

I.

Mythologemata,

vagy
a mythos-tudomány jelen állása
és
Tanulmányok.

Sz. J.

Plurimae Graecorum religionis fabulae ab historia sa-
ca desumptae sunt; quod quidem patet tum ex circumstan-
tiarum factorumque inter se congruentia, tum ex in-
fisi locorum, personarum, deorumque nominibus ab He-
braea radice derivatis, parumque mutatione ad Grae-
cam aulem accommodatis. Robinson, Dissertatio de Hesiodo 1797.

EX his auxiliis primam sequitur Helogoniam Grae-
corum non posse ubi probabili modo derivari ex mytho-
logia orientalium populorum, Aegyptiorum praecipue, vel
Persarum vel Indorum... sed etiam astronomica significatio,
quam multi ~~in~~ Graecae mythologiae inesse putarunt, quan-
tum a semper Graecorum antiquorum abhorreat... Goetting,
Hesiodi carmina p. XLVII. 1849.

Ut iniquis Criticus dixit, "remant alibi familiae et vo-
cabula factionum; opiniones pro sacramento sunt, et fateri
posse in melius profici nefas habetur." Hic vero sibi in-
dulget, dissentire ab aliis, et errare etiam, semper li-
cuit, et nisi fallor, postea etiam licebit. Clerici praefat,
ad Hesiod. 1700. Vö. Gölzi, M. Mythol. XIV.

1. "Igen szép irodalmi foglalkozás a tudomány az az, hogy rámutasson
adja a szép népek mythológiát és kimutassa azt, mit értenek
velük azok, akiknek háján leghívebb források meg azon képe-
sek kifejezések, melyek az ismeretlen mythológiák elemeit tartják."
1899 kerdi Dr. Goldbacher Ignác úr, kitér az Újra elcsopra, mely
maga ^{igen} leírására van, a mythos-tudomány jelen állásáról és új prob-
lemáiról a című értekezést a "Nyelvtudományi közlemények"
XIV. kötet. I. füzetében 117-159. lap. Özömmel tanulmányozom
azt, s ha lehet, közép leírom, igénytelen írásvitelemmel.
2. "De a miénk már Herodotus és a rómaiak bölcselkedése óta
már napról napra csakhamar minden urunknak és minden ifko-
la elötte emlegetett egy-egy vendég, melyek alapján valósággal
a szép mythos magyar irodalomban és értelmében; a miénk éppen a
legutolsó századunk igen sok jeles elméje a mythosok értel-
mezésén fáradozott: mi is bizony mondatják, hogy a mythos
-tudomány alig állitható magát idűletről, mint ha pontos
írásunk."

Ért már jellemző az alig rózska.

3. "Mert ismeretlen az a vendég, melyet az illető csak
tudósai alkalmazzák az idő szerint a mythos-magyarázat
terében, semmi esetre sem illetik a tudomány nevével
azon hibátos kifejezést, melyet a múlt századok előtti
szemlélték."

Itt már az "alig" szöveget a "hibátos" kifejezés nagyon
módosítja.

4. "Mit köljünk - hogy a köpöket ne is említsük - az az
az egész irodalomból, melynek élén Crete az a zűrtarvos.
Szimbolizálással, el mely felig ömlik vigletében."

Kár még azokat a szépít is figyelmeztetnem nem mel-
latnia, s ha nem tessék, meg nem cseleked. Mert a szép
föld

2. jelle is legjött belátjuk s ezejőh szerint dolgotak. Es Lucifer
nem szorokasí eges a hibetorsok köze.

5. "Mint yold. Noek miniben, mofajja be a világnak az a
nemosa tanultjok, hogy mily hibát követ el az ember akkor,
mádon a dolgot koba esendos megnyábor az ember tésleken
lom legmávvab forvira akor tukmámi olj kőzgetesed, melyek
az illés" tudos agyolajban trülették, ei melyek wán bonyor
lakosságnakul fogva is arsa mutatnak, hogy izz obos ember az
ó korban semmi esítee sem gondolkatós."

Noek nem eíttet szorosan Lucifer Symbolicájára. Goldzich
in eresztés, véje felér igen Noek huzját látfáik, is nembak
Látfáik jenzgetés.

6. "Mik szójnák Schelling mely sméletésáb, aki saját egyim gon-
dolkodásnak fejlődésit belevitte az ó korba ei a mythosalkotás
emberiségül egy theolójiai facultás csinált - ei még kossá olyat,
melyet nárdennek, csak olajnak nem nevezhetnénk."

Schelling eöl izz vélekedik máis: "Schelling über die Fortheiten
in Jamothoate bechényítet sich wamentlich mit Etymologien aus
dem Hebraischen, welche auf keine Weise zufällig sind; doch ist es
wahrhaftig, dass er sehr viel über die Förderung einer richtigen
Kritik des Verhältnisses, in welchem Heidenthum und Christenthum
zu einander stehen, beigetragen hat. Er wies in Rücksicht des
religiösen Zustandes der Menschen darauf hin, dass die verschie-
denen Formen desselben in einem innigen Verhältnisse zufam-
menhängender Entwicklung stünden, und so das Christenthum nicht
als ein äusslich und einseitig dem Heidenthum, stark gegen-
über gefelltes, sondern vielmehr als ein zu demselben in
lebendiger Beziehung stehendes aufgefasst werden müsse. Nach
dem Gegensatz von Natur und Geschichte, in welchem beiden For-
men das Dasein ee das Warten der Sittlichen sah, lies er das Hei-
denthum dem Christenthum gegenüber gestellt sein, und feste
das Letztere als eine lebendige Entfaltung aus der Entwicklung

+ Kóros.

des Geistes in der Geschichte der Menschheit auf." Stuhr utar in ja
Eckermann, Lehrbuch d. Religionsgeschichte u. Mythologie I. 26. Vö:
II. 113.

Schelling tehát hitegyfőtetem lebráírt, es talán igen is jól tet-
te, barmit írt, erőtlen felőle Eckermann. az időse, Goldzich
in aláb szintén lebráírtu fogz ~~...~~

7. "Mik mondjnak apokál, hok a dolgot izz kápelik, hogy az
egyis nyek tramipstidijai affele a Academiában vagy temple-
tudományi társulatokban megfessék legyen a temple talá-
nyait. felderítessék legyen a simcalnyekben nyilozmáló törvénye,
két, is igen talányok megoldásit ei esen törvényel kőfegy-
sét hogy elítéljék a nagy főny elűt, azon hiteoglyphies
nyelvet folyamodnak, melyek inventura a mythologiaban fele-
sük elűtnek, egyes mind elcsa adám azon vallás rendpreck
nek, melyek ezen bilesek vagy utódnak a nagy főny felntar-
tásra kőtték? Kedvöl kőfegyis volt minden korban ez a
szó "főny", olj szó, melyet intélt soha semmi sem legsa-
dráhatna az emberiség! Ezen agyit minden hypothesis kőzött
legyőbban fogz az utolsó."

Nem igen lehetne állítani, hogy e rendpreck abfolude nem járta
itt meg ott, csak hogy nem izz, a trőny véje megálát mo-
dotban. Gak ézt olvasuk. Wenn aber auch anfange die Sprache
selbst weniger allegorisch gewesen wäre, was in dem Zeitalter
einer wachsenden Sprache unvermeidlich ist, so hätten wärfere
dehreo und Väter der gemeinen Menschlichen diese Art der
Darstellung erklären müssen. Wo die Ausbeutung solcher Kenntnig-
se auf mündliche Mittheilung, auf dem Wiedererzählen beruhte,
waren trockene, schulzerrechte Lehrsätze nur schallende Wor-
te, bevor sie die, bevor sie an einen zweiten und dritten
übergingen, kein verstanden waren. Man musste die Einbildungs-
kraft in den Zeiten der menschlichen Noth, wo sie die her-
vorstechende Kraft der Seele ist, in Ansehung ziehen und ge-

tellig

fällig beschäftigen: wie mehr die Menschen Kinder waren, um so begeisterter waren sie nach Märchen. Man entschick ihnen, wenn man Beobachtungen und Unterweisungen in Handlungen einwickelte, und als Begebenheit, als kleine Erzählung vortrug. So wurden sie als Geschichten ein Spiel des gesellschaftlichen Umganges, die der Verständigere auslegte, oder die man als Räthsel erwägen konnte. Wie späterhin das Alterthum die Lehren der Sittlichkeit durch die Aesopische Fabel verpflanzte, und die zweite Menschheit durch Geschichten der Thiere unterrichtete, so erforderte es die Fassungskraft früherer Tage, dass man die nöthigsten Erkenntnisse zum Gebrauch des häuslichen Lebens als Thatfachen darstellte, bey denen die Götter, welchen man alles Gute verankerte, nach menschlicher Weise geschäftig waren. Ein besonderer Gewinn, den solche Belehrun-gen bey dieser Behandlung machten, war, dass sie als Berichte von Sitten und Gütesthaten heilig und zur Religion erhoben wurden, und im hohen himmlischen Aufzuge über die Zeit und Weltveränderungen hinwegschwebten, um uns jetzt noch über den Anfang der menschlichen Bildung zu unterrichten. Solche Erzählungen theilten die Anknüpfung den Griechen mit, welche gefielen, weil sie unterrichten, und welche auch damals, als man in Bildung und Einsicht schon weitere Schritte gemacht hatte, nicht vergessen wurden, weil sie heilig waren. Eifrige Männer machten sich die Aufbeibung und Erhaltung dieser Sittenbeichte zur Angelegenheit, worunter besonders Melan-pomp. der Sohn Amatheos von der Geschichte ausgezeichnet wird. Herodot. II, 49. Diodor Sic. I, 97... *Hug*, Untersuchungen über den My-thos d. berühmtesten Völker d. Alten Welt, vorzögl. d. Griechen.

Hug 9-10.
 8. "Sic ist die Meinung die halmagial vordelbeztük már a hoggia-
 vetülékül, a rendszelvény, a lefinomottabb finomabb leguolalt
 subtilizálóval a mythologia tétel, hogy - és az ember nem józav
 ily

izlési és iffelative legyen felentelvé - Hermann Gottfried nomen
 tanácsval, a hivatalos lipsei philologusnak, már Suki Sém akadémia
 elhívni: hogy esakgyan Komoly állitási azok, amiket a jószág mon-
 dikoval közzétesztek; azt gondolsuk, hogy trefél, hogy boldog az colle-
 gával; pedig nem az a hypothesei a legvalóbbak és az aggodalmas
 tudományban!

Hermann Esakgyan oly nisztekel volt elölve, melyeknél kétséget-
 ket nem szenved, s nem is igen voltak, melyek elgye kétséget
 mire csak azon levezetékkel, melyekről ötle és belülről bizant.
 Breife, Heidelberg. 1818. In munda Geozes Hermann e soraik: Himmel
 und Erde vermitelken sich. Daraus werden (Hefidorsial t.i.) *Janus*
~~welcher~~ die Titanen gebahren; erst Skaavos, Celarevina, von Skaav
 und Skaav. Egy jorralben vija chet Geozes: Hier könnte wieder jemand,
 gegen die griechische Etymologie, an den Skaavos, den alten ^{Nephe} des Nil,
 erinnern, welchen Diodor I, 19. durch Skaavos griechisch auslegt. Ich
 thue aber keine Einrede, um so weniger, da die andere Lesart
 Skaavos vielleicht die richtige ist. So will wenigstens Champollion,
 L'Egypte sous les Pharaons I. 131. von outkame schwarz, so dass die He-
 bersezung bey Eustathius μέγας die wahre wäre. Artan hoggia
 belyék, s az Titan nevetet fordítani latinra, Kōios-t és Kpōios-t
 Tumbulus és Sejagus-ra, Vakpius-t és Tareos-t Tollo-ra és
 Naxos-ra, Oeia-t és Peia-t Ambroniam-ra és Eleonid-ra,
 Oepos-t és Myposōvy-t Statira és Moneta-ra, Poisson-t és
 Tydus-t Tebea és Alumnia-ra, végül Keoros-t Perseus-
 ra, minthogy ez tette meg a legnagyobbat. Breife 158. k.

Er ugyan mind izetlen örökösök, de a legnagyobb mytholo-
 giai vordelvények, melyek Goldstuber un Expediel helyesen talal,
 ennek fogját nem egypte Cathartike atibb.
 9. "Látott, hallott a világy azoknál föléb jorralbeztük;
 lát azoknál vadabbakat évtizedekkel Hermannn halála után is,
 oly illüben, midőn a sok Zagyvalóságból már kikelt egy oly vordelvény,
 mely egyptevilágéniél fogva is az igazság helyét hordja hontokán,
 és melyet nem cefolhatott meg Suki, akinek a zizigebudomány
 aqá

apró reflexiói kétféle megmaradt azon ízlés és tapintat lálek-
tani tapintata, melyek nélkül történelmi kérdésekhez hozzájárulni nem
igen lehet."

Ez nagyon fokozta a kiváncsiságot, s már manoloni oktatá-
nok azon új rendszert, mely egyperceivel fogva is az igazságot
békésen hordozza. Er utóbbi németes kifejezés, de is elírvedés.

10. "Ez hogy az új módszer világossága nem sakarított el min-
den homályt, mely ezen tudományba még mindig összezavarhatná a
fogalmakat, azt legjobban mutatja Braun Ural, a jócskán előtér-
vezte müncheni regény és történelmi elem-ies, ki midőn őltés
tudományos gondolatokait egy ábrándos pontes építé, a mythos
tudományát is új zavarba dönthette volna, ha akadtak volna
hívei. Braun még 1864-ben a világy öltés mondait le egészen
az indián törzsekig, Aegyptusből származtatja, és a hieroglifák
emlékek factalmát azon előfordításokkal, melyeknél is nagy részén
számszámolásból kénytelenek mindig ki vannak téve, Chaldaeae
közvetítésé folytán fel akarja találni mindent, amivel a cse-
gi isek tudósításából, akár csak a későbbi rabok, egyházközpontok
sok. vagy igen az apokryph. hamisítás állításai alapján tudomá-
sunk van. Prebancampija Tolmát, Bacanyát, hogy midőn Egyiptus
és világosság akar elállítani, oly eszméjavaslat, oly bábeli chaost
hagyjon maga után, amint hők hasonlít sem Crauser, sem Noek,
sem Fizet nem voltak képesek eredményezni." *)

Braun könyvet nem láttuk, de igen, mert Crauser és Görres
van vele lotta verse, hogy bírálatunk van. A két hitc-
gife, még Noek is, a bibliával hozza viszonyba, legalább a gö-
regi hitesség, is helyesen. Azal hozzá maga Goldzichen is is alább,
de "már isha el nem fogadhatóság. Mi Egyiptusot illeti,
Herodot is onnan származtatja a görög theológiát s az item.
nevel nagyobb részét. II, 50. Noek azonban mindig olyformán el-
velíteli mint Goldzichen is legelőnyösebb rendjelek.

*) Naturgeschichte der Sage, Rieführung alere religioen Kadeln. Sa-
geor Systeme auf ihren gemeinsamen Stammbaum und ihre letzte Uer-
zel, von Julius Braun. Két kötet. München, 1864. S.

11. "Nem mutatkozott ezen téren Rovai fejlődés."
Ez mégis lehetséges, hogy nagy, sátrémet elme, főleg a két
utóbbi század, hogy tudományos barátság, ispelegat kellett semmit
sem fejlesztesse volna, legalább negative, amennyiben megálltattan
szándékot gondolt ki, melyet tehát írásközi, mint megkötés
dote álláspontot, más nem valószínű, az lehetetlen. Itt egy ny.
thosra jöveleket legalább valójánívót tet már Huet, Crauser, Müller,
és több regény.

12. "Míg a termékek ismeretek a legújabb időtől fogva egészen
napjainkig, történelmi folytonossággal haladnak, így hogy az egyik nem
zedek elődünk munkalatait haladta meg, és a tényleg tapasztalat,
a sülésbedő látkör mértike szerint vette fölénkint előbb az ifne-
zetet, mindig egy-egy világosság terjedt ermit hagyván hátra ső-
vételül a következő nemzedéknek; míg az erkölcsi, számszámolás és
politikai világosság következő haladással s nemzedéket ölté-
függő és elejétől kezdve napjainkig egységes szellemi munkalata ut-
ján kezdte fel magát a mi korunk magasztalig: addig a my-
thos-tudomány történetiben semmitfele haladást nem észlelhetünk, és
azért kellett megvonnunk a tudomány nevet azon más meg más
kifejezéstől, melyet ezen tárgy mefőn tettek."

Ismit felel figyelemmel a befed az igazt mythos-tudományos.
sag legújabb rendjelek. De tanthamni töl, hogy ez is csak egyike lefe-
azon kifejezések, melyek egy sőtbi, talán ismit csak kifeje-
leti rendjelek, szintny függő tagadni a tudomány nevet.

13. "Braun a maga hypothézist igen oly joggal küldhette volna
világnak Euhemerus közfajlatában, és Euhemerus rendjelek nem
lett volna nevetéjesebb Crauser idejében, mint volt Goldzichen
kal előtte."

Euhemerus állított ugyan képtelenségeket is, de tanított olyat
is, amit tudománynak hívaan nevezhetünk. hiszinte minden ifjúság
amból van. Er nem igen is kerekas de azt nem igen tagadhatni, hogy
nemalják utolag embertől ismeretese. Nem akasom a későbbi római
caesarok apokryphica. isentani az Crauser thelogiái eljárását. Euheme-
rus

lák értelmezni - csakugyan alkalmazkodott az egész köcsög-
szakok természetudományi nézetéhez, és változott haladójaitkal
együtt. "Mind magától"

Goldziher az maga is elismeri, hogy már ezt almondta. Tan-
lani ott is itt is túlmegy a rendszer legutolsó Hegyanké amott le-
vet nézetéhez természet hajolmány. Az a természetani magya-
zások jellepes volt, mely ellen senki sem tehet egyhamar ki-
fogást. Hiszen talán ezt legnagyobb szentírást is természetani magya-
razásról egy ballásfeltekerést, amellyel hogy misztele magyarázta-
tot, amilyen pedig csakugyan van, megengedne.

16. "Az alchymia vitáiról idjétek, mely Schelling*) ezen
tudomány avatójai a teijai háborút az ismeretű philosophia
a processual aronositásait, mely etymologikail is támogatva
az effele magyarázatokat, olyanoként melyek mindentfajta való-
szinűséggel nével nem állanak a mai nap divó kritizálására
mígjék. Most Helene, aki végezt - teijai háború támadt, nem
egyik mint Selene,**) a hold, mely viszont az epikurek deytar
mi jele."

Helene is Selene meglehetősen hasonló szik, de alchymia mon-
dott az alchymia, mely valószínűbb a Helene névnek ökre-
függése a bibliai Elin ismeretével. A chald tájnyelv Elohim
helyett Elohimt mond, és eperint Elin helyett Elinet kel-
lett mondani, s ez az Elin his változással jól megfer-
tel Helene névnek. Igaz Helene Teusz Olympios leánya
volt, holott pedig az Olympios v. Olympios igen valószínű
leg a bibliai Elin ismeretéből van kölcsönözve. És ez jobbnak
látjuk nemcsak Schelling alchymistáinak is Goldziher szemléltetés-
nél

*) Einleitung in die Philosophie der Mythologie. Ötlet művei
nede Casselle kiadásában. 1856. II. Abtheil. I. kötet p. 29.
**) Mely eset vélelműlt hangzani jogosultsággal bír, és az új
mythos-magyarázati módjok által minden kétséges felé van helyezve.

II.

Mythologemata.

1. "Köziélet: by feltöltésnek valószínűleg a mythologia te-
vén akkoz, midőn a mythosnak egy új, addig ismeretlen
icánya tűnt fel az isdalmai feljegyzésekben de gazdag szá-
radant (Látközi): az ind munda."

Ez le akarja hangsúlyozni az épen nem elfogult Eckermann
éztelen: sehr wichtig ist für unsere Zwecke der Umstand,
dass während der zweitausend Jahre, die da verfloßen
sind, das indische Volk sich durchaus nicht wesentlich ver-
ändert hat, und jetzt können wir die indische Literatur.
Nur ist es schade, dass von was dieselben Abwege gegangen
werden, welche die Alten gingen. Man hat das indische
Alterthum auf Europa zu beziehen gewusst, man hat sich
bemüht, in Indien griechische Mythologie wiederzufin-
den, und allmählig sich daran gewöhnt, den Schlüssel zu
dieser aus Indien zu holen (Jones, Wilford, Fr. Schlegel, For-
ster, Coenfer). Stgl Von den indischen Quellen bieten sich zu-
vörderst die Vedas unfer Blicken dar. Obgleich wir kei-
nen Mangel an Manuscripten haben, so bleibt unsere
Kenntniß derselben dennoch im höchsten Grade unvollkom-
men" deheluck I. 159-60.

2. "Valamint a származás nyelvi ismerete megismerésére
az ölkészletet nyelvet tudományát, midőn bemutatta,
az ajeja nyelvnek viszonylagosan legújabb feltalálása: úgy a
származás adott a nyelvünknek történeti tárgyainak: úgy a
származás ismeretével megismerés, lényegesen elősegítve
a mára megállapított ölkészletet nyelvet által, a gri-
eg-római mythos-künnel is felismerés ind hásonmáfa-
it teljesebb, eredetileg és emellett az elemzés tekintetéből
hozzájárhatók alakban."

Az őshagyományokat a valóság közeiben mára sokan felje-
mezték: inkább Migez legismertebb formája, s mely hagyomány-
bil

2. Gil talán az egész világ tudományfejlesztésére törekedett. Később, mintán kimutatta, hogy Mozes kosmogoniáját a perziák, assziriak, chaldok, indok, főnikék stb. utánzása, amelyben mindenütt volt az a világtudomány, végre bejegy: Es geht also eine allgemeine Kosmogonische Theorie durch das Alterthum, welche aber bei den einzelnen Völkern je nach Denkweise und Religionsglauben besondere Gestalten erhalten hat. Von ihnen kommt nach allgemeiner Anerkennung der einfachen und natürlichen, würdigen und erhabenen hebräischen Erzählung der Preis zu. Die Genesis 4-6. 9. mondja még különösen ezt: Die verschiedenen indischen Kosmogonien sind dunkel und nicht abentheuerlich. Knobel nem nagyon orthodox vagy pápista commentár.

3. "Továbbá, valamint az öltözékös nyelvűek alapján felismerhetők, hogy az öltözékös nyelvűek ugyanazon, mindenesetre az abstract, nyelvűek helyi dialectusait; úgy a Veda hymnusk megismerése legelőször vezetett ezen úttörő gondolatokra, hogy az öltözékös nyelvűek és az óriási történet, amely ugyanazonos."

A nyelvűek, köztük, ha jól emlékszem Humfahy is, egy köztársasági követelést az öltözékös nyelvűeknek. Ezzel ha itt-ott a mythologia sebes birtokában egyiket magyarosították, sőt a bukkanánk, nem volna rá ok, hogy összefűzék a hátunk. Vagy hisz az arjafelelők hízeltek görög és római költészetben nem számos-e, hogy tántalanul ne mondjuk, a magyar sejtés egyes cikkeire is megfelelő szó?

4. "De nemcsak ez, hanem még azon rembeültöztetésével is, hogy a görög-római mythos legelőször alakjai ugyanazon nevekkél vannak nevezve, mint az ind mythos megfelelő alakjai, és hogy ezen nevekk ugyanazon viszonyban állanak egymáshoz, és ugyanazon hangszóvénnyel

32 részt függetlenül egymástól, mint az arja nyelvűek egy-egy legelőször tagjai."

Példáért várunk arra nézve, hogy a görög-római mythos legelőször alakjai ugyanazon nevekkél vannak nevezve, mint az ind mythos megfelelő alakjai.

5. "Mind ott találjuk őket, a görög mythologia családlatos alakjait, a stamptokait hymnuskban, oly teljességgel és oly prototypikus fokon, miszerint az, hogy akaratuk mégis számosan, kik - mint a más fennemlített Praam - "a nyelvűek" képzéséből erednek és az "önképzett hangszóvénnyel" tántalanul nevezik azon eredményeket, melyeket az új nyelvűek szoros történeti módjakkal, és mindig kivétel nélkül érvényesüléstől függően alapján mutatott ki."

És a parak Praam ^{ellen} aligha egészen alapos lef. Goldziker az a parak: "Mind ott találjuk őket a görög-római mythologia családlatos alakjait a stamptokait hymnuskban; legalább is ugyanolyan, mint a családlatos, és be nem lef általa, máris a folyó életében is, mely oly kevesen se, bizonyos-

6. "Kuhn Alberté, a berlini tudós, azon erdem, hogy legelőször vetette meg alapját ezen mostmáris el nem szabadható ismeretnek, és joggal mondhatjuk, hogy mythos-tudomány csak azóta létezik, mióta a nevezett tudós "Über die Herabkunft des Feuers und des Feuerwagens bei den Germanen Indogermanen 1859." című munkájában legelőször mutat- ta meg egy kétes adatkorra az új módjakkal, és újat, cékjait. Dehátlan utóban nem emlékeztünk mint Kuhn eldijét még Grimm Jánosra, ki még mielőtt az arja mythos fogalma megjelent volna, a mythos egyjét german- tésen mutatta ki."

Szó diárárt az Kuhn Alberté, melyet itt magyar- igit. alkalmatunk nem tekinthetjük nyoman, kétség; de

4. de románnyaisnak répléit meg nem tudjuk, s azokat sajnosan nélkülözzük. Ha új mődfest talált fel, meglehet, az talán hasonlít valamely fajához a károlimának, amelybe a divatos mythológiai sciencisták öltöztették.

7. " Az új mythos-magyarizmus mődfestek tehát ez a legközvetlenebb oldala: a nyelvészeti, az összehasonlító; és innen van, hogy ezen mődfest az összehasonlító mythos-tudomány neve alatt mutatatta be magát, minthogy előlegez irányja és célja abban központosult, hogy azok, kik hozzá szölköttek, az összehasonlító nyelvésztudomány biztos tövének fonalán mutatták ki az ócska népek körében belül a mythosképzés egyazonosságát. De lehetetlen volt, hogy ezen úttörő kutatások egyenesen világot ne vetnénk a mythos halajdonkéjén tartalmára, eredeti értelmére."

Nem is tudjuk most megvizsgálni a világ nyelvészeti öljét német, s a törtéletes összehasonlító nyelvészet mind át tartozik azokat burázolni, ami bizonyos eredményeket szűrtet egykor, mint az, mely az ócska népek körében belül mozog. Talán a nem ócska nyelvészeti közö szölköttek, magyarának is van annyi igazságszága, hogy a mythos esszéjében megkezdett összehasonlító nyelvészet körébe felvétegetek.

8. " A mythosokban szereplő alakok azon hűmnyajában és aposzoban, melyekből nézők vonatkozó iudiciumokat merítjük, már hűstál-veimel bíri személyekként lépnek eléink, mint istenek, mint hősök. Világos, hogy se istenek, se hősök nem lehettek az emberek nem kezdetleges képzetei."

Ez ellen mindjárt kifogást tesz Mizes a maga Jehova-Elohim-jával, meg aztán patriarcháival, akik csöbnyán a Genésiben személyekként jelennek meg, a hősök közt.

9. " Kétség nem szenvedhet pedig, hogy a nyelvésztudományban és mythosban hűjtek az emberek legelső, legelsőbb szellemi munkálatát.

kálatát: azok az emberek legelsőbb legelsőbb leányai. De semmiféle képet sem jött az emberek szellemébe önmagától és anélkül, hogy kezdetleges valamely szemlélet stb. ne szölköztetett volna. Minden képet valami anyagi tényés követelménye."

A fontosabb "világos" és az isteni "képzetet nem szenved" kifejezések nem könnyen állnak ki a próbát az itt mondottakra nézve. Az említett és kihintetett Preaur maga sem fogja, de könnyen oftanul Jalditke és azon hitet, hogy "a mythosokban bírók az emberek legelső, legelsőbb szellemi munkálatát." Mizes népe itt is ellenfeleit öltöztet.

10. " A mondai képzetek tehát övvelényül visszamutatnak az anyagi világ tényményei közül azokra, melyek köztük a legfőbbek és melyek legelőször indíthatók az éjen ibredő, és a kéküléget magával ellentétbe helyező emberi szellemet arra, hogy azokat saját mődjé szerint fejtegye, és azokat valamit mondjon, sival megvizsgálja azokat, és midőn azokon változókat tapasztal, sival iteleket alkosson. Az anyagi világ tényményei közül gondolhatunk-e első sorban mára, mint azon napfény égi tényményekre, melyek az embert legelőször ösztönözhetik arra, hogy változó fogalmat alkosson, azon magafelos térképét változóakára, melyek az emberi nem kezdetleges öta legjelentékenyebben foglaltatják a közönséges ember elméjét."

Az új mődfest tehát nem tudni, milyen eredetet ad az emberek; csak annyi világos, hogy az innata ideáink nem ad helyet, sem a lába stb. elterüli, fájját megközi, csöndülatoan épkatontint változó földnek nem ad elsőket képzetei alkossáiban, hanem ezek rest felmegy az éj tényményeinek bámulatára. Ö megajfolta ama bírók kineke elva volt, qual super nos, nihil ad nos. Tartunk fölé, hogy e mődfest Darwin-faján.

11. " Ott lehetnek csak emeltfogva a mythosnak is elemei; és az ócska mythosanyag átkutatása fényesen igazolja ezen elméletet. Azt látjuk nagyon, hogy mindazon istenek és hősnevek, melyeket Homériból és Hérodódot ismerünk, sajátkéjén nem halajdon-nevek, hanem ifoly apellatív neveket, mint ahány e szavaink: fényes világ.

6. világos, bolygói, siető, futó stb. és hogy ezek nem egyéb, mint
szóval nevei a Napnak s az éjnek, vagyis hogy felbontják
íket egymájak mind hangtanilag, mind értelmi tekintet-
ben szóval megfelelő módon a görög költészetben ezen így,
mint az ind himnuszokban, vagy legutóbb is az ind nyelvben.

Ha Homéros is Hesiodus az isteneket appellatívumokból van-
nak tulajdonnévvel felbontva, az nem lehet tényleg a tudomány
mellett vagy ellent a mythológiát illetőleg; hanem az, hogy a fűgy,
világos, bolygói, futó, siető stb. szavaink, mint napra vonatkozik, a
napnak s az éjnek dy mythológiai szerepet kölcsönöznek, mint a
kiseb szók alakja, vagy a latin latinok, azt el nem lehetjük.

12. "Hogy jötték hozzá fel: ha nekem Uranost is a kámp-
köt Varrunát, így a hangösszeállítás alapján azt találok, hogy e
két név azonos is hogy (szók. Varr = beföldni) annyit jelentenek
mindkettő: a beföldő, tudniillik a retét éji boltját, a sötétég."

A beföldő jelző csakugyan megvan Hesiodusnál, mint az Ura-
nost az az egyet illető melléknév. Ott az van szóban, hogy a Föld
az Eget, az az Uranost sülte vagy nemzette, hogy őt, a Földet,
mindenfélől befedezze, betakarja.

Γαῖα δὲ το. πῦρον πῦρ ἐρεϊναι ἵβου εἰσὶν
Ὀὐρανὸν ἀπεροῦν. "Iva pῦr pῦr πῦρ ἀνὰ κἀδύπτοι.
Tellus vero primum quidem genuit aequalem sibi
Coelum stellis ornatum, ut ipsam totam obtegat.

Örönmósan maga Goldzibere is is ezt tartja keméi előtt ideben
helyen, főleg mintán Hesiodot népszerűen is megemlíti. De már Pott
ettől az azja számitástól el akam tenni az Uranos söt illetőleg ezek-
ben: Öp-aro, sowohl der Himmel auch als Heusferstes aufgefasst
werden oder vom Bedecken (s. wei) seinen Namen haben kom-
te, kallte ich nebst öp-os (Erhebung d. i. Berg) aus öp, öz (sich
erheben) entsprungen. Etymol. Forschungen I. 129. Fügelmét érdeml
itt Kallias, ki az Uranost a magyar arany-nyal nézi össze sok-
helyütt s a kivetkezében is: "Az arany sötök is ez a görög
a szanszkritban hírcsija és aranya, = arany, a latin aureum. De
jelent

jelent még egyet is a Veda könyvekben. Az görög Uranos csak f.
ez a szanszkrit Aranya... Az Uranos söt tehát nem a magyar
Ura-anya, mint Strabonai tanítta, hanem Bochart szerint a Bili
uran = lux, perissa Jean s Aram, a sanszkrit Aranya és Aranya.
Maga Herodot tanítja, hogy Cyprusba phoeniciai telepek ültettek át
Urania títeltet; s a keleti beföldőket arab és Syzo-Aram föld-
ről a görög mythológiába a történetek forrásában nyomozhatni."
A görög magyarok vallása. 327-29. Itt tehát nem a beföldni igével
függne össze az Uranos név, hanem az arjai sötökkel ezon arany
magyar nével. Ha az arany söt így appellatívum, az ünnevelt Arany
nében igazi tulajdonnév.

13. "Ezen így a Daphne neve a görögben nem egyéb mint
az ind Athana, mely egy rézít Dahana-ból lett, is mely annyit
jelent: a fűgyes kájnál."

Daphne is Dahana közt méltos arany hangösszeállítás, mint
a Daphne és Napné között. A mythos ez utóbbit igazolni úgyek-
szik, amennyiben a Nap vagyis Apolla Daphne delinkét dy eső-
sön ülteti, hogy vele találkozhassék, s Daphnet igen minden áron
sön ülteti, hogy vele találkozhassék, s Daphnet igen minden áron
Napné-vá teresse. Ovid, Metam, I, 450-567. Itt már lelt magyar
szó vonatkozik a görög mythológiába.

14. "De azon arany, mely fölött a mythos-kutatók is nyel-
vezet rendelkeznek, nem enged mindig ily kétoldalu azono-
sítást. Nyentse maga a görög vagy maga az ind költészet is
szóval elegendi támpontot szolgáltatni a mythosi alak megérté-
sére. Hogy mit jelent e söt Apolla, azt ma már nehéz meg-
tudni, de ha ott látom, hogy Apolla Xanthos (sárga-)nak neveztet-
tik, vagy hogy a görög költő azt mondja róla: Delios (a fűgy-
lő) és Dykegenes (a világosságtól született): így látom, hogy Ap-
olla csak a Napnak lehet egyik neve."

Tehát az Apolla név a Napnak egyik neve, mert a Nap
sárga

*1) Herodot I, 105.

8. Sörög, mint finglő, mint mint dykegenes a világo szágo ól születés, vagy inkább a világosság süli. De hát mindezek mel-
lett sem tudjuk még, miéle eredeti az Apollo, a költőknél né-
ha Apolo, Ἄπολλον név. Különösen apóla ez ifjúság Trójában Helios,
Gl. XXII, 202-204. is hánthatan helyen őt a trójaiakat együtt. A de-
lios mellékené szintű a magyar dél-lél köthető őlle, valamint
a dykegenes szó a magyar falkosszót fordításának látnék szó.
Különben a nap csakugyan mindenek apóla, mint magyar Apol-
lon is. Orph. hymn. VIII. is szágo 20. amely utóbbik helyen ezt is
olvasunk: Ἥλιος, ὃν καλέουσι Ἄπολλωνος.

15. "Ez csak egy pár rövid példa az összehasonlító mythos-magyar-
szót körül, és nem is a legcsatlakozóbbak közül való, mely nem tart-
hattam alkalmosnak a "Közleményekben" egyedacalmi Kuhn és Mül-
ler Mikra mindazon szellemű magyarait, melyek által a mythos-
-magyarizatot az exact tudományok sorába emelték."

Ha a mi rövid magyarizatum a fentebbiekben valami okkal
díszeltek, az Uranos, Daphne, Apollo-féle mythosok néve Kuhn és
Müller nézeteké midőlybenik lehetnek.

16. "És különösen az utóbbi az edem, hogy az összehason-
lító mythos-tudományt az óra közén belül a lehető legzélelté alap-
za fektette, és annak eredményeit előadásának vonzó módra és
kímélt folyása által a szakudólok szűkebb közén túl, a művelt
közönség közt népszerűsítette. Így gondolom, mindenki legköny-
nyebben elfogadhatik meg ezen összehasonlító mythos-midőly
exactizációt és arról, hogy ezen midőlyre, midőn biztos alagra fekt-
tette és szilárd törvényekkel vonja le az embereket szellem legűjebb
tartalmit és munkáját, legelőször szabadította fel a mythos-élelmény
széles terület az önkényes elnevezésektől: ha nem sajnálja el-
vanni Müllernek essay-ét "az összehasonlító mythos-tudományról."
Oh oly szel és oly vonzó combinációban egybeállított példa- és
adattart fog találni, hogy azonnal elfognak oslani mindazon

*) Essays (német fordítás). Lipsee, 1860. II: kötet, 1-128. l.

kötet

kötetei, melyekkel talán első hallásra ezen midőlyre is a 9.
nyitban véstetik."

Ezek nagy száruk és díszítetek Müllernek, s kiváncsiak var-
gunk midőlyre is tanulmányozni és ifjúság, mint azt a
kézlelti munkával elfogulatlanul festjük.

17. "Az összehasonlító - vagy mondjuk inkább élelmény - mythos-
-midőlyre nem elűjűk meg arról, hogy felderítte az egy mythos
alok jelentését és értelmét, hanem főkébe hozzá egy élelmény
azon ifjúságot is vonatkoztatót is, melyek a mythologia
ben az egy alok élelmény látnék. Apollo széles Daph-
ne, Daphne megjűk előtte és babózá véstetik, meghal a-
mint Apollo meg akarja őlle. "Mindenké, nyomok Müller, ak-
nek szem vann, hogy látnok, és szem, hogy élelmény a termék,
mint a végi korok élelmény vele, meg ma is látnok naponkint,
hogyan siet a hajnal mindem az élelmény, hogy élelmény,
midőn a széles élelmény széles félt nap képe megjűk élelmény!"

(82. l.)

Így látnok, Müller és utána Goldschmidt is, Apollo és Daphne
alok élelmény mythos afok élelmény nézet, melyek szé-
tan igazok a mythos-tudomány ezon ny midőlyre, melyek
ők most faill felváltok. Ha ezen számit megjűk élelmény a-
zon fűntebb, mely Daphne széles a magyar Nap-széles, illető-
leg Nap széles léti őlle, megjűk élelmény az élelmény felváltok
ny midőlyre is. Ha e midőlyre nyomok élelmény félt élelmény
széles Müller, meg látnok azt képe élelmény a Daphne élelmény is mint
Nap széles. Sőt azt képe, Müller ez utóbb jóval élelmény
széles talán, és élelmény élelmény. Vagy talán ezt is amely
is széles élelmény élelmény a széles élelmény élelmény, ut novis com-
mentis et argutis, a széles et indole antiquitatis alénis, et
EX recentiorum actatum phantasmatis poeticis in antiqua
illatis, multa infecundis, ingeniose quidem, ut tamen docte

et

21. "de hogyan hozhatunk fel több példát? Hisz akkor mind-
járt le belene fordításom egész nevezkedésben Müller értelmezését!
Ezt mégis meg kell említeni, hogy az új mythos. művészet képi-
setői ezen figyelemet tudták sem érte égg, mintha Apolló
és Herakles jelképei, symboljai volnának a Napnak, Daphne,
Eurydiké a Thajrnak stb. Semmi értel! E névvel, és szót még
később egyéb név, nem jelképezik a napot, a hajnalt stb. hanem
ezen új jelölés, megnevezte a tüneményeket, mint a megfelle-
magyar vagy latin szók, ezen úgy mint Sol, Lux stb. Így érte-
az ember e mondai kifejezést akkor, midőn legelőször ejtette
ki azokat, és az emberi szellem fejlődésének csak egy második
fokára az, melyen állva megfelledezték e szavak eredeti jelenté-
sét és azokat tulajdonnevekként, és azt, amit jelölnek, elő szem-
beállított fogta fel. És ezen szemlése a mythos. alakok, és
melyeket együtt egybevetünk a régi vakájak is meg volt utra-
alapszólás alapja, a nyelvfejlődés egy jelentékeny mozzanatának
alk. összehangolásban: a synonymia alapjával."

Itt sok finomság mellett némi túlfogás hit is járhat. Apolló és He-
rakles, Müller szerint nem jelképezi a napnak, hanem csak jelölés
a napot. Ezt nem értjük mindenképpen, mert hiszen ami a napot
jelöli, az a napnak talán csak jelképe is. Meglehet, Herakles a
napot jelölés egyben is jelképe is, de ez nagyon ^{kétségtelenül} bizonyos
a mythologusok. Itt még a Herakles-ige ismondhat többé nem ér-
tetik. s mert a Herakles a fénikéshez nyugatra tartott, azért a
Herakles név a napot összekötötték. Hogy pedig a regi vallásnak
amondott kifejez. nézet volt volna alapja, bizonyítás nélkül
bajos elhinni.

22. "A régi emberek, midőn este a napot leldozni látták,
mikor sehem a tengereparton látszó víz látsz, hogy a nap a ten-
gerbe süllyed és nem sokára csután a hold fénye felszínük az ég-
boltozaton, e két tünemény közt okfejtési vázlatot képzel.
A nap elbúvik a hold elől, mely őt sűrű víz alá bukkanik,
Lors

hogy elrejtse magát, a hold pedig útközben a tenger víz sűrűsége-
lött, míg vízszintől kifutadva őse hajja helyét. Ugyancsak, midőn
a nap leldozik, a nappal tiszta kék eget világos sűrűben látja -
A nap hirtelen tehát a sűrűséggel és ipomja vérszínét szemre veti;
ott van a víz a vérszínig, melyről a nap leldozott is, melyet
most a sűrűség nagy távra fogyalak. És midőn reggel a vízá-
gosság imént gyöngyösködésben a sűrűség felett, amely minthogy a reg-
geli megelős, annak atyja, Oedipus, melyé saját apját, Laios; és
midőn este ugyancsak Oedipus egyesül az alkonyattal, mely alkony-
nyest az új név, akkor Oedipus nőül veszi apja feleségét."

El már érthetően van mondva, de akkor látszik útközben, amit
fontosabb kapott az új művészet az előbbi mythos-értelmezésben, a-
kik saját névezését a régi világ emberire alkalmazták volna.
Az efféle állítások bizonyításának elmulasztása nagy adóssági köte-
véltség. És még hallgat a sűrűség, talán igazolja az eddiget az
új mythos-tudományi művészet.

23. "Hogy Oedipus, Laios, Jkaste csakugyan ezt jelölés, amit
már a mythos-tudomány mondja azokat, az összehasonlító nyelv-
véleltés alapján bizonyítható, mert matematikai bizonyossággal
van kimutatva, hogy ezen névvel csakugyan most nem jelölhetnek,
mint ezen ama fogalmakat."

Azon bizonyításokat szerethük volna látni, melyek itt említve
vannak, de a megpendítésnek egyebet nem kaphunk. Itt csak még
olyatmi nem követeljük. Hallgat.

24. "A régi emberek a mindig más-más köztülményekbe
kerülő, és minden egyes tapasztalat alkalmával más-más leír-
tettel is névezik azokat az időjárási napot, ezen időjárásokhoz
és köztülményekhez képest más-más névvel nevezik, és nem juttatja
még önkudatuk elé, hogy tulajdonképpen csak egy alany van dol-
ga. Innen van az a szám- és névben név, az a gazdag synony-
mia, melyeket a mythos tárgyait neveznek. De a szellem fejlő-
désnek történetében egy fontos fordulópont az, midőn a köztülmény jelölés
alapján elnevezett tárgy azonosága is az önkudat eléjűt. Amidőn ezen
ford

14. forduloront beáll. Orvostanul egy név magadtalék ki a sok közül, és megma-
rad állandó neve a magyarrak, így hogy a többi név jelentése lassan-lassan
kihál az ember emlékezetéből."

Ez egy bizonyos leírásnak látszik, mintha a mythos alakulásánál az
mai ember ott volt volna. Nyilvánvaló egy kifejezést sem meggyőzőbbek az idősebb
mythos - tudomány: midperceknél.

25. "A synonymiáinkon ezen redukálásunka okozta azt, hogy ezen je-
lentést vesztett neveket a kéjféltől ember tulajdonnevekként tárgyaltuk, hogy
mikor a hajnal számos jelei közül felkapta az Éost, Saphne, Eurydike
ke, Euryphaessa és még több Eury-vel összetett név, mely mind annyit
jelent, hogy a mező (εὐρύς) fénye, tulajdonneve, személyneve lettek, és
azon természetű név, mely a hajnal és más hűvös éjszaka között for-
rog fenn, genealogicus viszonyára változott. Mi kifejezést mint az, hogy
Euryphaessa anyja Heliosnak, hogy a mezőfényes hajnalból születik
a nap; vagy hogy Eurydike Lány a vízbeszűrésért Endymionnak."

Eurydike nehezen vonatkozik valahol a hajnalra; Eurypha-
essa pedig csakis jelzője annak, s ha a költő a hajnal a nap any-
jának neve, ez még nem mythos, különben még ma is mythos-
oktatónak volna a költők, bár a napnak rendszerint fényes jelzőt
adnak. E joggal állnak a legelső költők is, kik ezen az ily név
létezését mintegy festői szöveget juttattak. Tíológ pedig az, hogy
Helios, a nap, melyet kezünk minden mythos forrásánál látszik
felkínálni, görög szó ugyan, de aligha nem a bibliai El, többesben
Elim, istenné görög műfala vagy utánozása, valamint Olymp szint-
úgy a bibliai Elim többesnévből van véve. Az ős Olymposi
hitege ezen költők alapulni, a maga Olympian ünnepeivel, melyek
iggyis Elis-ben tartottak. A meliszkasztól költsémetől Helios-féle my-
thos görög fény közt azonban öffenésre volt képes, forditva.

26. "Az összehasonlító nyelv-tudomány ezen nevet mind meg-
magyarozta és a mythos eredeti magvat kihalozta azon mon-
dai hivatkozást, melybe kerülve van. A trójai háború, az argo-
nauták utazása az aegy gyarjást, az Odysseus lebecslései és hám-
talan

talan kalandjai, a Herakles tizenkét munkája egy oly dolgok,
melyeket mindennap látunk végbe menni az égen, ha a régi em-
ber szemével pillantunk a magasba. És a régi ember csodállyal úgy is
látta minden nap, és mythosában, mely nem aort sem mese sem
bölcsesség lenni, hanem purita constanciája annak, amit és ahogyan
élelte, egyszeri életben öntötté ezen szellemét. Erakhoz kérsőbb, mi-
dém ezen kifejezések érthetlenné váltak, képz volt a mese, és azt,
amit Herakles mindennap véghez vitt, hogy megélt az éj szövegét,
art, a mesében egyszer mindenkorra teljes."

Nálunk máig a Herakles, Hercules, Heracles nevet Erakles-
szóval, s ha ez állna, a barbaosig szövegét helyesen ildősné
a keresztetmet ér s ezzel nagy műveltséget szerző Herakles.
Philipp Buttmann in seinem Mythologus, Berlin 1828. F. 8. sucht die
Wurzeln aller Religionen im Orient, und zwar in Phönicien. Die
Wege, welche die Religionen gingen, sind die merckantischen, eine
Anficht, zu welcher man sehr leicht kommt, denn was hängt in
niger zusammen, als Agriculture, Handel und Cultus? Eckermann,
Lehrbuch I. 18. Herakles, a legelő és legnagyobb hős, épen azért oly nagy, mert
a vallást, és az ezzel együtt járó erkölcsiséget, nagyjoggal terjesztette. Daba-
pította Elis-ben az Olympian ünnepeket az Olympi Zeusz diptole-
tére; s ha említve már, hogy Olymp anyja mint Elis, azt is érde-
kes előhozni, hogy a Zeusz név, melyet Platon kívül igen sokan a Sóis é-
lek igéből származtatnak; a bibliai Eloah istennéből van forditva, mely
vagy szó véleményezés szerint a magyar Elő (isten). Az Eloah vigli áll
ah nem tartozik a szókész; az csak jatach function, mely oda kapcsolik, t. i. az
a betű, ahol a zsidó szó végén h betű áll, a mely jelzője szerint. Így a De-
hová is istenné is sajátéig Jehov volna Jehovah helyett, amint hogy e
bibliai יהוה Jehovah-t, illik közt, Tau alattban is olvasni, amely
szó a magyar Jó-nak jelölés (דא) kifejezés. Ezzel szembe, Mithras
is Johannes in scamit és videt a szövegben, nem olvasható.

26. "A mythos ezen felfogása a magyarázója puftán mytho-
retik alapján keletkezett. Akor nem kell nagy philozofia, hogy az
ember belátja, hogy oly nehéz minők a mythosban szövegek, puftra szem-
rely

16. szöveg van leírva a tudomány, és még kiveszi az, hogy pontos
szöveg alapján nem tudhatnánk el a nagyon kért fel-
háza Indiában és Hellasban de azt, amit a nyelvész, a nyelvés
jelentőse névve kitérte, azt a filozófia még vélték az
kérdés alapján fogta, midőn kimutatta, hogy a nyelvészet által kitér-
tára hozott mythos - alkotás leírásával végezzük egyik lényeges formája
az embernek helyen fejlődésével, amely nélkül sem a nyelv alakulása, sem
jedő a gondolkodás képzési felai még nem létezők. Ez egy pszichológiai
megalapítás, mely köztül különösen Steinthal-nak van az
nagy érdemei,*) annál bizonyosabb tette a nyelvészet Steinthal is e-
mellett egy nyelvészeti mythos-tudományok hitelesítet. Ma már
kévis lényeges és számbavehető utapont létezik a mythos-tudomány
kérdéseire névve az illető kutatás közt. Az egy az, hogy némelyek
súlyosabb tért engednek a zivatarok, a villámok (Sb. *) mint Müller
és Kuhn, míg Angliában Cox egy tudós Reverend szócson ragaszkodott
Müller álláspontjához, melyet teljes tudományokkal írt két kötetben (***)
bőven kidolgozott és egy pár kézzel könyven megprezipiterte, írt az iska-
lai oktatásra is bevezetett.

Tehát a nyelvészet is a filozófia a tudomány az új mythos-
tudományban és mythos-megprezipitációk. A nyelvészet jó-
gyakran van ezzel de már a filozófia, a modern filozófia,
és a mythos helyesreírás, értelmezés, illetve annál gyomrából
annál igazodott a mai filozófia, melyek szöveg- és névkész-
et nem könnye őphangokra hozni. És vajon, csak a görög mythos-
gic mellett maradón, hogyan lehet észre ez a linguistic-philosophia
jeld. a Tüandré, Gigajok, Typhon, Drüpt, és hogyan értelmezni
azokat? lehet ugyan, sőt van is a mythologianak is, saját philosophia

*) A Zeitschrift für Völkerpsychologie 22. évf. 1. kötetében.
**) Künimilten Schwarz, Kuhn szócson és munkája (Der Ursprung der
Mythologie, Berlin 1850.) és Sonne, Mood und Stens (Berlin 1854.) valamint
a Revue linguistique által képrezipitáció Steinthal írták, különösen Revue. Ide
tartozik még maga Steinthal is.
***) Arzan mythologie, London, 1870.
*) Steinthal mythologie, Berlin, 1870.

ája. Magyarázóim itt ide egy német nyelvész Künimilten halga. De az a 17.
is jenes stark Gefühl, melyet alle Völker Zwang, eine Gottheit zu glaun-
ben. Die Phantasie kann es nicht sein, und nach wiel weniger kann
te die Erfahrung beweisen, dass der Glaube an höhere Wesen und ein
ne versteht unrichtig bleibt so unendlich fest in den Gewissen
aller Völker haftet; denn wes Satz einen Gott? Eben so wenig ist aber
die Philosophie die Mutter des Götterglaubens; denn der philosophische
Gott ist ein bezwiesiges Wesen, dass es mit keinem Menschen in geistigen
Verkehr treten kann. So muss die Quelle der Religion eine tiefe
sein. Nicht Furcht, Entsetzen, Erstaunen über die räthselhafte Sprache
natürlicher Phänomene hat die Götter erzeugt, sondern die Reli-
gionen haben ihrend Grund in dem religiösen Bedürfnis, das
im Gefühle der menschlichen Seele seinen ewigen wird unwandel-
baren Sitz hat. Eben weil wie die Gemüther aller Völker auf ein
besseres Genieße hingewichtet finden, müssen wie überall eine Le-
rende positive Religionsentwicklung annehmen. Eckermann,
Lehrbuch I. 30-1. Ha Cox a maga is modifikat az ifelőre is benne,
azt onnan szinny képrezipitáció egy még nyab, és bizonyos tudo-
mányosabb módker, mint az őve, és maga Müller is.

27. De a nyelvészetben való eltérés mellett minden jöve
mythos-tudós azon igazságot a mythos-tudomány megdöntet
len alapjának valija, hogy 1) az ócsa mythosok nem egyebet, mint
képrezipitáció sőt az ócsa fajnak a természetben végtelen mértékű
mindennapi lényéből; és 2) hogy a mythosban elfordult neveket
eredetileg nem máské, mint régi elnevezési egyen finem-
nyeknek, és hogy emelje a többi nyelvanyag avatába
tartoznak, 1) az ezek alálmagott nyelvészeti módker által ért-
hetők.

Mindazt post kitértet szeríved, ha fel kell tennünk leza-
lalt azt, hogy Hellasban a fejtetve indult vallási érzet már
függelendő is az ócsa nép nyelvétől. Saját hitelesítet szeríved.
Vagy, hiszen a görög lényeg a szócson vett hellenek élte is lehetnek
a magot névje szócson vallásos népek, kiknek hitet legalább
répben magok a betelepült görögök is elfogadták. 1) az ottho-
ny

20. Sárkányt ílt volna meg, mint Medusa nem sárkány nagy
kígyó volt, hanem a háson Gorgonok egyiké, ambar mindzgyik
fejen kígyó hajak helyett. Persius aligha ille nem figy a perzsikak,
kik ejen oda származtak eigen, hol a Gorgonok laktak, Afrika
nyugosi tájkán - Salust. Jug. 18. ő mentis meg Kephens leányát An-
dromedát, s a perzsik Kephentől Kephens nevét is vették. Hzo-
dot VII. 61. Vi. Knobel, Völkertaf. 551. Afrika e perzsa a Medus is
Örming néppel blydosak nyugotra, tehát alkalmasint médaká-
vann nép törzseben volt, s a Medus névből Salustianus az
aferikaiak Mauz nevét csináltak, mely kőnyen óvashati Ma-
gusznak. Ugy látszik, a mythologia Persensia a mythologia vilá-
ban is történeti szemely volt, mint hittegyijetöl, mely őt Helles-
ban fölt város utának mondja, kivethi. Argoban sülletik
a Iápe által megkerest Danaétól, Argost pedig magyar vá-
rosnak hívték a Rajzolatok e szava: "Értetni fogjuk, hogy
Homérosz jelölésével Argosa valóban Magyar-vár... Magyar;
vél le jobban, ha tudod, gősz melyen a Magyar nevezetet." 5. 45.
52. - Midasz itálioz. ő Kybele fia volt, s ez istennő neve Anaxer-
onnál Kybebe, mit dőszafan Kybebe-nak kell olvasni. Anaxer-
on 13. 1. Ez a Kybebe olyan mint Kamépe a kamépe baba,
magyar kőbánya (helyrebb, kőbánya), miszt Kamépe baba. Kel-
ter. 4. 14. 46. 109. Aztán a Magyar nyelv. hités: " Kybebe, köböl
vagy Köben facagott kép, kőbős, mely aini régi iszatolon jón
elő, s melyet némelyek kőbál-nak olvasnak hitésen."

"Ezt megmondván így tükte
Hogy kőbát szeretete;
A fiacón felikkatá,
Es istenek hívattá.
de mindennek jóváhozolát,
Ei nagy szőnygi halál alatt,
Hogy hi mint jobban tudnája,
A kőbát ismédnája."
Katalis veses legendája. Tabula 7. kiad. II. l. E Kybebenek egyik co-
nervat

21.
neve Adana is meg Adam is. Schwarz, Griech. Mythol. 5. 147. ő azt
mondjate a mythologik, hogy Kybele hinnó, Mannweib istenség.
Die ist ein Mannweib, ein Androgyn, entstanden aus dem Samen
des Hens und der Erde. Eckermann, deh. 6. T. 197. Kybebenek
nője neve Agdistis Strabonnál. XII, 5. e Pausanias I, 4, 5. Ez mintegy
Agg-isten lehat, vagy Agg-istennő, amennyiben Kybele Matos Storum
is, a hittegyiben. Ez istenső kü-koronával jelenik meg mindennel
reigi ábrákban. Ennek a fia schüt Midas. Hypinias fab. 274. Midasz
az Apollon is Maeryas hífti versem blydja, ez utlibi képeze szá-
tot, s azért kapta a fülétet. De Maeryasól vajak: die karische
Klage galt dem Maeryas dem Masais oder unglücklichen Mary-
as. Seff, das Haidenth. 4. 46. Ez a Maeris nem mondana valamit,
ami edetes volna, mikor az anya Diagos, Diagos volt
Vollmer, Winterbuch d. Mythol. Maeryas alatt. Ha Maeryas mellett
allott a jobb Midas, a hetti ékon volt salán. Igen religionslag
Midas, gömité mondá utján kapta a szeméjü lehet, mégis szinte
hístorai egyéniség volt. Finkel a kar gyöfés eröl volt szé, s a
hístorai egyéniség volt. Finkel a kar gyöfés eröl volt szé, s a
Kar népvét ma Magyar-nak olvas ik, Sydney nál. Knobel
ih. 96. Meglehet aromban, hogy a küpebe kapás képzé mythologik,
vint a maiat is török Midasz a nyal hittetik ilte; de mint az
icás mondja, ab initis non fiat sic.

20. " Ma Schwarz* is nagy figyelmesen figyelmet fordítot
a mythos-tudomány ereu hirdetés; de amennyiben ő egy képsöl csak
a hellem is germán mondásöröl médel ha, vás repreöl az alkat-
repreöl is csak egy képletet véri fel, csak ném elemenka-
latisza tekintheti de zabrenafis kimentis tannmányainak, ne
lyebben nem csak az anya mythosban elifreduli állet alkat vann
keletest be vire, hanem melyek még anya körön tél is ném oda-
mutatíkével relgítnek. Igy gled, hogy egy egy ne említsek, a magyar
* Urfassung der Mythologie als eine szige szige

22. népmondából is megmagyaráz egyes - más ei hébe-köbe a bibliai mondakész és tekintettel nagyon.
 A szakap az általi kidolgozásra egyebet nem vállaltunk, mint azt, hogy ez is az egyé eddigi fejtegetésből igen kevés világot nyújt a mythologia hódoltság országa. Talán a következők nagyobb fényt derítenek arra.

(Kézir. aug. 9. 1875.)

III.

1. " Eddig az új magyar tudományi módszernek csak nyelvészeti alapait emeltem ki. Valamint mai nap alapos nyelvészetest nem hagyhatjuk el. A lélektan alapul, így a nyelvészet, lélektan alapon indok. Hogy mely fontos a mythos-kutatásba nézve ezen alap, azt minden egy példában akarom kimutatni."

Szerint kívánok felvilágosítani, hogy a nyelvészeti és lélektani alapok inkább megj. a kidolgozásban azt szeretném, hogy a lélektantól való leindulás sokkal nagyobb mértékben illesse a mythos-életet. Ez kezdés lehetne; de látni az igazán egy példát.

2. " Ezen szemléző köntösben a legújabb mythosok szemlése általában az, hogy felf. az új felismerés a felhívás, és így az igazság, vagy a hajnal is az est felismeréshez a mythos különbségeit nem tép. Mindenesen a mythos-öntudatban van az egy, ugyanazon történet. Míg a nap lefogy a társaság, a mythos ezen történetét így ad számot, hogy azt mondja: a nap meggyilkolva az éhen felfáradt apát vagy anyját. Pedig csak így lehetett ezen kifejezés, ha figyelünk arra, hogy a mythos-alkotó embere az új lelkiséget, melynek mélyből tör elő a nap világa, az utolsó kálóknak miti. Ha

konst

konstancien nem tép különbséget a nap működését megelégedő nap az napra képzés ei az események között, mely a nappal után áll. Mindketten esetben tehát csak a lélektani jó lelkületbe, az idős pedig nem reflectál az ember. Ez egy szervezős lélektani jelenléte van a felismerésben, melyek valószínű a nyelvészeti vizsgálásból is oly bőven következtethető mint a mythos-kutatás."

Itt sok az érvvel, beérjük arról, hogy a nap, legalább a helén mythológiában sehol sem látni a gyilkosnak, sőt ezen ellenkezőleg, azola mindent. Legalább Orpheus VIII. hym. φερεβριος, leben oder Abrechnung sagend v. gelobend a neve. A hajnal pedig örömet hoz az embereknek, s nem csak arra, hogy a természetet meggyilkolják, mint mi azt Orpheus LXXVIII. egy. Est csak mondja:

Πᾶς δὲ βροτῶν ἥϊος, τὰν ἐφατοῦν, ἄλδα σε φῶδα
 Τετραπόδων, τετραπόδων τε, καὶ εὐκαίῳν ἀσθενέων.

Itt csak a sokkal kisebb magyarázatok tulajdoníthatók a gyilkosnak az éreget a Napnak, amelyben az Apollonnal azonosították, kineték meg a görögök az arodia, arodia, elvezetési ízei vel kötik össze, mint Apollon Agamemnon. 1885. és Euripides tóliástája Orestes 1387. versike:

Ἐκ τρυφῆς γῆρας, ἄσπετος ἀτακτοῦς,
 "Ὅταν β' ἀναδύω" ἐπὶ τῶν κελύφῃν βροτῶν.

Itt a mai lélektani mélység talán még sem alkalmas a végére. De látni majd kiábrándítóval Goldschlager az fejtegetés; talán a borsua deán kiábrándító.

3. " Hogyan a kategóriák közt leginkább felidő ki az ember léteiben a felf. kategóriája, és emel csak kefében az idős. Mái az élet az is felf. különbségek meg a felf.akat, és a felf. való felf. az a legelső öntudatos felf. az emberi szellemek. Hogy ezen kategória a felf. elvvel az ember szellemi kifejlődésében, azt bőven bizonyítja a nyelv. Humboldt Vilmos^{*)} egy jóles értekezésében történetesen legelőször kimutatja, hogy a pronomina eredetileg a hely fogalomból indul ki.

*) Ueber die Verwandtschaft der Ortsadverbia mit dem Pronomen. (1836)

24. Igen sok, sőt mondhatni a legtöbb nyelvben a helyhatározói szavak kapcsolata az is, hol idő meghatározásáról van szó. A finn Kausi példánk, mely időkezelést jelent, eredetileg út, irány értelemmel bír, mint ezt Prudenca leírta. *)

A Kausi helyen talán jelölés a magyar hol is, mely helyet jelent, de néha időt is, péld. az ily kifejezésben: hol én, hol te, de mindketten hibázunk. Aztán a hol közelebbi összehasonlítás az oly határozói szavak hely a mely-lyel. S az egyik nyelvvel kezdődik az írásunk, hogy amint Humboldt akarja a pronomina a hely fogalommal néha a magyarban is összehasonlítani.

4. "A magyarban előtt, után, -ig, melyek a térbeli irány és határ megjelölésére szolgálhatnak, egyaránt kapcsolhatók az idővonalhoz ugyanazon oldatának megjelölésére stb."

Tehát a tér és idő kategóriája eszerint egyidős fogalmak?

5. "Külföldön pedig a sémi nyelvben tapasztalhatjuk, hogy az időjelölő szók majdnem csak mindig is térbeli viszonyokat jelölnek eredetileg. Sam (ott), kifut (előtt), acharé (után) a héberben a tér fogalmáról, melyet eredetileg fejeztek ki, átvittessék az idő kifejezésére is."

Megint egyszer az idő és tér fogalma a mondott és kiált helyen; most bizony volna befolyásunk, hogy "eredetileg" hibében valamely szó inkább térrel jelölt volna mint időt. Legalább Kronos és Ég között az idő és tér között és időséértik már a népek, és őt mondják az istenek - emberek örök atyjának.

Αἰὶθάτος, πατὴρ ἅπαντων θεῶν καὶ ἀνθρώπων,

Αἰὼνος Κρόνος ἡ ἀρχή.

Orph. XIII. hymn. Igen, Kronos Hesiodnál Theog. 493-497. a Téli és Égtől, tehát teret foglaló lényektől származik, de éppolyan

*) Magyar nyelv 1875-76. lap.

vel az idővel, magával hozza az időt is. Így látható, amely gesztus kezdődik a tér létezés, ugyanakkor kezdődik az idő is. A ma fő-
létesz szemek mint fogva foglal el bizonyos tér és kezd meg az É-
lekedést.

6. "A arabban van erre egy igen érdekes szó. Bejna jedej szóból amint feje: két keze közt (valamint), de a tér fogalom kifejezésére kapcsolhatók ily egyenlő értelemben: előtt; péld. Kuntu bejna jedej al-melik, a király előtt voltam, álltam. Mivel a már most az, hogy az arab nyelvnek elég klasszikus szövegeiben is (péld. magában a Koránban) találkozunk ily kifejezéssel: bejna jedej al-aman, az vagy amag idő kezei közt, azaz előtt. Ily példákban az ember legközelebbi létezője, mely másodlagos szerepe van az emberi szellem kifejlődésében az idő kategóriájának a tér kategóriája mellett. Az időt, midőn azt az ember megéltől birtokos, a tér szempontja alatt fogja fel. *)

Az arab példák homályosabbak voltak, mint a tér és idő egy-korúságának fogalma. Ily homályban nem fogunk szövegszerű mozogni, azt gondolom, a mythologia sivatag orszáiban.

7. "Legnagyobb lélektani jelentőség az, melyet a mythosban ék-
lehetünk. A térben való megkülönböztetés a mythos-alkotás fo-
kán már vigye ment. Azon nagyra emelt mythos kifejezés, melyek az éuró-
vet való illetéktől eredtek, feltételezik azt, hogy a tér kategó-
riája a mythos-alkotó ember öntudatában kifejlődött legyen, míg az
időben való megkülönböztetés még csak fejlődött ki az emberi öntudat-
ban. Ezek így érthetők meg azt, hogy a mythos a hajnalt nap a nappal
anyjának, majd pedig leányának nézi. De még célszerűbb az állat,
hogy a mythos a kitaláló tüneményeket egymással való viszony-
ba hozza, mint anyát - leányt, testvéreket stb. az egymás után való
következés kifejlődésének szíri vannak megadva és sőt az együtt az idő-
ben való elhelyezés legelső alapja van levetve az emberi öntudatban.

*) A német Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes.

26. Az egymáshoz közelebbi tünemények t. i. a causalitás szempontja a-
latt Szekszárdnak egymás mellett az emberi tudatban, és ezen causalitás fel-
fogása az, mely az idő tudatosá sálatját elvételezi."

Minthogy a nyelvünk egymáshoz közelebb a fény és idő fogalmát, még-
is a filozofia, a lélektan, a fizika csak kétséget váltogatva be-
a hittege események s vételezőknek titkában. Csakugyan úgy látszik a the-
orá. csak az elöltek, talán nem is valami eredeti vagy sőt sem hat-
lott elmével dolgozta. Er az új mythos-életelmék: módok ed-
dig legelőbb egy fényfogást sem vetett oda, hol a Kiklopsoknál, Hek-
tonoknál, Prometheusnál stb. tudomást kaptak az emberi élet.

III.

Mythologizmus -

(Kézirat, aug. 20. 1875.)

Közös, aug. 11. 1875.

1. "A mythos-alkotás, mint nem hiába hangos-
lyoztuk, az emberi nem lelki életének legelső foká, legal-
sős formája azon lellemi működésnek, hogy az ember a lelkület
saját énjét megkülönbözteti, és mint tárgyát helyezi sa-
ját öntudatával szembe. A mythos-alkotás fokát, mely
a nyelvvel együtt egyetemesen nem első, még semmi más foka az
ember lellemi fejlődésének, sőt igen ezen foka az, melyből még so-
ka a fejlődés hiányzik, midőn a mythos mindig más-
máj alakban lép elő az emberi lelkem fejlődésének mérték-
súlyát. A vallási és nemzeti eszme eredete a mythosra kegy-
zetlenül mindig ki; mindkettő a mythosból veszi eredetét.
gondolatokat vannak le, de magok sejtésül megint új egy-
vel hatnak a mythos fejlődésére."

2. nem mondják e szó, mikép kezdett létezni az em-
ber, s hogyan partant ki a lellemi működés első sikeres je-
re ezt a szótanok első lelkem hallani és ha lehetne tudnia a
nyelvvel együtt alig lehet szó, igenis, annak első megismeréséről,
míg az ember, ember lenni nem kezdett. Az tehát az első kezdés,
de erre nem felel meg a mythos tudomány új módszer, amely-
ben ezt eddig láttuk. Talán nem kellene tudomány hírnél hang-
cséiben is a biblia. Ennek végül kúfá nem foly az emberiség
lellemi eszme sem tehetek a filozófia rendfelve ily általános
habozásai mellett, ott legalább volna bizonyos alap, mely az ember
eredetéről biztos eljuttat enged alkotni. Így aztán könnyebben alkothat-

*) Max Hader híján volt ezen igazsággal; utána legelőbb
Schelling adott neki kifejezést: Beinake ist man versucht zu sagen, die
Sprache selbst sei nur die verblühene Mythologie, in ihr sei nur in ab-
straciren und fremden Unterschieden bewahrt, was die Mythologie noch
in lebendigen und concreten bewahrt. Einleitung in die Philoso-
phie der Mythologie. 52. l.

nánk kifejezést, noha még ekkor sem kifejezést a ra-
tionalismus törvényeire elött, a nyelv, lellemi eredés, mythos ered-
téről. A mai bírákat kiabálhatatlan ingoványban halmozot, és o-
da is vezet a rá hallgatokat.

2. "Ezen kultúr-történeti igazság egy gondolatom elég világos
céljaitól volghat azon fejlődési sémáinak, melyet az ügye-
vesett politikai iktóbar. élen a tág pillantása Comte Agost, állított
fel mint megfoghatóan szemléltet az emberi nem fejlődése
történetének. Legújabb időben még a Comte legnagyobb tanítványa
és utóda Littre Ernest fejtegette ezen fejlődési sémát az em-
ber lellemi fejlődésének valamennyi nyilatkozataira és irányain
kecskéit, is Neimerepágyban, hol a positivismus nem akadt
híve; Twisten Károly foglalta össze eredményeit. Ezen fej-
lőési sémá minden abban áll, hogy az emberiség három fejlődé-
si fokot megy keresztül. Előbb világnézetének a vallási feltétele ad
irányt; egy második fokon a vallási álláspont kritikátlanul
a metaphizikus feltétele (vagy inkább a preisztikus) váltja fel; míg
az emberi lelkem érzékesével vélekedésről a positív vagyis tudomá-
nyos kifejezések és tapasztalatok alapul feltétele szabadítja fel."

Csak egy lépést sem halad sem Twisten sem a philoso-
phia a célra vezető határaitól befelé a szűkebbé. Minth-
egy elpátlós áll meg az elött, s ábrándosba esik. Milyenek
a "positív" vagyis tudományos kifejezések és tapasztalatok?" Híven
a positív a főbbi híres szerint Comte és Littre rendfelve, mely
a metafizikából indult ki; Twisten és Goldzher szerint pedig
a tudomány véle a positív véle. Nem zavart ez? Aztán az
emberi lelkem hogyan, miként szabadította meg szabadítja fel

*) La science sans point de vue de la philosophie. Paris, 52. l.
*) Die religiösen, politischen und sozialen Ideen der städtischen
Culturvölker und der Ägypter, dargestellt von Carl Twisten, herausge-
geben von Prof. Dr. Lazarus. Berlin, 1872.

4. évezredek levezéséből a politikai vagyis tudományos kifejeletlen és tapasztalatos alapú feltevések? Az a kifejeletlen tapasztalatok látképe az alchymia fogásaihoz, mely hitvány fejeletlen az anyagot igazt a világ-
nak; s az a tudományos tapasztalat? No de ezeknek, ha miér egy-
kez ide értünk; talán hiba is, a kivételhez bízós eredmé-
nyeket még előzetesen számunkba venni.

3. "Egyen eltekintve ezen schéma egyéb belső gyengéitől, azt látjuk, hogy olyan szellemi fok van annak élése helyes, mely az emberi nem lelki fejlődésének egy korszak, Comte és követői által tekintetbe sem vett, korok által van megelőzve: a mythos-alkotás kor által, melynek számára a politikai iskolának helye nincs. Az emberi nem nem kezdette meg azokat lelki életet, hogy transzcendentális elméket foglalkoztasson, hanem hogy intan-
data elé hozza, lelke elé jelenítse a külvilág legközvetlenebb, mindenki által látható tárgyait és műveit, és ezen intan-
data jelenítésnek legelső formája, mint láthatjuk, a mythos. Ezek lassú menettel fejlődtek ebből a vallás, és ennek is csak igen
késő foka az, mely az észlelt tapasztalat alá nem eső dol-
gokat foglalja be körébe. Comte rendszeresen emel föl a hit-
tést szembe az újabb önképzésű mythos-tudományon és
vallásfelfogásán, amint ezen nevezetes filozófus éppen a val-
lástörténet contraválása képezi leggyengébb oldalát. Még leg-
jobb hírléír is e Comte által behozott újnevezést po-
litikáinak is be fogják látni, hogy nem egyéb mint mérsékelt
filozófusok a történeti menetek, ha az ember az önké-
zéje teljes a monothéizmus keletkezésén, midőn t. i. a ró-
mai birodalom romlásra a katholicitás eszméje épült."*

Comte a monothéizmust ezt így nem állíthatja; ha
tette, az újabb elterjedés politikáinak szembe tette.
És még akkor is eróda volna politikáitól, aki mindenestől

*) Lásd: Cours de philosophie positive. Kiad. Lüttich E. Pa-
ris, 1869. V. kötet.

számba vette a héber monothéizmust, noha Israel fia is nem
egykor vitettek az istenezzel dogmája ellen. Különbözöl Goldziher
is nagyon biztosan beszél a történet előtti ember fejlődéséről,
holott, ha eltekint a politikáitól, amint hogy el is tekintett
a kifejeletlen, sem is sem vezérei nem voltak jelen a his-
tória előtti mozgalmaknál.

4. "Ha a mythos-alkotás az ember lelki életének leg-
legelső fokát képezi, így nem lehet az követelőnek csupán csak
az őse fajja. Itt midőn látjuk, hogy lélektani szükség, hogy
a mythos-alkotás intan-
tán mindig csak bizonyos körből vegye
tárgyait és hogy bizonyos módon és meghatározott irányban
hason zsi a természet műveinek egymáshoz való viszó-
nya: így adva van egybevetve azon igazság, hogy a mythos-
alkotás anyaga is mindig nem csupán az őse fajja belől
szóros, hanem közös tulajdona az egész emberiségnek. Nem
mint az emberi család a kőkor kezdett volna a mythos-alko-
tásához, midőn még a különböző ethnographiai fajok nem voltak
volt el egymástól, mert az ethnographia és történet újabb-
mennyi *) bizonyossá tettik, hogy a nyelv és emel föl a my-
thos is csak a faj élet bizonyos fokán keletkezett; hanem
oly értelemben, hogy megelőzve azt, amit senki kétségbe nem
vonhat, hogy a szellem fejlődésének fázisai, a lelki élet
felsztelei az egész emberiségre nézve ugyanazok, nem pedig az eth-
nographiai fajtáinak szeszint különfélek: kell, hogy ugyan-
azon mythos-anyagban találkozzunk azon egyfajta nevezetű
között, melyeket egy jobb kifejezés hiányában sokan jog nélkül te-
rőnknek neveznek, és ugyanazzal a név, nevezetű, mint
a mitgen elénk látott az őse népek gazdag mythológiájá-
ban." Az utolsó periodust helyesli azon szempont, hogy az őshagyó-
mány kifejeletlen és általános volt a szellemi fejlődést illetően,

*) Müller Fiedrich, Allgemeine Ethnographie - Péc, 1873. 33. l.

6. amely őshagyomány lényege, míg részleteiben is. Míg az első könyvben van leírva. Ha Eolárisban van a görög mythologia forrásait a fenségt fogja átírni, valójában igazat adand ez egyben a jegeket. A magyarság és a görög mósda. Ezt tradíció, mivel a görög amplius.

5. "Az újabb mythos-magyarsági művészet kérdésmagyarázói, Ezen igazsága még nem lehetett tekintettel, mert elég munkát szereztek nekik a közelebről az arja népek egész nagy száma körébe. És azon körülmény, hogy soká elhanyagolták az anárja mythosát ugyanazon szempont alatt nézni, amilyen az arja körön belül vált általánosan uralkodóvá, igen sok téves feltételezt engedett átöröklődni egészen a legújabb korig."

Helyesebb ezek, amennyiben a világtörténet legmélyebb feleket, az őshagyományt, nem jutott epökre, mert talán nem is jutott epökre. Míg az adatok kezdve, átváltásukra azoknak, kikről a közelebről is van.

6. "Ezen téves feltételezések között a legnevezetesebb, és azokat csak az Egei akadémia itt kiemelni, azon nézet, mely a dualistikus vallási formák nézet uralkodik. Majd csaknem általánosan el van ismertetve, hogy ezen dualistikus vallási forma, melyre nézve különösen a perzsa dualizmusból született kiindulni (Ormuzd és Ahreimán), azon morális probléma felvetéséből eredt, melyre a napnak, a hűnek stb. eredete vizsgálható alkalmat, és ilyenkor rendszeren el szokták hárnyagolni, vagy pedig egyáltalán véve kétségbe vonni azon bizonyos nézet, hogy a dualizmus nemcsak oly nézet nézetek találatok, minő a regi perzsa volt, hanem találatok igen gyakran a szellemi képesség oly alsó fokán álló és még a természet állapottól alig kiemelkedő törzsekkel is, minők az Agongjui törzsek, Hottentotok, Khondok, a Loangot és Nyugat-Afrikai lakó törzsek. *)

*) Ezen a dualizmus Ormuzddal és Ahreimánnal, valahogy mégis összekötött a morálisossal, hol a jó és rossz harcra mind

*) lásd: Tylor Edw. Primitive Culture. London, 1872. II. 287. l.

végig tart, míg akkor még csak a jó győz. Aztán Ormuzd és Ahreimánnak megfelelően Elohim és Jehova két istenség, amelyeket a amshos-alkotók Hönnymen, egyrészt az ellenfeleibe tették, a két bibliai istenség legfőbbje Ormuzd és Elohim a szentizotoban, és nekik majd mindent oda tudatuk a jó és a rossz, amennyiben Jehova-Elohim híre-tekta nélkül egyik sem rossz lenne. Áyadā kai kakā, šuy kai šavatos, πρωεία kai αδούτος τα επί Κυρίου Εβραίο. Siedh II, 14. Vö. Job 1, 21. A végjelenszél elegendő mondan az újírókhoz, mely a rosszat a jóval, a halált az élettel leggyűlöli. 1. Korinth. 15, 54-57. Ez az αποκατάστασις.

7. "El kellene tovább tekinteni attól, hogy az, mit a perzsa dualizmus már abstractabb általánosságban mond el, azt konkrét körhatározásban felszámoljuk mindazon népmondákban, hol a két teftörz, rendszeren ikestestörz, egyrészt elleni harcra és az egytörz győzelmé a másik felett befellettetik el; egyrészt el szoktak tekinteni a dualizmusnak, melyet csupán csak a valóság szempontja alatt fogunk fel, mythosai eredetéről és háttéréről. Mert mindezen dualistikus feltételezések alajja nem más, mint azon théma, melyet a mythos ezen még ezen változatokban mond el, hogy a két teftörz, a nap és az éj, a nap és a szépség, a vidám fény és morogó éj, és a komor, zivatagos, szépség éj, virágok azon pariádalt, mely az ember lelkére a legközelebbi hatott."

Azt gondolnunk volna az ember az ikestestörzeknek dualistikus viszonyba hozatalánál, hogy jelleme ugyanúgy felhozhatók majd Kain és Ábel, Romulus és Remus, Attilla és Muda. Ez nem történt, s mi csak igen gőgösen tudnunk elfogadni a finitív elvételét, mely a nap és éj stb. lények ellentétéből keletkezteti a dualizmus elvet. Ez a nézet, amily élesen van kifejezve, alkalmas arra, hogy az egész mythologiai új módjait ugyanúgy vegyük. A görög istenek háttérje is dualizmus.

8) "Es maga a perzsa dualizmus még dogmaticai hűvelgén is átsu-

giz

8-gyógyos mítosz eredetét, midőn Ahuramazdát (Ormuzd) öltözteti
a nappal, a világsággal, Ahrimanust (Ahriman) pedig a sötétiséggel,
az éjjel, úgy hogy a perzsa dualistikus hitvilágzatbanak kétféle szellemei,
az Ormuzd-félek és Ahriman-félek apróint csoportosulnak, amiket vagy
a világságot vagy a sötétiséget szelgőlik. (x)

A világság fiai és a sötétiség fiai a Bibliában is megemlíthetők, a-
zok a napra és éjre vonatkozóan. E sötét világban a jó
jellege a világság, a rossz a sötétiség. Ján. 3, 18-21.

9. "Hogy mely hamis itca feredetik az élnar felfogása, kik a
dogmatikus dualizmust nem szemelik mint vallási továbbfejlesztést a
mítosz alappelfogásait, az leginkább láthatni azon férfiaknál, kiket
jobbán stíki sem tanulmányozta a parzsimus és az exáni rejtély
vételeit, Spiegel Fejjes Erlangen tanárak. Ő az exáni dualis
must csupán csak dogmatikus johan kaja fel, és aztán még azt
sem tartja bizonyosnak és kétségen felülnek, hogy ezen dualizmus
az anya faj közös világnézete ered, "mint hogy a Vedában egész
hymnuszok találhatók, hol a sötétiség mint a hajnal ellenjoga
teljesen van felfogva, amiként hogy allentikus termépekkel evalított
nek." Ezt Sáni befolyást is enged a perzsa dualizmusra annál
is inkább, mint hogy ezt eddig csupán csak Babylonra és Exáni
ra nézve lehetett kimutatni. (x)

Igen jól esik, hogy a földgömbre az által annyira dicséret, de
amellelt elve miatt gáncsolt Spiegel tanár nézetével a mitek is
találkozók, amelyekben ő is felfogja a héber vallás adtait von-
dorcába. Ha mégis jól értették a fontosbb részeket.

10. "Valóban valamennyi mítosz formák között leginkább
ezen hárcokon, melyeket tefeve tefevenek, férj feleségével vi, szem-
léltetik a mítosz szimfonok és a mítosz vetény azonos voltak
a legeslegkülönbözőbb fajokhoz tartozó fürzők és népek között." Tart.

x) Ennek vételeit most legjobban láthatni Spiegelnál,
Evangelische Alterthumskunde. Leipzig, 1873. II. kötet. 20-140. lap.

x) Exan. Alterthumsk. 19. lap.

Tartunk tite, hogy ez megint a napra és tefevere akare va-
natoszni. Látszik.

11. "Régi időkben - így beszél az eskimó morda - egy nagy
eskimó hídító oly nagy hatalomra fele szert, hogy az éjbe is re-
pülhetett. Gy alkalommal egykor huzát is, egy város leányát, maga-
val vitte, és azokkal egy kis tüzet, melyből aztán a napot vi-
szalta. Holten ideig teljes öphanglatban élt a két tefve, de késő-
ben a fivér kegyetlen jóváparat vett fel, és vétegette huzát. Ele-
inte az nagy hiéltemmel véteke bátyja rop modorát, míg egykor
amar tüzet vett huzára, és egyik ocaját meggyeztetke. Szépség
nek ezen eseményára felbőszült a szelid leány, megfűtött bátyján
tól és holdak lett. Azóta ültetni kezdte őt bátyja, és ültözi most
tan is. - Kivonat a mítosz felfogás nyíráról ezen eskimó példában,
mint amelyet az anya mítoszaiban találunk; az t. i. hogy oly két
terméket hiveméssel, mely egymás után következke közrelelnek,
és melyek közül egyik kizárja a másikat, azt mondják, hogy
a tefve kezeli a tefvet; az egyik szelid marad a ma-
sik szelid, hogy ez hívő a másik elő, vagy hogy az egyik gyűlöl
szelid üldözi a másikat. Mondják ezt a napról és hajnalpérről
vagy szelid szelid szelid, a napról és holdak szelid." 9.

Nem tartjuk a kivételnek, vagy inkább a felvetett epének
ily eskimói példával való folytatás szelid. Más példákat vá-
nunk, nevént az anya mítoszaiból. Az eskimók közt, kik
a finnek szelid szelid szelid, lehetek, mint a finnek
nek szelid, szelid, s a szelid sem nem mítosz-alkotók
mindenkor allegóriákkal, sem nem szelid szelid szelid a ny-
szelid szelid. Ennek mindent szabad a nagy világból felvenni,
szelid szelid. Ki fogja szelid szelid szelid szelid szelid
vallani?

Sáni szelid az éj,
Sáni a déli szelid;
Sáni szelid szelid szelid
Tartunk az szelid
Giborog szelid...

12. "Ezen oly egyszerűen látszó feltevés az araja mindá-
 kat illetleg, bármennyire is folyjon az a mythosnak fogalmából,
 mégis csak a legújabb idők szelleméje, és az ide vonatkozó ker-
 tészetek eddig is csak meggyőződéssel vannak meg, mert teljes feldol-
 gozásukat még kéllene elvárni oly óriási mythos-kincs adataitól
 gyűjtésénél, mely az Arant nem araja világ összes műveit és vad
 népeit és törzseit ölelni fel. Az e témán való kezdeményezés,
 vagyis inkább azon eszmé meggyőződése, hogy a tuzani (nem
 szivesen használjuk ezen hibás kifejezést) mondat is csak azon
 irányban magyarázandók, és csakis azon módjával tárgyalan-
 dók, amely az araja mythosjal szemben jött előszörre, az u-
 tolsó három évtől való, és kétszázötven két féltin évtelme. kik
 ugyanazon időben, így láttak, egymástól függetlenül dolgoztak.
 J. i. Müller Miksaé, az összehasonlító mythos-tudomány kücsök
 oly könyves eredményt szerzett tudós, ki e kérdéshez inkább
 sok oldalról, mintsem gardag apparatussal rendelkezve jól legu-
 jabb könyvében, "Bevezetés a vallástudományába,"*) egy oly könyve-
 ben, melynek jól hitája mellett, és dacára annak, hogy fülté-
 tes, pietistikus magatartása által oly nagy társadalmi áll ezen
 néző tudós előbbi könyves munkálataival, egyik legnevezetesebb
 érdeme az, hogy a tuzani mythologia egy jó egyháztól a leg-
 távolabbi eszű képviselőjén (eskimó, hottentott) mutatja ki a my-
 thos: szempontok átvonulását."

Müller műveit nem ismerem, de ha " az eskimók és hottentottok
 mythológiáját összehasonlítja az araja és tuzani népeivel, jogunk
 van oda gondolni, mit jelent úgy beszél az eskimókról és
 hottentottokról, hogy azoknak vallása lényegében szorosán ös-
 wég a bibliai ószudopitáéval. Die Traditionen. Müller pietizmusa
 talán teljes érdemese nézve az öt gyanúsító philozófusaitól?"

*) Introduction to the Science of Religion. London, 1873. De van
 fordítva németre és franciára. A föntebb eskimó mythos-jelölés
 e munkából van véve, 382 l. angol ered.

13. "Müller mellett egy fiatalabb angol tudós, Fiske, ki magát "
 a nagy méltó tanítványának valja, ugyanon kezdésnek kezdés
 egy esszét: "A barbar világ mythosai," mely esszé-gyűjteményben
 (A mythos és a mythos-alkotók) foglal helyet.*) Fiske egyik a-
 nyagból indulva ki mint Müller, ugyanazon eredménnyel jut. Drin-
 ton, amerikai tudós, 1868-ban az amerikai népek és törzsek mon-
 datát gyűjté össze, fájdalom, tudása nélkül a más akkor araja témán
 megalapított mythos-tudományának (Mythes of the New World; New York,
 1868). Preinton gyűjteményéből kölcsönzi Fiske a maga adatait; kár,
 hogy mint a mythos-tudósok angol részének egyáltalában, a here-
 lépésnél inkább csak philológiai oldalát állítja előtérbe, míg más
 észere az iránt, hogy lényegileg egy pszichológiai törvény az, melynek
 valószínűsége mutatja ki, ha aramitgy fájhoz tartozó népek mytho-
 lainak azonos szempontjait keressük fel."

Müller és Fiske a föntebbekben kétszázötvenbe lévén barbar
 nyelvek kezdenek lenni, vagy inkább földtérre és népekre nagyon
 is egyoldalúnak képviselve nyitvárait, midőn a pszichológiát állít-
 ják a mythos-alkotás élére. E tudomány na sem terem egyelő-
 hitet, de még hasonlít sem mindenkör. A philológiát, mely föntebb
 csopakra van, nem lehet felcserélni a hitvegy-teremtést levetők
 szemei elő, és talán tanácsos volna pszichológia helyére a psy-
 chológiát, melynek amag csak népszerűsége ellen, emleget-
 mi. Hiszen az a daczal hit, melyet megelnek nevez a világ,
 valami oly phylionus mely a természetnél is más elők után,
 is hangokat ejteget ki a psychologia híve nélkül. E tekintetbe
 juthatnak az egyiptomiak, és azoknak kifejelete a levezető,
 legelső nyelvet illetőleg. Herodot II, 2.

14. "Müllerrel az amerikai és egyéb józan osztályozásnak se-
 kesen még alá nem vetett nyelvek összehasonlító ismeretét,
 még nagyobb kéllene haladnia azsa nézve, hogy az összehasonlító

*) Myths and Mythmakers. London, 1872.

előzőekben láttuk fel a hirtelen nyugvott abrahámot, mintsem kin-
 vartatos lett volna, és önkényes hypothézisek által oly annyira
 megzavarták hitelét az ilyen tanulmányokból, hogy mai nap
 különösen Németországban már változtatva fogadjuk minden ki-
 séleket a Renan által megnyitott téren, és a régi iskolá-
 nak szűz empiristái már fel is találták a magukra tövis
 hypothézisradíkékat számba a „léleklátó”, Gaiffrescher qumnevet.”

Itt önkényes hypothézisekről folyt a beszéd, pedig ugyan mi
 is lehet Müller, Fiske és Goldziker új nézete hypothézisnél en-
 gyeb, ha mindhárom nem is jelölik azt talán önkényesnek.
 Maig legalább nem látnék aksiómát, hanem inkább csak prob-
 lemákat. Halljuk csak, hogy akarja Renan.

3. „Renan ugyanis, abból kiindulva, hogy a sémiket egy-
 zésről és az ájékat másképpől egymástól lényegesen különböző szem-
 lemi számjékűk, fel is állította nagy vonásból azokat a hazugsá-
 gokat, melyek szerint volna megítélendő és igazolható azon kü-
 lönböző ismételten világföldes feltevések és mitek, mely határozott
 szint kölcsönöz ezen két faj képviselői: hitvesi seregeiknek. Fel-
 állított olyan aksiómás jellemzőket, melyekről mindenki, ki
 foglalkozik az új népszociológiai megfigyelések iránt, első pillanats-
 ra meg fog győződni, de melyekből, ha azokat a népleteiben i-
 gázolva akarja, legalább is azt fogja mondani az alaposabb
 vizsgálás: ha akarom venni, ha akarom nem venni.”

Itt lát Renan midfere el volna itélve. Azonban nagyon
 elegendő volna tudni, hogyan tudná védelmezni Renan a maga
 eljárását, és mit mondana Goldziker új és elviekének új
 mythos-tudományokról.

4. „Ezen problematikus voltát az így általános jellemzésükkel
 melyek nem tövölnek a népleteknél-készenléteivel, leginkább akkor
 látjuk be legjobban, ha két tudóst látunk ugyanazon feltételek-
 közt

ből kiindulva, de ellenes irányú eredményhez jutni, aminőt azon
 felhá mutat fel, melyet itt dr. form tájékozása vezet fel ak-
 rakhoz.”

Goldziker új nagyon bizott. Renan ellenben is, a maga hypo-
 théziseinek orthodoxiájában. És itt bizodalmas nyilatkozatai már
 díg védekezőknek kezdnek lenni. A magyar Goldziker megmutat-
 ta eddig, hogy rokonságnal mégis beletekinthet felvett tárgyba;
 a francia Renanól nem mondhatunk még a mythológiai szem-
 pontból ítéletet. Talán kivételhezük még ezen is alkalom.

5. „Renan, amint kijött ímet lép állatunk ez oldalról
 kézzel foghatóvá vele, abból indult ki, hogy a sémis faj lénye-
 gőse monoteistikus ártómmal van felruházva, míg az ájé népek
 a polytheismus felé bennük hajlandósággal. Ez Renan szerint annak
 van, „hogy az ájé népek a természet tárgyat és természet-
 ket azok sokasága és különfélesége szerint szemlélik, míg a
 sémiek a természet tárgyak változatlan különféleségét az egy-
 ség szempontjából veszik látköz elé; amott a sokaság sőt-
 tunkja az egyiséget, itt az egyiség önkénye a sokaságot.” Ezen té-
 telt sokan így tekintik, mint a tudomány megmúlhatatlan
 dogmáját, amelyhez még kétség sem férhet, és Renannal együtt
 hajlandó a kivetési eloszlást magukéba tenni:

„Mintán a tudomány, lényegénél fogva, kétkes a tárgyában
 megkülönböztetni és elemezni az egyes természetféleségi formákat, és
 az egyiséget abbólépeve felbontani, alapos analysis folytán a ter-
 met egyiségben felismeri a különböző lényegűket és elemeket:
 Emélfogva a tudomány csak ott fejlődhetik, ahol a sokaság
 és különféleség iránti fogékonylag más instinctív meg va-
 gyon adva; a tudomány tehát ugyanazon feltételek alatt
 keletkezik és fejlődik, mint a polytheismus, és pedig csak az
 az ájé, mint a jeat exochin polytheistikus faj keletkezése
 folytán. A monoteistikus sémis faj, mint hogy a különféleség iránt
 sem

16. Nem öptőne sem észleke minden, nem tudományos faj; a tudományos történetében nem is emlékeztetett közre kezdeményezőleg, mert egyesítő öptőnél fogva nem ismerhette fel a természetben a különféléseket és törvényszerűségeket. Sőt a monothéizmus legközelebb a természetet valódi megismerésére nem tevénytelenül, mint egy általában véve öntudatos, tudományos ismeret csak polytheisták világnézetét kéliküljeleken léphet fel."

"Közülből így Renanék."

Ha csakugyan ez Renan hite vagy tudománya, akkor vagy maga is polytheista vagy nem lehet tudni, nem tud legalább annyit, hogy a kérdést csálhatatlanul megoldhassa. Meg kell vallani mindazért, hogy hypothesisnek kifejezése élesen van tényleg. Hanem látnak, mit mond Renan dogmatikájára hazánfia.

6. "de nézzük máz most az érem másik oldalát. Nem is említyik a pozitívista philosophia megalapítóit, ki munkáján a több helyen a tudományos tendencia tekintetében a monothéizmusban kedvesebb felismerés talált, mint a polytheisták vallásosságában, azt hogy egyetemes a monothéizmusban találja azon csálakat, melyekhez kéübb a metafizikus ismny kifejtése folytat a pozitív, azaz tényleg tudományos elhatározást épít. *). Nem említem továbbá azért, mert Comte más alapjaitól indul ki mint Renan, most mig ez a faj vesépileket öptőneiből indul ki, addig amannál a tudományos ismny lábrajárja folytat chronologikus dolog."

Ha Comte is Renan más-más alapjaitól indulnak ki, helyen lett volna itt megismerés, vagy kiinglatosítani, melyek alapjaitól ad kelget Goldziher is, vagy néhány talán elhatározásból. Most kit az az ismny csak van valóságos. De igaz, sőtünk csak a nyitkos-tudomány jelen állásait és problémáit" sándérogatás érekegny. Noha az sem tagadható, hogy több-

*) Comte de philosophie positive. V. kötet. 90. 197. 224. lap. helyen

helyen kéne haves a pozitívizmuskak. Ezt talán a kérdések történetében 17. nem kéne emlékeztetni, vagy mindenesen tárgya illett volna az egyoldalú gyegejéte. It is áll a vagy-vagy. Hanem talán kéne-
kétik, amit még mindig várnak.

7. "de halljuk egy valendy német bölcseket, ki Renan alapjaitól indul ki, nyitlatosságát e kérdéte. Lange Freig. Hilbert, a materialismus történetének megírója, ki így látják, a monothéizmus is polytheizmus kioldalmának felkapását eltanulta Renantól. I pedig éppen azért, mert a tényleg faj monothéizmus öptőne által tényleg ki, ott találja a természet-tudomány világnézet gyegeit. A s. é. Sturm ép minden egyes természet-tudományt külön öka vezet vilka, és így nyitban áll a természet-erők mindegyike öka és egyfajta szempont alatti szemléletnek; a materialismus pedig, mint azon világnézet, mely egyedül kéne az emberen megindítani azon szemlélet-
módot, mely a természetben öka és öka-erőket keres, mely nem dacolja sőt a természet-erők, hanem felismerés töre-
kedik minden az egyfaj öka ismnyezhető ismerésvilágnézet, amannál az erők meg ezen kéne jéső gyege mozgást egyetemes egy mozgás erők mindegyikének tulajdonitja, a monothéizmus, mondja, egyedül kéne a tudományos ismnyodást és a természet-törvények felismerését megindítani."

Itt felkaparítjuk a gyeget, mely nemkül foly Lange Sturm val. de hát az eddig bölcseket dogmatikus nem sőt vagy nagy hitelt kéne megírja sánt. Egyik a másikat csálja; mig a legnagyobb philozofemak is galugyan problémák maradnak, ha Comte pozitívizmusból eltanul. Vagy talán nem? Halljuk Lange német szöveg a monothéizmus mellett.

8. "Der Monothéismus hat hite der Wissenschaft gegenüber eine andere Stellung... Wenn nun in felice und präzisere Weise dem einen Gott auch ein einheitliches Wirken aus dem Fernen und Vollen zugeschrieben wird, so wird der Zusammenhang der

*) Geschichte des Materialismus. I. kötet. Jena 1866. 77. és 83. lap.

tartalomal? Ég olyan, mintha valaki azt mondana, hogy létezhettek emberi faj, melynek szeme igen nem bír látni... De hát igaz, hogy R. szerint is a Sémick szellemi működés, de nem csinált mythost, hanem monothéizmust, ami annyira volna, hogy a Sémick átveszték a lelki élet vagy négy-öt fokán és mindjárt a hatodikot fejelezték. És mégis R. az, aki mondja, hogy a Sémick a következő lélek.

Mi nem vesztjük Goldziher és Copikáját. Elvett állít fel, melyet mások erősen támogatnak, s melyet állítja nem képez védőművet. Ha a Sémick nem volna annyira v. befűdött néltől őven élet élt, minthogy mégis csak lát és szellemi telessége is van, sültség-e, hogy igen csak mythosokat tiltja ki lelkét, és nem valami olyannal, ami a mythosnál valamivel fontosabb? Sehoggy se lehessen oly embert és fajt gondolni, aki legelső elrendezéssel szellemileg valami olyan élményre az éppen, amely élmény az talán a hatodik fokon találkozott? Akadmit mond Renan a Sémickek, a hebreusok mellett állítja, amit drostunk is, hogy z. i. e faj nem bír mythosokkal. Hiszen a hebreus nép életéről bizonyosság csak egy könyv, mely egyipten kezdődik. Ez elvé annyira izatonak is ha a nép utóbb, mint más elismerték, és egy szépség elvést, csak annyi körülbelül, mint a deiták büszkesége, mely a mai monothéizmustól eltérve, nikahatára v. nullitára lett.

13. "Az órási épreveai, hogy ezen traktatába a Renan iskola nem szokott volna, ha elűzi a mythos lényegéről megvan azon helyes fogalma, melyet az ölkékapont mythos-tudomány képvisel; ha majd zavarja bele a vallást a mythosba; és ha harmadik nem keveri össze a két közösen megkülönböztetendő jelenséget a szellemi élet eredetét az iszodalom kerdetével."

Mindig csak ölkékapont mythos-tudomány. Goldziher és más megmondta, hogy a mythos-tudomány megalapításáig még igen sose elismerték vagy szükség. Ha tehát még csak most kezdődik, vagy talán még meg se kezdik a mythologok e nagy munkát, a mai mythos-tudomány talán korán is nevezőnk s kanonizálónk vallási tudománynak; az, mint szertörök értelmezésben látjuk, csak még

még szándig olyan, mint egy csinos hypothézis. Mi a harmadik fontos illet ti volt a magyarok szellemi életé, mielőtt iszodalma volna; és azt szertörök hívni, hogy őseink monothéizmus volnak.

14. "Mert pubtan aból a témből, hogy bizonyos nézetek Homérosz és Herzodot szertörök nincsen, még nem lehet következtetni, hogy mythos sak sínge."

De azt sem lehet következtetni, hogy afolnak a nézetek mythos minden bizonyosság vagy is hogy a mythoson tul semmi egyéttel sem bír nak, mi a szellemi életnek, mely annyi is melván van előtérbe állítva, annak mindjárt első felvilágosítások is megfelelőbb volna.

15. "Soke kivételment miközben közé azon, hogy bizonyos időben iszodalom keletkezett; s ha keletkezett, hogy az utókorra maradjon. Ha törlésből Firdósi nem eped a gaznevi szultán Mahmud szinos honozásiema után, ma nem húdnok híradt Rusztannak és Iszpendiánnak; és vipant, ha vélet. benül még nem égetik a Ptolemaeusz alexandriai kinyomatást, amelynek helyén mai nap az egyiptomi osztály-magyar general-comulatus épült, akkor még tan délga delgábbak volnának európai műfennmarint pagy-szertörök tanulmány. De mindenesetre egy a mythosból keinduló iszodalom hiánya semmi esetre sem bizonyít amellyel, hogy ott, ahol hívnyzik, is ha semmitéle mythos nem lehetett."

És a nem lehetett még nem argumentum accu, hogy valójággal létezett. De látjuk a fértéget, talán majd világít a szertörök.

16. "Tény az, és nem tagadhatja senki, hogy a Sémi mythos ke jöit gazdag anyag még egy fótt alatt sem lehet említeni a görög ind vagy germán mythos mellett. Mert a phöníciai nép utókorra táb lai vajmi kevés mythos anyagot szolgáltattak, az aramaeus és az aethiop nézetek jedig alig van más iszodalma mint olyan, amely keveset időben keletkezett; az arabok iszodalma is mind a kör zélyesből való, és legnagyobb szertörök, egy szertörök költő kieve, muham medán jellező. De ott van két ág, mely még szertörök tanulmány szertörök egy nagy mythos anyagot: a mezopotamiai (babylon-assyriai) és a hebreus ág."

Itt előre az ölké Sémi mythos keletkezés gazdag anyag majd sem mi volt a görög ind és germán mythos mellett; a végén jedig nagy mythos anyag akár fakadnak a Sémi hebreus anyag aléből. Flück auf; majd meglátjuk.

17. "Az előre (mesopotamiai) népe, melynek köbe örökös
 tett nagy isodalmá, a jelen, és utókor tudósait hívja ki vesztés
 kes megfigyelésére, azon elemi nehézségekkel, melyeket csak el-
 olvasták nyújt, már az is, amit a legutolsó években fejtelek
 meg, jó anyagot biztosít azok számára, akik nemcsak olvasni
 és lefordítani képesek azt, amit évszázadokkal ezelőtt rejté-
 lyes onáspótlal kapcsolnak a mesopotamiai falókak falazá-
 saira, hanem olvashatnak azok leírásai is, kik a kapcsolatok
 között rátaláltak és nehézség nélkül olvasták el azokat, mint
 mi az újágot és a rejtélyeket." *)

Az a köbe örökösített nagy isodalom megcsodálni láttuk azon
 régibb véleményünket, hogy a magyar könyv szó a magyar kő
 vagy köv, pontosan kőn vagy kön szóból származhatott. Most
 már következzék a héberek, és azoknak megpendített mythos-kingei.

18. "A hébereknek pedig van egy kis régi isodalmá, melynek
 megjelése kis nehézséget nem gördít elénk, mely ha nem is ol-
 számmal mint az ind és görög, de mégis ad elénk mondai elbe-
 rülést, by nyunyok stb. Ebből az tűnik ki, hogy a tudomány
 mai állása szerint lehet szó sémi népek mythos-örök nemcsak
 elméletileg, de hogy van legalább is egy sémi nép, melynek jóhis
mythos-anyagából éz így lehet szólni, mint a görögök: s az
 a héber. s még tovább is mehetünk."

Nem reméltük, hogy a héber mythos-örök ily hamar vi-
 gsz leszünk, s mintegy megjelik attól. Talán még rákérül a
 sor. Most ha nem, mi nem hiszünk, hogy a héber bibliában a
 mai bogyó mythos-tudomány mythosot találhasson, hasonló ahhoz, amely

*) Ezen évben (1874.) az Atypologia köztül egy sok érdemet kap-
 zott német tanár Schradex Eberhard, „Der Hellenismus der Star“,
 Gießen, 1874. című munkájában egy igen kerekded atypologiai mythos-örök
 decitett font. haladó anyagot nyújtanak Lenormant francia tudós,
Péniécs (Péniécs?) imitations, Paris, 1874. című Éntelése. (S. Smith
 újabb feldolgozása.)

26. mondva szörzünk sörvegében, mikor Dasmit Antiochia boroltgyáros kint-
városához Dasmitz köré sokan, hol Apollonnak tisztelete szörveg; O-
dyllos pedig épen nem futott a felbőzölés és lelkész nappal.

20. Vagy ha ott találom, hogy a szörveg kifejezésre használt
egy szörv sör aranyot jelent, mint szörv szemmel bíráni, akör a be-
sejtésnek egy mythos. hátteret látom magam előtt, ugyanazt, melyet
feljegyeztek, ha észrevesz találom a kifejezést: a nap szörvöldikei."

Itt nem látom az ifjebbséget a szörv szem vagy szörvöldike, és a
nap szörvöldike közt, mint a szörv mondja, a mythos hátterében.
Miköz látom, hogy Péter szörvöldike, ennek hátterében ott van a
vak Péter, de sem a képletes szörvöldike, sem a saját vak kifejezés nem
lehet mythos, ha a nap szörvöldikeit odagondolom is.

21. "A nap tehát egy szörv, melynek sugara e szörvöldikei, és mely-
nek (a szemnek?) látásjele szörvöldikei, ha közelebbről az alkonyat."

Szörzünk egyben magyarul mythologizál, ha csakugyan így írták
le a "szörvöldikei" kifejezést, amint sörvegében írt. Akör a szem látása-
jele szörvöldikei a nap alkonyat jele sörvegében. De már csöriben magyar-
zul kifejezni meg a támoztatni az mythos-hudomány új módját, az
kitti nagyon is nyíltos kérdés. Azt tudjuk, hogy a Nap szörvöldike ne-
vezik a ógörögökben. Ovid metam. IV, 228. mundi szörvöldike szörvöldike
a napot; Orpheus VIII, 14. szörvöldike szörvöldike szörvöldike szörvöldike
tudjuk pedig a napot új a holdat is szörvöldike szörvöldike szörvöldike
szörvöldike szörvöldike szörvöldike szörvöldike szörvöldike szörvöldike
Édős szörvöldike szörvöldike szörvöldike szörvöldike szörvöldike szörvöldike
a többi, és még aligha mythos a hi saját értelmében.

22. "Ez csak egy korlátolt kis példatár oly anyagból, melyhez
csak észrevéven kell nyúlni, hogy szörvöldike jelmezze a mun-
kát. De csakugyan szörvöldike kell hozzányúlni, nem mint sokan, kik
ily támoztatás illethetőség nélkül hozzá meglenni próbálnak, pusztán csak
a 2012 szörveg lidérci után indulva. Gak egy példát még arra
már, hogy az arab nyelv mely szörvöldike a mythos szörvöldike
fontos feldarabítása. Szörzünk legnagyobb része ismeretlen arab szörv-
szörvöldike. Hogy ne ismerem rá, ha megmondom egyrészt, hogy ebből
van elterjedése az a szörvöldike? Már most ismerem ezen szörvöldike
szörvöldike

és látom, hogy az szörvöldike azt mondja rá, hogy "Dei Beneficia abne-
gans, infidelis, Muhammedicae religionis dogmata negans... Nox...
Tenebrae... Tenebrosa umbra stb." Már hogyan való egymás mellé ez a két
jelentés: szörvöldike vagy szörvöldike?"

Jó aratást igaz: szörzünk a szörvöldike a munkájuk, ha ez észrevéven
nyúl a munkájuk. Sörvegében elismerjük, ha az arab kalápok az mythos
-tudomány szörvöldike váratlan újabb módját jele el nem veri.
Folytattuk.

23. "Így de az, kinek van egy kis szörvöldike szemje, az mind-
járt kérem van a szörvöldike. Aké szörvöldike, az szörvöldike szörvöldike
szörvöldike van; az így ill a szörvöldike is."

24. "Azóta hát egy szörvöldike van erre, szörvöldike, és erre szörvöldike. Am-
de csak egy elárvult példában találhatók e szörvöldike szörvöldike
a fogalomról: szörvöldike. Embek legyen az arabok kint az, aki meg-
értene, ha alkonyatkor azt mondanám neki, szörvöldike a szörvöldike,
hogy most szörvöldike mint, szörvöldike a szörvöldike! Inkább szörvöldike fogja, hogy el-
űzje a szörvöldike, sörvegében szörvöldike, hogy szörvöldike az a
szörvöldike, akire én gondoltam."

Akire én gondoltam. Az alkonyat gondol? Akkor nem ill ha
lyén a kifejezés: Akire én gondoltam, szörvöldike helyett. De a hely
homályosnak látszik. sörvegében szörvöldike szörvöldike.

25. "És a szörvöldike szörvöldike az arabban aranyot jelent, hogy szörvöldike;
szörvöldike, az említett szörvöldike jelen szörvöldike: a szörvöldike. Az arab szörvöldike
azt mondják, hogy a szörvöldike az szörvöldike szörvöldike szörvöldike, az szörvöldike
szörvöldike, szörvöldike szörvöldike szörvöldike és szörvöldike szörvöldike szörvöldike, az szörvöldike
nem ismeri; szörvöldike azt mondja a szörvöldike is az szörvöldike, hogy szörvöldike a
most a szörvöldike ember az szörvöldike egy szörvöldike függőnek, paplanak,
vagy szörvöldike, az újra szörvöldike még szörvöldike is mondja, melyek a
szörvöldike, már akár a szörvöldike, akár a szörvöldike szörvöldike, szörvöldike szörvöldike
gel szörvöldike szörvöldike szörvöldike (az szörvöldike a szörvöldike mythos
szörvöldike az szörvöldike függő, vagy egyáltalában szörvöldike, úgy hogy
szörvöldike
a nap

30. megjébe. Most mi kérés-tagadás már mi mégis csak a görög mythológiának eredetét s annak adatait, tényezőit szajtanok és ső sorban értelmezve látni. De haljuk tovább.

28. "De hogy tévedtem illusztráción, mégis egy példát vártok ki a sorsból. Hl-taggag azab költő leírva is felbecsülve lovának sebes végzetését, és a maga hiúsághozát, hogy szeretjét láthassa, végül azt akarja kifejezni, hogy egy éjjel kiemel néltől lovagolt, és csak a hajnal hajadrával jött meg. Ez utóbbi jász sőt így fejezi ki: "Milyen a csillagi kezze jobb kezével belekaparodik a fekete-éj sarkába!" Ez nem pusztán költői kép, mert bizony képek nem sőt kép, még azab, költői képek sem. De ezen furcsa kifejezés öltöztetés mythosai szöveg. A hajnal belekaparodik az éj sarkába, megfogja az éj sarkát és azt mondja: menj utóbb, most én jövök! A Mózés első könyvében is Jákób megfogja az Ézzau sarkát, mint a bibliai ban olvasott embernek azonnal epébe jut."

Ez két csattanós példa volna azab, hogy Hl-taggag a költőkön-
ban még irihangoztatva legyen ama régi mondait, miszerint É-
zzau és Jákób, egyik a sebit éjert, másik a csillagi hajnalat kifejezte.
Azonban a magis és tulgi képeket sehol azab költőket felha-
talmozta magát illyetkez, akár szíven, akár nem. Embert költő e ké-
pet minden cilias nélkül maga alkothatta, vagy csak ugyan e-
lőzhatott hát a két talpéere. De ahányszor is etet vektük, ebből
még nem következik amit szövegünk akar. A cilias és allomna-
datis mindent juttat, és nemcsak a költőketben. Különb Ézzau
és Jákób ismétlési, melyek oly hangosan élnek a történelemben,
már csak ezért sem engedik meg, hogy ajszokat mythologiai ste-
milyi-igeknek nézzük. De úgy látszik, Soldziker is nagyon járatos
Nokkékniel.

29. "Ez utóbbi példának által önkénytelenül illusztráltuk
volna kifejezésünk fonatát a sémiek héber ágával, Most egy gon-
dolom, hogy ha sémis mythosról szövegünk, most feltéve, hogy az, amit

a mythos hiányától a sémieknél mondani lehetek, az hamis fel-
fogás, akkor legpositívabb képet épen a héber mythosról alkotha-
tunk."

Itt meg kell vallani, jó logikus lehetnek az új mythos-tudo-
mány módfeletének kérdései, de nem oly jó hermeneutikának látnak.
Szomósi, amit illyetkezől mond egy élőkölő ségész. Így látszik, hogy iga-
zán. Gewöhnlich finden wir, dass Menschen, denen die Geistesvermögen fehlen, wel-
che Sefichtsforscher (talán Sefichtsforscher) am liebsten finden, die Combina-
tiongabe, der Sinn für Analogie, der historische Takt, sich auf ihre logische
Denken besinnen, und mit dem Schluss und Syllogismus alles durchdringen
glauben. Müller. Kär. Prolegomena, 15. Es még illyetkezől látszik, 293. Vanak em-
berek, akik csak magukat olvassák, ha Soldziker most kifejez nem ö-
römet számított is.

30. "Most itt már nem szövegünk csupán a nyelv és a költ-
ői nyelvhez kifejezésből vett adatokra, melyek ambar támpont-
kat igen, de tartalom is kezdődésig tekintetben mindig csak föltte
általános és szakadozott képet nyújtanak; hanem vannak elbeszélések,
melyeket ép úgy kell alávetnünk a mythos-tudományi módfeletnek,
amint alávetjük neki a germán, héber és ind mondai elbeszélé-
seket. A héberek hős- és ősmondáikhoz kell a mythos-tudomány
módfelettel járulni, és az. ki e feladatához kellő komolygággal nyúl,
nem sokra hírtiban lép azab, hogy a mythosai kutatások héber
térben ép oly biztos eredményekhez vezetnek, mint vektük örja
térben."

Van ebben sok igaz, amennyiben a héber legbiztosabban me-
nitett az ösvallási hagyományok forrásából. A örja nyelv már jelze-
vonták azt magának; ezért olyan izetben, amit őt nekünk kimálat.

31. "Most ott ember nem tagadhatja, hogy a héber hős-
és ősi alakjai csak ugyanazon lélektani és nyelvészeti törvények
utján lettek e nép jellemében hősökké és ősiakké, amint lettek azok-
ka Odysseus, Hercules stb."

Egy kis kiegészítéssel. A bibliai hősök mindig historiai személyeknek
néztek, aminek ösleten hiánzdai a szentkönyvek és a világ minden ségészé
el-

32. eljármagost greekizált harsolás, Odysseus stb. ellenben lehetnek táptám allegorici költői személyek. Az Ilias szerzőjét, történeti szempontból, csak még lehetni Mózes mellett.

32. "Eddig csak egy tudós akadt, ki e téren megkezdte a tudomány, midőn a kutatást: Steinthal kenneik*) Minden népletet ki a bibliai Sámson-mondát elemzve. Minden részletek, amelyekre Steinthal ezen eseményekben fényt derített, megmutatták azt, hogy Sámsonnak, a héber Herculesnek, harsai és szemvedései, és végül neográkittatifa nem egyéb, mint a nap harsai a püvates, a setiség az egyállatában a napalázzal, allentikus tanömlőgészte. Sámson nem a Nap symboloms. Semmiképen! Sámson, a név maga nem jelent más, mint a Nap (semes), és csak azon körkötben lett a név szemlében személyiség, midőn a synonymia a jarkija a mythosi alakok személyiségét és a raras értelemben vett monda teletteljét képezte."

Hisz az is, hogy "eddig csak egy tudós akadt," ki ezért Sámsonról fejtegette, kiterjedtet a részletek által kidőcsözt szemlényet. Egyszer több fejeke tető a nyavat, s a találat egy chorofaria van sükösök, lak azt se- lüve elhitessék, amit földziker oly szentül hisz. Sámson még nem is egészen Sones, és ha az volna is, csak appellatióval lett talajdon- névare Ezt gundulunk. Elég nálunk a király, Hercules, Hermes talajdon- és családneve. moha azok hroloziójn talán meglepősebb, jarkija, peraszt. kö- lönben, ha jól emlékszünk, Sámsonról egészen ismét másként írtunk, úgy hogy Steinthal, mint látványok, csak annál nyomon jár, s mint szemlőre volt, nekünk is.

33. "Jól tette Steinthal, hogy ezen a Sámson-mondát valakié fejtegetése tárgyánál. Most ezen Sámson az a mythosi alakja a héber költők, mely valamennyi solaris alak költő kija azon névvel, mely a synonimia fogja után megmaradt mint neve a napnak és hiforin- ták a többi neveit, valamint a görög Helios, mely a mythoson túl is fennmaradt mint woman appellativum, míg a nap többi nevei-
bül

*) Die Sage von Samsen. Zeitschrift für Völkerpsychologie u. Sprachwissenschaft. 1860. J. Kitzinger.

ből a személyesítés processusa folytán talajdonnevekké lettek. Sámson 33. solaris jellege tehát mind köztük a legnagyobb, úgy hogy ezen jel-
vényhez személyesítés nem fér.

De hogy nem fér Sámsonról, mint solaris alakról, a bibliai, mely egyedül befűt zola, egy söt szem szól. Ha nevet összeröpa- koljuk is a napnak, leveszt jelent; a név csak valami csekély, mint a püvates emberen a Hermes talajdon név. Vestig non facit Mo- nachum. Az egészet is, sok söt fé. A mythologia nem appella- tívum a Helios név, mert dionia és Orpheus hynemodálban a Helios imlé kény, s neve tehát talajdonneve. Helios parafit fel- az itenékül, hogy Odysseus tártai megöltösök a talcait. Odys. XII, 974-383. Helios mindenüttél is hat. Odys. XI, 108. Orpheus VIII-dik cseles 20 vsz. ben személyes, talajdonnevi isza yparant díesök Helios, meg „halha- taltan Zeüs" neve is azon neki. Itjón itt a hynmsu névany- voste.

Κῆρυξ πάλαι, αὐδωμένος ἔχων ἀνώγειον ὄρατα,
Τῆζαυ χερσῶν, βασιλῶν, βασιλῶν φῶβον
Αἰδάτος, ἀπλάστ, δῶρον πᾶσι, ἀδάατε Ζεῦ...
Κῆρυξ, λόγος, ἔπος δὲ βίον πύργου, ἀπόφαινε.

Éz máz mégis csak személyes itenékül jellemző Helios. Hynmsu hynmsu Helios 19 versben megajtatja, s a 17-dik versben a költő, Helios, ki-
szélyenél egy uelváde valón, szótőgöl kija, mint személyes isten-
séget: Χαίρε ἄναξ, ἀφῆρος δὲ βίον ἑρμῆος ὄρατε.

Ha a héber Sámson solaris alak volna, csak képlene valami ilyesfél-
őrajnak felüle a szemlényvetsen. De vajnak még, talán apatim
letz valami.

34. "Az is gondolta volna az ember, hogy Steinthal fényes
kijelölés után *) a tudósok azonnal neki fogtak menni a he-
bernek gazdag mondakincsének, s az alkalmazandók az új mythos-
bül

*) Meg a Prometheus-mondát is értelmezése is a kijelölés köré-
be tartozik (u. o. 28. lap és kk. hol a Mózes-monda elemzésére ad st.
némi utmutatást.)

24. tudomány midőre, és fűgyt ávitandók ilyformán a héber nép
szellemi életének legelső eszedése. Azonban az Steinthal óta mind-
máig még nem történt."

És az kifejelet volt tehát Steinthal műve, s ily munka még
sokoldalú költője van az itéltek kezében, mely azt könnyen át is
hathatja. Ami a jezzetben Prometheus-ról, szerelmük dudu aron
megint csak kifejelet eszedményét. Ezen egelett vagy két órával
hozza egy lap a kiválaszt: "A ti, nyek közt, melyet Promen-
theus elhívott, legnagyobb volt bizonyára, és legjobb felhívott
az ifenele atyját a Pallas ifetelje ellen elhívott meccsület.
Prometheus meglakalt." Magyar. Akad. 1875. auguszt. 22. 191. szám.
Mindem oda mutat, hogy az a Prometheus Adám, és Pallas Eva lib-
lái esetéből van elmesélve. Steinthal is valami ityest
kifejelet meg idézett művében, akkor neki süvesen adunk igazat.

35. "Nem vétem tehát sem fölösleges, sem pedig minden fon-
tosság nélküli dolognak, a héber mythos kérdését egyfelől a
Sémi mythos némely pontjaival beható tanulmány tárgyává
tenni, és reménylen, hogy ezen munkánkkal, melynek kidol-
gozása épen midőre a Wesek isom. betjeztetésnek indul, sike-
rülend a héber mythos anyagára és egyrészt mind a rezi ad-
tustététet egy nevezetes és feldolgozatlan fejezetére fűgyt de-
cidenem, és az imént jelzett mythos-tudományi problémát akély
erőmm mértéke szerint megoldani, és az alkohagorlító my-
thos és vallás tudományt egy lépéssel előtérbe vinni. Nem lehet
ezen szere célja e munkánkat egész tartalmát más egy-
löre is átirifetileg be mutatni. Cikkem keretibe ezen tekintetben
csak némely megjegyzés tartozik."

Más csak a megjegyzés is igen fejti figyelmünket. Hanem
tartunk tüle, hogy csak az eddig nyomon jác kerülnk, s akkor
más előre le vagyunk reményün elben hangolva.

36. "Már mondhatuk fent, hogy a héber mythos ille-

* Egy föntebb nézetünk Prometheus-ról e jezzetben nincs ellentétben. völg

35. tileg nem szorulunk egyedül a nyelvanyagnak és a költőket
kifejeletnek megvilágosítására, hogy a működők lagangó mytho-
si hátteret felelevenítsük. Mert, amint már jelztük is, előttünk
felzik az ó testamentum könyveiben az elbeszések egész hal-
maza, mely arra vág, hogy a mythos-tudomány egyedül helyes
midőre fűgyt deciden rejtélyeire."

A mythos-tudomány "egyedül helyes midőre", ez nagy szó,
s még nem bírnék lemondani a reményről, hogy szere
azt, egyfelől legalább mindjárt be is váltja."

37. "De mindamellett, hogy a pozitív adatokhoz hiányában nem
vagyunk, és bár épen ezért is, a nyelvfejtés munkája e törén annak
hidadatorabb és szembélyebb; másképp ilyen is épen iggy mint az az-
ja mythos-tudományban a mythosi alakok neve afok, nyelvfejtés je-
lentése megmutatja már magában sóve megmondja, hogy mily jelle-
zések maguk ezen alatt, hgy hogy a rezi szegm egy szé afafa is leg-
jobb esetben mértékű kritériumot nyújt arra rezi hogy jól
foghat - e fel a mythost vagy sem. Ime egy jellda."

Csakis jelddet váruunk, s reméjünk, ily biztos elméleti előznie
nyek után, mert kapjuk mát a tuyt.

38. "Az elöl hívtük okmányunk, hogy Abraham fel an-
karja alkozni fiát Iszákot. Az elő re az eredeti nyelv elben
iggy hangzik, Ab-rám, s amint jelent, magas atya; Iszák
jelentése, "mosolyog", azaz, ami szelünk szelünkben, mosolygó.
A rezi embere, mint az aja mythos is mutatja, az ej és rege
váltás szálat egy héber susa eszedménynek szere nézni, hogy az ejje
egy harc az elő hívtük hajvállal, a vidáman mosolygó napfénygel,
amit aztán specialiter a héber embere iggy fejtett ki. Ime a ma-
gas atya megölni szándékozok fiát (mert a hajnal az ej után ki vét-
kezik, tüle születik) a mosolygót."

S ez volna Abám, és ez volna Isák? Oh, az új testamentum
legnagyobb, egyetlen tenye is történetileg alkotott a ket szembélyével,
ugy

36. Így hogy még itt is Abrahám fia a heberek! Lehetetlen hitelt adunk
ezen mythos-tudományi új módszer nézetének. + fentebbi feljegyzés merő szö-
vegyes, melyet a világtörtélethez el akar kötni az a tudományos új-
dondás. Lehetetlen. Hanem egyesünk.

39. "És hogy ezen mosolygó csaknyag a nap, azt a régi mythos
egybenjáró kifejezése, sőt még a későbbi poézis is mutatja. Gak annyit, hogy
hogy föld. az ind mythos is Ushag-t, a hajnalt, a mosolygó melléknévvel
említi (Rigveda VI. 64.10.); hogy az arab népsománcokban minden pillanatban
találkozunk e kifejezésekkel: "kötél a reg vidám mosolyával;" hogy az
ujgure, költő, leinek munkáját Vambéry beszámolója közli, sőt az ajak-
zan a reggel leírása alkalmával kifejezte ezen kifejezést: "Mint egy
vidáman mosolygó, így fénylő a világ; míg este, "a világ homályos
színejét ölti fel." (Ujgurei Sprachmonumente, 238. lap.); és hogy költ-
őnk is így szól: "Majd megéri vidám sugar." (Arany J. Kezdeje, 35.
sz. És nevezetes, hogy még a későbbi hiber hymnus is magára teszi ezen
mythos szót: "Az égben ülő nevet" (Zoltán 2.4), sőt hogy itt nem
a felkelő nap vidám mosolya, hanem a zivatocson vad nevetése forog
fenn. az az istent, ki "dühösen repül hozzánk, és haragja által ujjait meg-
öket." Tehát ugyanazon vad, sarcónium nevetés, melyről Homer mond-
ja, hogy

Süvegen nevetés támadt ezen isteni zomban

Látszik Hefajptosa futógnak köcsög a hájban.

37. F. 599. Valj. Nagy F. ford. Ezen példából látjuk, hogy a hiber my-
thos magyarsággal kezelt fogott a nevek nyelvészeti megjelölése az elbeszélés
alkalmával."

Ez a sok példa a nevetésre v. mosolyra, alig jelöl valamilyen
a közelet illetőleg. Ha Abrahám áldozati szándéka csaknyag my-
thosra vonatkozik, úgy sem könnyen lehet az elnöki éjjel és kelté
hajnaltal összekötni a két személyt; sokkal inkább összekötés-
től az az estevel, a nap leáldozásával, amely leáldoz v. áldoz-
tás kifejezésnek máz csaknyag mythos jelenséget követelt, ha job emléke-
zünk. Hampury Pál. A Latin occasus, occidere is oda mutat. d. J. Joly, Alphab.
292

292. Az a utóélet is mosoly minden új eseményre feltűnik, nem csupán 37.
a hajnal u. nap keltése. Hegedűs nevetés Levi franci, sőt népen
dalolnak a hiúzák. Theogon. 40. Theogon elején nevet az ég és föld
Apollo születésére. Acán nem mindig nevet a felkelő nap; Hocac pana-
Kodik egy napra, mely neki felkelt kelt fel. Huncine Solem Tara
magnum surrexe mih. S ha így találkozásként nevetés is valamilyen,
tegyel azt tevé, hogy éjszaka juttatná a nap keltését minden;
hiszen felkelt szembetűnő keletet, melynek hatalma nemcsak a külső
kifejezést szabadja meg. De hogy Abrahám is hisz mythologiai v. költ-
ői személyek, azt az új mythos-tudomány talán soha sem bizonyít-
hatja be. Eddig legalább nem tevé.

40. "És hogy a mythos elbeszélés, melyet felhozunk, csaknyag
nem vonatkozik más személyre, hanem csaknyag, mint arab, melyet
érintettük, mutatja ezen mythos másik verziója, mely szóval Dapha
szóval következésként következésként feláldozni Levi át. Látjuk, hogy
a mythos ugyanaz megy ki, amire az Abrahám is hisz közti
válasz; arab, hogy az apa megy gyermekét. Gak hogy amott az éjjeli
hisz harcol fia, a mosolygó hajnal ellen, míg emitt a nap áldoz-
za fel gyermekét. És a Diphach (és a Dapha eredeti hiber alak-
ja) a regi hiber nyelvben (aztal t. i. mely a mythos alkotással egy-
koru) a nap egyik neve, az a nőnek jelentéséből tűnik ki. Diph-
ach amint jelent mint, "ö megy, megkezd (+ i. az idő rendjét),
valamint a római Janus, mely nőve azon éjjel, janus = kapu;
amint mint a megy nap.*) Ezen magyarságra tudom soha
fejcsivalással felkelt."

Am, mi azt nem tevé, hanem csak várunk. Lehetetlen
hogy a magyarság igyekezet s igyekezetek a személyek mutat
közti tűnt ne tűnt szé. Ex fumo fulgorem.

41. "De így gondolom, egyet fontos isten valem, ha benne szóval Diphach -
mat,"

*) Mommsen, Römische Geschichte. I. 168. l. 5. kiad.

28. nak, a megfogdónak, mythos: cölrelativumát Jakabot; kinek neve az esz-
depi mychosben így hangzik Jagób és amint jelent: az, aki következik más
után. Siptach, a nap, mely meggyújtja, megkezd a napot; Jakob az, aki
utána következik. Ezen köztö, úgy születik, hogy megfogja (a napjamat) sa-
kat, követi nyomdokaát, ~~valamint a Rigvedában II. 38. b. az éj szavittá-~~
~~wak, a napnak nyoma, Ézsauét, akivel Jolytonos küzdelemben van. Az iker-~~
testvérek ezen küzdelemben imént csak a nap küzdelemben, az éjjel és azon tizen
munkával személti hirtelményekkel, melyek az éjnek társait sereplenek."

Jephtach és Jakób közt semmi jelezt illetéket sem látni; legalább
ami semmi olyat nem látunk.

42. 8) Hogy Ézsau (eved. Esáv) csakugyan naphős, azt nem nehéz belátni.
A munda vadásznak nevezi őt, vörösnak, és olyannak, ki söröfede testtel szün-
lelt. Minde háson vonás az arja és tuzáni mythosban kétféle Jolytonosan
a solaris alakokat. Vadásznak nevezik a napot, mely sugarait lövelli
(Hercules, Apollo), amely sugarakat nyilalannak nevezik. Vörösnak azért, mert
a nap sine rendszeren vörös, látja és egyáltalán világos a mythos nyelvén.
A söröfede söröfede" pedig a nap, mely sugarait együtt jelenik meg az
ég boltzatán. Azt emeli ki a munda solaris kifejezést rendszeren, hogy holten
hajlatnak (a tuzániaknál holten söröfede); és midőn az éj a napot nyári
napot a télnek bigyadt napja válogja fel (hiemis sol languidus. duceat.
V, 758.) akkor a régi héber azt mondja: a napnak holten, nyíratlan
hajlata (Apollo, a nyíratlan), Phoebi csinos), mely neki éj költözöt, meg-
nyíratik Delila által; e név a héber nyelvben amint jelent, bigyadt.

Itt csak Ézsau és Delila ölfeszítést, amint azt a biblia epen
nem tanítja, vársunk volna. Különbö Nemzed is való, s meglehet, söröfede
vagy együtt az első szorok embereit, kik kifejelemény söröfede vadászból éltek,
mintegy solaris lényeknek tekintti. Nem különben volt és talán van is még
melyek a történelem vöröshajlata jellemzett. Az így söröfede más máskor
is meg volt kifejezve, de megint abbahagyva. Wie gehen zu der
astronomischen Erklärungsweg über. Die Tendenz der Lehren, welche

*) Kiveti nyomdokaát, valamint a Rigvedában II. 38. b. az éj szavittá-
nak, a napnak nyomdokaába lép.

che dieser Richtung huldigen, geht darauf hinaus, die Mythologie in
einen Calendar zu verwandeln. Alle mythologischen Wesen werden zu Stern-
bildern, Cyklen, Perioden, d. h. Verificationsen von Monaten, Jahren und geis-
selen Eposchen. Dieses wunderbare System ist zuerst ausgebildet wor-
den von C. Dupuis, Origine de tous les cultes, ou la religion uni-
verselle Paris 1795. II. 4. Dupuis ist durch Bailly's Geschichte des Stern-
wende der Abstraktion auf seine Ideen geleitet. Auch das Christen-
thum ist nach seiner Meinung eine missverstandene Astro-
mie" stb. Eckermann; Lehrbuch I. 25-6. Vö. Müller's Prolegomen. 190-205.
Azt nyengedik, hogy a bibliai történeti személyek úgy lettek a/tea-
lis lényekké változtatva, mint péld. Bezwitek. Mára az is ke-
serevesen volna megengedhető az öskorban. De azt nemcsak ke-
sen tagadai, hogy Abraham stb. voltak volna alkalmata napmythos-
nak, vagy jobban mondva, hogy azok nem történeti, hanem csak my-
thoi egyedülgeek voltak.

43. " Így mutat rá a héber nyelv maga a mythosi alapot
jelentésére és jellegére, és nem dozott nehézséget így uton meg-
isten József (a szaporító), Rachel (a bűvészt), Lában (a jéhe),
Kain (a söröfede), Abel, Jabal (a szőlő, az éj) stb. mythosai ismételt,
és nem kevés semmi összekötésbe a nevek jelentését igazolva látni
azon mondai albejelések által, amelyek a nevekhez fűződnek."

Az éj, különösen a héber nyelv söröfede mindenütt befolyás-
talannak, imálatnak, söröfede tekintti, mire a bibliai nevek ma-
gyarázatából indul ki, hogy söröfede mythosai legyen. Pedig voltak
nem legutolsó magyar nyelvűek, kik a héber és magyart so-
kontra mentek. Nem is említes azokat, kik a zivőg nyelvet szintén ölle-
kik a zivőg, csak ezeket olvassuk el: "Eminteni illik azt is, hogy
a zivőg igen hajlata a Pactus szlovákia (αλλοφωλόβραυς); és inest
elavult a szlovákia szlovák; 10t ezeket kedvük, a szlovákia nyelv ed-
varisig, nyelv is való. Hat akkor, midőn a zivőg nép adósja volt
a Pactus nyelv, mind folyhatott a dolog! Ezért döröglen Nehe-
miás Edrás II. könyvében 13, 23-26. v. imigyen a zivőg: Delila
tám.

40. Tán is azokon a napokon, hogy a zsidók Hebraei (Araus, - Pactus),
Ammoni és Noabi feleségét nevének. És azok fiait Jelcefen Arau-
 sial (Araus, - Pactus nyelvén) szólnak vala, és nem tudnak, vala zsin-
 dást szólni, és minden népnek nyelvén szólnak vala. És megfede-
 dem írást, és megátkezték. "Hb. - titulus bejegyzés: "Ami a magyar nyelv-
 ben ezzel a zsidóval, azt innen kell megfektetni. Tőlünk szűzött az
 inkább a zsidó nyelvbe a magyarra, nem pedig a zsidóba a magyar-
 ságra a megátkeztés." Hrovát Ist. Rajtbl. 3. 40. V. Vida K. Elmélet. 64.
 Am ha ez a legelső idők zsidóságától szól, a zsidók régi nyelvüket
 ezeket mondja egy jelesítő: lingua Hebraica, ea non est, quae ante Ba-
 belicam confusioem vulgo usurabatur... Cum igitur Chaldaea patria
 profectus Abraham in Chanaanam venisset, linguam illius regionis
 perdidit... Palinguis itaque fuit Abraham, Chaldaicae nimirum
 linguae - et Chanaanicae" etc. Huet Demonstratio Evang. Trifurcata.
 1680. p. 243. k. Magát az ebere u. hebre szót sem tartották másként
 zsidóknak. It is fejtették megmutatva össze, aztán így akarják: "de ha
 az ebere szót szíven magyarul hangoztatva ejtjük ki, Ember lesz belő-
 le, mely nevet a zsidó nép, Israelnek főbb nevezetével együtt az em-
 ber nem édes nyelvétől, a szent hagyományokkal együtt megőrzött,
 és egyedül magának, mint a kiválasztás által minden mások felett
 kitértelen Embernek, elnevezésére helyült." Vida ih. 53. Ez szemlélve
 vélemény lehet, de nem sokkal hihetősebb, mint az új mythos-tudom-
 mányú midre hypothesisai. Különben, ha az utóbbi idézet valamit mon-
 dott az ebere szóról, mások azt emlegetik, Abraham u. el neve szorint
Abram jelöl, hogy őt éppen ebere-nek is nevezték. Hinc factum quippe, ut
 lingua haec dicta sit Hebraica, ab Abrahamo nimirum, qui a transmissa
Explicite dictus est Ἑβραῖος. Huet ih. 245. Ezek nyomán a főbbek
 szöveg József-ét nem szívesen éppen zsidóba szorították - az magyarul
 ni. legy létük, maga a szentírás jónak és szépnek jellemzi őt. du-
thee bibliáját nézzük. Józsefé, jó jellemét festi egyik általa szépség
 e zsidó jellemzését is a németben: Joseph, die Töchter treten
 einher im Regiment. A Vulgata: Joseph, - decorus aspectu filiae discur-
 runt super mucronum. Genes. 49, 22. Itt a jezsuita mondja: Laudatio
 a

41.
 a forma dignitate, et probitate. Filiae discurrunt super mu-
 cronum, ut videant ejus pulchritudinem. Józsefnek Faraó király egy-
 ment adott egyiptomi nyelvén, mely zsidó betűkkel Ἑβραῖος
Ἑβραῖος, jóságban ἡσυχία, mely salvator mundi a Vul-
 gatában. Genes. 42, 45. Faraó e kitűnő emberét magyarul szenteny-
nek, szíven fény-nek nevezték volna. És ez alkalmasint
 ben van mind a zsidó szíven-fény-ában, mind a görögös
psonthom-fanek-ben, ha a régi koe névadásainak
 helyet adunk. Faraó megparancsola még a népek, hogy ha
József köztük megjelenik, a király kiáltsa. Ἑβραῖος ebere, s e ki-
 ra emlídi József az egész nép, ut omnes coram eo genu flex-
 erent. Ez az ebere szó olyan, mint ha a praeco a néphez ezt
 mondta volna magyarul figyelemfelkeltőül: Emberek! Józsefnek
 a király még feleségét is adott, Putifar Leányát, kinélt neve
Ἑβραῖος apranath, luthernál Israth vala. Ez megközelíti a
 magyarul apronyé. Az egyiptomi nyelvet a zsidó nyelvvel vegyes-
 nek mondják. Még csak azt kell itt elköszönni, hogy Hrovát
Ist. igen alaposan tárgyalt a jeleknek egyiptomi eredetét vagy
 leképzését, Tudom. Ejéjé. Ejéjé évi folgramában.

44. "Valamint a nyelvüket kutya a mythos-tudományok,
 úgy másképp a mythos nem egyszer bővíti a nyelv ismeretét.
 A héber nyelvnek nagyon ismerve egész szókincsét, mert vajmi kö-
 lötöl és quantitative csekély terjedelmű azon isodalm, melyből a
 kéleltés merített. Tény említi, hogy a hébernek régi nyelv-
 nek egy nagy része, mely ezen isodalamban nem foglaltatik, e-
 ltitte ismeretlen. Midőn a mythos-tudomány egyes nevek jelenté-
 sét a mondában elbeszélő dolgok alapján hozzávetőleg és conjectu-
 rális módon visszafejté, emellegre bővíté a nyelvismertetést is.
 Vannak isepitok, kik ezen eljárást igen óvni bölcssejnek neve-
 zték, és eredményeit megbízhatatlannak szemmel nézve sem fogják
 tartani. Ezek száma van egy példam, melyet mindentek fel szótam
 hátra

hajnalni azok ellen, kik az újabb mythos-tudomány módjereinek a híres mondáca való alkalmozását már láthatlanul is elítélik. Ott van a Genesiben azon elbeszélés, hogy Skhem szexcenteré gyulad Dina, Jakob leánya véant, és eleráitja azt. Genes. 34. fejez. Mint valamennyi szexcenteré mi hittörzs, mely az ája így mint a héber mythológiában szerepel, (és tudjuk, hogy ezek közt van egy jór elég firtelmez, de helyenként mythosai bontolása éppen az őskor Emberek kedélyinek bontolása mint térdvel), így ez is vonatkozik azon éji szexcenteré, melyre a zezge li hajnal a nap véant (Lald föntebb, Apolló és Daphné), vagy ez utóbbi a hajnal véant gyulad, és mely, azzal végződik, hogy a hajnal vagy meghal, vagy hiúnik, midőn a nap eléri őt, vagy pedig azgal, hogy a szexcenteré eleráitja szexcenteréjét, és egyesül vele (Lald és Europe)."

De más az e firtásban drasztikák megdöbentik, ha szexcenteréket fejtegetési valahogy találják, tárgyilagosa túnyel valóbanak. Így mint az izraelalomban Skem és Dina forma jór, melyet mythosai ne hely léne fejtegetni. Skem vagy inkább Sikem, nem is épen héber név, hanem a bontolós és firtolós az ott talált Sichem város név, mely 21:di betűvel DSΨ Skem ugyan, de szinnyeg lehet Szem, mint a görög Σκηνή allalmajit Szin, mint az Σκηνή forditja, és mint a Skim, ki a lescipimben előfordul, és mire azt a szótörés idevágólag értelemezik egyben: der Kutschenhimmel. A latin scena is meglehetősen Sima ^{alakítás} magyar Szem-mel. Apollón és Daphné illetőleg mi más mondunk valamit, ami nem igen kétfalabb, mint szexcenteré állitajai. Skem is Europa ugyan mythos, de azt szexcenteré mig nem hozta ölfertéggisbe a nappal és hajnalal; nem tudni hát, miképp véleednie zala. Váza köz-zunk.

45. "A megenyitett héber mythosban ez utóbbiak (a szexcenteré eleráitja szexcenteréjét) van helye, csak hogy itt a viszony úgy van előállitva, hogy a hajnal csábítja el a napot, és egyesül vele. Hogy Dina egyik neve a napnak, azt csak az ölfertéggisbe ugye tudomány módjereivel lehet belizonyítani, és azért ehelyt apellátok az ólvatós háfirtalanyozás."

szabadon egyszer abból és arról leteledni, hogy Dina épen a nap volna. Más csak az is gyamfirtja szexcenteré utóbbi teledik, hogy ezéel a mythos zendes menstet megfordítja. Az apellátot szabad legyen hát ideizlenesen, míg a kérdés ki nem derül, el nem fogadunk.

46. "De hogy Skem a hajnal neve, azt már csapán csak a héber nyelv anyagával is könnyű belizonyítani. A héber nyelvben bizonyos helybe vagy bizonyos időbe lépés való belépés, azt hogy valamit bizonyos helyen vagy bizonyos időben teledik, úgy fejeztem ki, hogy a helynek vagy időnek nevet igévé változtatam. Így, mint a mi nyelvünkben is éjjel-égni, teledni annyi, mint az éjjelt, a teled eltilteni; úgy van körülbelül a héberben is, ha azt mondunk, ebből, erebb, illetve ha-arebb, belépni az éjjeli időbe stb."

Ez valahogy a Zeüptől elvagyadott Europát isekelmezni, a mennyiben erebb éjjelt jelent zidővel, és egyezmegy a mythologiai Ερεβος-zal, die Finsterniss, vögl. der Unter-od. Todtenwelt. E héber zótól zizmagatják más az Europa geographiai nevet is. Dieimal theile ich Sicklers Aufsicht (alte Geogr. S. VIII.) vollkommen, es sei Europa = Hebr. DSΨ vespera. Pott, Etymol. Forschungen II. 190. Vö. Tod. Epigt. 1827. VIII. 70-82.

47. "De van egy szó, haskem, ami annyit jelent, korán zezgel, hajnalkor tenni valamit, amely igének nem akad az imest nyelvünkben főneve, mely zezgelt, hajnalat jelent."

Ellenben azt mondják, hogy DSΨ Skem, huncsot, vállat jelent, és hogy ebből DSΨ annyi mint na hore agere, mane agere, LXX. αφ' οριζων, és hozta felik: an a nudando vel exserendo huncus. Deamidpial 25. DSΨ haskem áll egy variansban, melyet a LXX. αφ' οριζων-nal fordit. Valna tehát a haskem-nek főneve, a Skem szó, mely vállat is és korányt is jelent, mint a különmel a ποδονυκτος. Εοδος αφ' οριζων hás.

48. "Már most képpelük, hogy a magyar nyelvből ki-

44. vezett volna ez a szó, szeg, és csak ezen vízben maradt volna meg, szegszó. Így-e, azonnal azt mondánk, hogy ez a szó, szeg, azt jelenti, hogy... no már azt, aminek ismerjük. Így a héberben is, hol nincs meg megfelelő jelentéssel az a szó, mely a haskem igének megfelel. Mindenképp fog adni arra, hogy azt követeljem, hogy ezen szó egy skem névre mutat, mely hajnal jelentésű. És csak nagyon amit a nyelvészeti kombináció kitalálhat, azt a nyelvészes fejtésen igazolja, mely skem (a hajnal) és dina (a nap) közötti részletet vizsgálja. Jár, mely szűz dolog a szemlélés még nyelvészeti kérdésben is. 21

Mindazt problémánkat je, melynek megfejtése függően marad. Dina, mint nap, nincs bemutatva; aztán skem v. sikem nem is épen a minden bizonyítással zsidó szó. Felsőbb mondatok et a vélemények, hogy az a magyar szem-re az. A sűrűben forgatott haskem megint ezen lényegzetű héber szónak lenne, mert az lehetne magyar is. A zsidó szótárak az megfogja a magyar a-val, az-zal. haskem esetben aszem, aszem volna. Amit az is volt már föntebb, hogy a napot szem-nek nevezik a cillikások. Azt most nem tudom megmondani, a nap szem vonatkozású-e épen a hajnalra; de azt mérlegelni téves. Főleg az, hogy skem is dina, részletként együtt, történeti személyek, s csak valahogy így jelenthetnek meg a mythos-tudomány új módjában, mint Pilatus a credóban.

49. " Mindenképp lája az említett értekezés, hogy a mythos-tudomány új problémáinak egyike, a héber mythos, az azon alapú on oldásai fel, amely alapján talcselt a tudomány ~~szó~~ az őja mythos kérdésén. Nyelvészeti tapasztaltat és lélektani igazsággal kell és lehet kihámozni az ősceldati mythos-magot azon mondakincséből, mely azt betakarja, és keletre átlenye, folytatni kell és lehet kideríteni azon mythos: kifejtését, melyben a mondai alakok személytése után meg csak megértheték történeti pályafutásukat."

A szakas elejével egyetértünk jöttebb meggyőződésünk, amennyi-
ben

ben a mythos lényegének alapja egy és egyetlen öshagyomány, és van felekük. A rize már azanis, hogy a mondai alakok szemlélésén után kezdett volna meg a mythos: kifejtését történeti pályajozat. Szorintok megfordítva, épen történetből indult ki minden mythos. De nem történet péld. a Helios sokáig hitezője. De különösen tévednek látszik beszűzünk ezen állítása skem és dina illetőleg kétegen is, előjöv, mert az valódi történet, miséppen, mert dina illetőleg nem is jelöl, skem pedig kétféleképpen megjelöl.

50. " Ebben áll a héber mythos kutatásának második feladata. A mondai, amint a keletfelé mai nap előttiék felküzűnek, etikai, vallási, nemzeti szereplők. Nem így és így irányban keletkeztek. Kell tehát, hogy culture-történeti tényezők működtek legyen köze az arca, hogy a régi mythos azon erköli és vallási szereplők felöltése, amelyben mi ismerjük azt. Ezen művelődési-történeti tényezők közötti közjára; amibe a tudomány körébe tartozik, még sem választható et a mythos-tudomány kérdésitől, melyet közt fordítható nem alárendelt szeméretté azon kérdés is, amelyfőle kétféleképpen nem alárendelt szeméretté az ősmythos, hogy mily tényezők által indították, mely felekön meg keletkezett az ősmythos, még mondava; legendái lett."

A bibliai tényezők mindegyikét nem lehet zárni ki. A rizeiben mindenütt van nyom az egy revelatívák olyan annyira alában. A gizez épen úgy, mint a héber. theophanicusak bejött. Homérikus egy költő megfogja a görögben a hivatást, mondva:

Arimoos, ha volt a szegény koldúsra hajtva,
Szomlott, hárta egyik Halkattan az éji kandelák!
Mert hogy az istenek atalakulván vándor utassa,
Amak leányában járják a városokat be,
Kétség,
Szegények

Megvizsgálva az emberiség jó s helytelen életét.

Oldy. XVII, 483. k. ~~Völkisches Munk. u. Nachr.~~ 125. is 252. Továbbá a
 Klavke - ~~Benetti~~ ~~Monarchie~~ es id. Oldy. v. alatt jegyzetben lárd ott a
 Klavke - ~~Benetti~~ ~~Monarchie~~ kiadásban a jegyzetet, is Vö. ~~Hejzard~~ Munk. u. Nachr.
 125. meg 252. v. A mythos, mint mindig mondják, történelmi tény-
 től született és jött el, nem pedig megfordítva, mythosból ke-
 letkezett a történelmi. Az ember emlékező, vallástörténeti életet kezdte
 folytatni: amint epe legelőször kinyit. Szegünk a maga is részai
 véleményét, hypothéziseink minden nemje és tudományos fogatá-
 saival szembe lépés szellemes megmagyarázó axiomáira, fogatai. A biblia
 legbiztosabb kiindulási pont minden tudományos igazságban. Hisz mu-
 gya a hentes esto.

51. És valamint a mythos kérdésénél a nyelvészet volt az,
 mely a mythos-tudományra kezet fogott, olyképen, hogy mindkét tu-
 domány egymással szelgálatára állott: így elterít és érdekesül a törté-
 nelem sőt a nyelvészet helyébe, és amint egyeztetés a mythos fejlé-
 dése kétféle fegyver deiténis, így a kultus-történelem homályos és
 kitöltetlen rovatai másképp azon fennemélemből vonhatják
 adataikat, melyeket a mythos fejlődése bizonyos korokból nézve
 nyújt. Ez szegünk végtelme a fegyverben. De a mythos-tudomány soha
 nem nélkülözhető a nyelvészet, és a nyelvészet helyébe nem lép-
 het a történelem, mert az a hársulig, mythos-tudomány, nyelvés-
 zet és történelem, végre is egy bizonyos tudományban elválhatlanul
 összekapcsol, melynek talán philologia a neve. A történelem mint
 olyan, maga nem igen deríthet fényt a mythos fejlődésére; az-
 csak a philologia képes, amelyre képes, minden igazsággal tenni. Az-
 talis isavak, ha jól értjük, a történelem kézagait a mythosok akor-
 jára kitöltött. De akkor ezen kitöltő mythosok ipmit csak maggan
 adatai között mythosok maradnak.

(Kazár, aug. 27. 1875.)

Hypshologma Sa.

VI.

Közép. aug. 20
1895

1. az a mythos-történeti kérdés, azert a mythos-tudományunk még egy másképp is a mythos-alkotás körébe viszonyuló problémát kell fel (említeni*) A mythosnak történeti fejlődése ugyan nem azonos gondolat kezdődik, midőn a nyelvészetet azon körbevesszük, melyet a synonymia alapján jelöl, a mythos alakkok személyiségét maga után, és elérheti azon harmadik fejlődési fokot, melyen a mythos alakkok már a vallási gondolatokért érzékel: hanem magának a még teljes kifejtésében is eredeti jelentésében élő mythosnak is megvan története, t. i. alakulási története.

Szerintek csillag alatti jegyzete szerint a „hibes mythosok” vonatkozásban, ha csak itt a hibes mythos alatt nem a Talus-madret kell érteni, más elöze is kifogás közzétételünk az, amint az szellemelmélet igazsága elmélet és fejtegetés ellenében, mert maga a Pentateuchos nem bíztat bennünket mythosfélével.

2. Ha igaznak ismerjük el, hogy a mythos nem egyéb, mint azon kifejezésünk, mely által az ember a világi természetű töntető-jeleket, de még inkább azon változatot és egymásra való hatását, egymáshoz való viszonyát, megnevezi és jelöli: akkor igaznak fogjuk elismerni azt is, hogy a mythos minősége és iránya más és másnak kell hogy mutatózzék a mythos-alkotó emberiség, kultúrafokához képest.

A mythos más-és másképp szólhat záradék fogva meghatározni, de miképp van egy illusztráció, melyet a népies hely és a különféle körülmények, népszerű a mythos befolyása és hatása nyomán

*). Magyarázat fennmunka Környezet, „A hiberus mythos - Mythologiai és vallástörténeti tanulmányok:” VI. fejezeté alatt.

is furva-furavon módosítottak, más mindegyik nem lehet ugyan-gedhet, hogy a mythos az ember a világi természetű töntető-jeleket jelentkezése szerint alkotva volna. Az a nem ember más ama, ezért elvárásával tette csak, mind, ha ezen mai példával megismerjük elni, az evangéliummal és hirdetőjeivel tette és teszi a mindentel heterodoxia. Szerintünk kedves látnak még Isten is ezekben: Πᾶς ὁ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ λόγος ἀρχαῖος ἐξ ἀρχῆς ὄντων καὶ μόνος, ἀνεκρέμων τῶν παλαιῶν ἄς εἶχον γενέσθαι φησὶν ἀπὸ τοῦ ὑπακούοντος, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν τῶν αἰῶν τῶν ἀόριστων μόνος.*) De csak látnak, mert az a logos maga lett az illusztráció, melyhez aztem a természet niftele után hozzátelődött annak búrának a magok képeletünk tárgyait, a mythos. Goldziher ne nyomát találja szemérem a mai mythologok is, mint Prüdellem némiképp minvé-nék legelője, Müller Teologománában 59. k. b. és ennek követője Eckermanny Lehrbuch 45. k. k. Mindeteket megfigyeltje számos külföldi nagy tekintélyek és saját feltölgésével is jolya aki kimerítőleg adja a mythos eredetnek és fejtegetésnek ábrát, melynek megváltozása sűrűn el-készen Goldziher mezt, ki ott a mi nézetünkkel tökéletesen összhang-zi szemérem talál. Myth. XXV - 51. l.

3. A cultura fokait magában azon viszony katedifikálása jele, melyet az emberiség a világi természethez jott. Midőn valamilyen nép a nomád életből kibontakozva a földmivelő élet fokára lép, legelő sorban a világi természetek való viszonyát változtat; ugyanaz történet, midőn a vadállattal és halállattal foglalkozó ember a nomadizmussal jött; és midőn a természetudomány a jelen szigorúval a cultura egy új körbe-köt nyitotta meg az emberiség szellemi fejlődésének történetében, ismét a természetek való viszonyunk lépett egy új felelet.

*) X. 474. Prüdellem. Griech. Mythol. I. 1.

A cultura elő, mielőtt is mindenik foka az ősvallás, melynek foly-
tatása is végzése az evangelium. La seule Église catholique remplit tous
les siècles précédents par une suite qui ne lui peut être contestée. La
loi vient au devant de l'Évangile; La succession de Moïse et des Pa-
triarches ne fait qu'une même suite avec celle de Jésus-Christ;
Jésus-Christ est aujourd'hui, il était hier, et il est aux siècles des
siècles. Hebr. 13. 8. *) A kultúrát illetőleg ide valik Jolyi szavai: „A történet-
-bírák által felgyújtott igazságot megsejteni, s azt (az ember)
tényisége is tudatlansága legújabb nyomában, a vallás s istentudat elő
keresésének tarták, a magyarázattal állván elő, hogy miként az ember
előtöként fejlődik, s a művelődésben előhalad, vagy a vallásba azért s
az emberiség kérdésében teljes tudatlanságban volt, s csak közeli időkben
s kiképzés után jutott az emberfeletti erőt magyi. a felis, amint bizony-
nos emberfeletti lények, vagyis a sokisteniség képzése, s végre sok szá-
zad lefordításával villant fel elméjében az e tekintetbeni művelődés
fókáin az egyistenigéleli elem. De jil mondja Grimm előz. 47: „Ne-
mals war das Heidenthum aus der Luft herabgefallen; es wurde un-
denkliche Zeiten hindurch von der Uebelthierung der Völker fortgetragen,
zuletzt aber besaßen uns, es auf geheimnisvoller Offenbarung, die
sich der wunderbaren Sprache, der Schöpfung und Fortzeugung
dies Menschen vergleicht;“ stb. Myth. XXXVI. 6. Gedächtnis im fortge-
setzt sein ist ein Wort, das mit der Welt im Ursprung ist ein Wort
ist, mint a magyar mythológus időszerű helye.

4. „A mythos az emberiséget művelődésének legelső civilizációját
kezdve egészen a legmagasabb fokáig kíséri, egyfolytán alkalmazkod-
va az emberiség látköveteihez, és mielőtt sejt mindössze. A mythos
hisz hite az emberiség világnézetének, mely sehova oly találatlag
nem veti vissza sugárát, mint éppen a mythológia; sőt mondhatni,
hogy a mythos azonos ezen világnézetével, melyet semmi sem károsol
fel oly tökéletesen, mint éppen a mythos. Anyaga és tartalma mindig

*) Bossuet, Discours sur l'histoire univ. 1843. 332. l.

(Handwritten signature)

ugyanaz marad mindvégig, de iránya és minősége mindig az em-
beriség művelődési fokához, világnézetének irányához függöklik.”

A szavak eleje már a magyar mythológus szavában is úgy hang-
zott, hol Hegel is még volt egy jegyzetben, mint ama bírák által meg-
sejt, említi; és azért azt gondoljuk, hogy kezdünk e philosoph tanítvá-
nyá. A szavak végén pedig megpróbálhatunk, amennyiben a mythos
tartalmát és anyagát, mythos az őshagyományból származva, mindvé-
gig ugyanaz marad, de iránya és minősége mindig az emberiség
művelődési fokához, világnézetének irányához függöklik. Volt t. i. egy jól
alaps, melyre a népek kalandsor, csodájevei, leírói epületeket zabáltak.

5. „Ezen történelmi módosítás nyomán nagy művelődési korok az-
előbbi zűrtelében alig válnak észrevehetőkké; de nem kezelethetik hi-
a katati szemét, midőn magoz a nagyobb művelődéstörténelmi kor-
szakok fordulnak között. Ezen korokból, melyek között különösen
három (az emberiség természeti állapota egybeértve a vadállatot és ha-
laját korával, aztán a nomád korok, és végre a földművelés ke-
zdet) egybeesik a mythos alakulásával, de utóbbi anyagja billegés
azon mythológus, melyek ezen korok között keletkeztek; és midőn e-
zen korokból longomatát a megfelelő mythosban keresik, vagy in-
kább midőn minden koroknál kiválasztjuk megfelelő mythosát, a my-
thos-tudomány legújabb problémáit híztük hi.”

Ugy látjuk, az a három művelődéstörténelmi korok csakis önkény-
esen van felülírva. Ki mondta azt, hogy éppen így kivekik azok egymást?
Aztán a halál és vadállat embernek nem volt olyan épe és önkény-
es (mely lehetőleg mégis alapít minden mythosot ez elmélet), mint
akár a nomádok, akár a földművelők? És ha Adam mindjárt
földművelő volt, hol kezdődik akkor a halálkor, vadállatkor, nomádok?
Valóban a kihagyott mythos-tudomány legújabb kihagyott probléma
ja nagyon csomós feladatnak mutatkozik.

6. „Azért mondjuk, hogy legújabb problémáit, mert híze-
tesen”

(Handwritten signature)

6. tesen nyanyak Kuhn Adalbert egy lejjel értekezésében *) van zö-
 inden megpenditve azon megkülönböztetés, mely az órija mythos-körsön
 belül a vadász, nomád és földművelő korokba visszamutatja mythos-
 lenek között teendő. Kuhn úgy véli a problémát megoldhatónak, hogy
 amint a mythosban valamely alakba a vadászati élettel illetőleg
 kifejezések alkalmazzanak, a megfelelő mythos a vadászati korba
 illeti, ezen úgy járva el a máské, két korokkal. De az ily eljárás
 azon nehézséget vonja maga után, hogy ha közvetlenül kezd-
 tülviszünk, nagy zavart okozna a mythos történeti elengedésében;
 mert tudva van, hogy a régebbi koroknál egyrészt nem vékel
 azon terminologia, melyet életviszonyai tükröztek, hanem fen-
 maradtak azok azon életviszonyok elmulásának dacára; sőt
 magok esen életviszonyok sem mutatnak ki akkor, midőn kife-
 szelagorájuk megkezdődött. Így jeld. a nomád ember nem tö-
 rül ki szótárakból a vadászata vonatkozó szókant, sem pedig a
 földművelő ember nem találja ki fogalomszótól a vadászattól:
 csak ezen életviszony kifejezőségeit haladta meg, midőn a cul-
 tura egy magasabb fokára lépett. Hogy mily nagy tevékeny jeld.
 a nomád élet jellemző körülménye, a mészatevékenység és nyáj-
 tás még a földművelő stadiumban, azt sem constataálni, sem
 bizonyítani úgy gondolom, nem szükséges; és a vadászattól min-
 denki tudja, hogy a legműveltebb életviszonyok között, ha nem is
 mint életfeltétel, hanem legalább mint sport tartotta fen ma-
 gát."

Bármily mélyigyegek, is ezután németpapnak sültek az elölle
 sörög, mégis látnak ebben ellenmondást Kuhn és szerzőnk néze-
 te közt, más amennyire mi a mélyigye örvényébe bepillantunk.
 De ami a dolgban lényeges, azt az elson vitt Kuhn életviszonyok
 példababon alakjuk szemlélni. A szerzőnk logikáját a jeld.
 nem egyet hágytak ezeken máz. Ha szerzőnk nem ezen kritizál

*) Über Entwicklungsstufen der Mythenbildung. Berlin, 1874.

cime alatt szövege volna fel a mythologia tárgyában hanem (z
 kifejezően kifejező mythologiai nézőpontok konkrét kifejezésekhez, his
 bizonyos nagyobb blindessé adta volna az e téri munkájának
 így, ha igen mélyet és szépet és időszerűt is a fangs és kor-
 mában, csak szöveget és absztrakt, semmitféle értéket győzött,
 legalább eddigi háttérben csak a szemléltető, nem kapunk

7. "Hogy a régi korok mennyet hat át utálva, azt a
 sémi faj körsön belül a néprevelben is láthatjuk. A hebe-
zek (ibrim) és a philita (philitim) nevei annyit jelentenek:
 az ide-oda vándorlás, járás, kelés, azaz nomádok. Ezen ne-
 vetel megnevezések még akkor is, midőn földművelő és állan-
 dós lakóhelyekkel bíró népekkel voltak."

Ez szemfényvesztés illik az alatt van megjelölve a jüdeli sör-
 vezhez, de úgy tartok, többféle gyöngyözben szemébe. A heber
 szó nem jelent sülszerűen ide-oda vándorlást, és lehet, hogy
 az nem is épen zsidó szó. De ez hágyán. Mi a philita névet
 illeti, ahol több szó felel meg; az nem is zsidó szó volna náluk se-
 rint. Hitzig mégis bebizonyítja a Philita történetét és
 mythológiáját, s ezen szemlélyre jut: Was "Philitaer" der ein-
 heimische Name, welchen das Volk sich selber gab, so die-
 jen wie ihn auch nicht aus einer semitischen Wurzel ab-
 leiten, indem das philitäische Idiom, was wir hier vor uns
 nehmen auf den arischen Sprachstamm sich zurückführt.
Hitzig, Gesch. u. Mythol. d. Philistäer, 3. 21. Kuhn ugyan
 semitalának hiszi a Philita névet e származás: Wie nehmen
 daheim keinen Anstand, die Philisten für Semiten zu erklären;
 da hier aber Amalekitenake nézi azokat ezekben: Sie werden
 von arabischen Schriftstellern die Philisten für Amalekiten, also
 Araber genommen. Kuhn, die Völkertafel, 220. Már ha a philita
 név is arabisch Amalekiten, akkor nem igen lehetnek Semita,
 029

3. araj zsidók nyelvi névük. Némelyek azt tartják, hogy az Amalekita vagy Hamalekita nemzet név a zsidó Ha arctól és a Malech zsidó szóból, mely király és császár jelentésű, tehát az ölle, és így igazabban a zsidó nyelv szerinti Hamalech vagy Ham - Malechita, azaz császár vagy királyi nemzet név volt, s ezzel jelentett a Kun nemzet nevével, stb. Tur. Ny. 1834. VII. 95. Mások a Kunok ige-uránaton szöve: "A Kunok, mivel mindenkor ugyanazon igei királyi hatalom alatt éltek, Kun hitványok, a görögöktől pedig Syphac Babilu - neveztették." Rajzolatok 3. 19. De magáról a Philistaeus névről talán mindig hibásan számítottak a nyelvészek, még maga is Horvát István ki a külföldi tekintetben ugyan többek közt ekeket beszél; magukat az írkat idézve: "Egy névtől előttem ismeretlen L. jeji tudós - ige: da die Philister, wie wir heurnach sehen werden, ihre Wohnsitze verändert, so könnten sie wohl von dem äthiopischen Pelesch = migeace, wohnact Peleschet = migeach, oder die Segend, wohin die Cushim und Caphthoriter wanderten (1. Mos. 10, 13) bedeuten würde, genannt worden seyn. Alább pedig: Nach diesen Schriften soll Philister gar nicht beizählen befehlung seyn, sondern mit dem Namen der alten Bewölcker Griechenlandes, der Pelager einsehr bedeuten, nämlich Reisende, Fremdlinge, die sich in anderen Ländern niederließen. Hasonlatoslag volna több irókat felhozani, minek utána mindnyájan így magyarázták a Philistaeus nevet. Az tehát inkább idevaló, mennyire lehaszn védeni vagy megbizonyítani ezen közeltudatára jutott véleményét." Rajzolatok, 3. 135. Mondok, mindezen nyelvészek talán tévedésben vannak, miután Horvát István a Philistaeusokat Járok-nak nézi; és egyetjárnind másképp együtt, mint Hittig is, Pelagutoknak, azaz ekeket írtak Járok-nak, holten értelemeiben, a hollens földön. Ha a Philistaeus

302

soke nem voltak Semitaik, hanem másfajta nép, és csatáiban Járok és magyar nyelvű népek voltak, a névük is kinyilvánítva magyar volt. A bibliai Pelition v. Pelition, és a görög - latin Palaeztina, ^{Philistaeus} név e semibe juttatja eljón és a magyar fél-isten nevet, másodszor az, hogy a Pelagut nép között keletkezhetett a ἡμιθεος fél-isten és ἡμῶν hispes emberek elnevezése. Homér is a fél-isten emberekéről v. φειστικῶν ἡμιθεῶν ἡμῶν ἄρχων. Ἡ. XII, 23. Ἡερίδ a negyedik könyv névét fél-istenek s egyetjárnind hírosultak nevezé:

Ἄρχων ἡμίθεων θεῶν ἡμῶν, οἰ καλέονταί.

Ἡμιθεοὶ ἀρχῶν ἡμῶν καὶ ἀκρίβια γαῖαν.

Munkácsi és Napok, 159-160. A Pelagutok magok is valami istenféle, Ἡερίδ ἡμῶν θεῶν, voltak Ἡερίδ szerint, amint hogy Homér szintén így sekenek, Ἡοὶ Πελαγοὶ, ἡμῶν e nevezet. Odys. XIX, 177. Ἡ. Strabo V. 2. Ezek voltak a műveltség megindítóit hellasban. An der Schwelle eines kulturgeschichtlichen Daseins steht, in ihren Anfängen unentwickelt, die von Homer als göttlich bezeichnete pelagische Urzeit. Gräech. Myth. Forchard, Gräech. Mythol. I. 3. 83. A Pelagut nevet, mely Strabonnál Pelargos gilya alában is megjelenti, májé feliben Argos város nevével köztik össze, mely szerinte Argos-ra volt átváltozva, honnan artán lett Pel-argos. Hittig ih. 3. 25. Azonban az argos szó hofonit az arg-féle istennek, melyről írják: Asen, der allgem. meine Name der Götter der Nordens... Der griechische Grammatiker Ἡερχίος sagt: Ἄσοι θεοὶ ἀπὸ Τυρρηκῶν, die Asen, Götter bei den Tyrrenen. Vollmer, Wörterbuch d. Mythol. Asen alatt. Pel-arg elfi három betűje pel, fiam ugelben arg: talán mint a magyar fél; noha ez ^{valószínű} elég annak, hogy a Pelagut nevet fél-istenek nézték. De a palaeztinai Philistaeusok is magyar istenféleok a szerkezetben. Gak ezt olvastuk: "Az igaz István képelete sem volt köztik (mint mint a kanonai Kun magyarsk közt) még egészén elhagyva. A Solyomi (salammi) király, kit az irás képeletesen Melchizedeknek (igazságkirály) nevez, nemcsak világi fejedelm, hanem

x) Ezek a tyrrenek, tarkonok, tuskok mind a Tiristik név

10- nem a magasságos Istennek fűjeje, és aláírát ezen igaz Isten ne-
 vében adja Abrahámra... Sőt ezen titokzatos szögömi király, ki nek hi-
 vatáji felsőbb-régit Abraham a fűzet ajánlatával írteti el, magá-
 nak Krisztos Urannak volt elikeje" stb. Uida: Elmélet. 75. k. Ha
 magát a bibliai Teleset nevet szabadon süvegetni, a Seth patriarcho-
 néu is képzete szolgálhat mintogy Seth ilen v. felisten szanant
 tiptelosten. Wie finden wir diesen antediluvianischen Patriarchen
 Seth in ähnlichen mythischen Auffassung, wie er uns in den jü-
 dischen und mahomedanischen Sagen erscheint, bei verschiedenen
 heidnischen Völkern als einen der Urväter oder Urväter oder Kult-
 götter des ersten Weltalters wieder. Uisten, die Traditionen, 161.
 Seth nevezet Semes. 4. 26. alatt szahorján valami istenes van köve,
 amonyben az Istennek Seth nevének tartatnak. 301. 302. 303.
 Öme Elahim Sethiben seien, ijea Keil, kritizálásai teli a karm-
 dik szöveg elji felétik Julius Hilanus 2 helye: "Από τού εἴδ
 εἶναι τού Θεούματος οἱ οἰοῦ Θεοῦ εἰσπαροεισιν. Ath. Commen-
 tar 2. Bant. 80-81. Mit gale azt a hallatlan isom ide: "Elhő-
 tük, hogy a Pelagios Kéthizem kirib palos nyelvet, és nem gö-
 rögint. bejeltek." Rajzolatos. 3. 102. 104. Ez akkor van mondva,
 mikor a Philistaeusokat Pelagiosnak vallotta, 3. 135. 166. I vég-
 se, vitatni lehetne, hogy a föntebb: Itz istenek a Ist-ok vol-
 tak. 8 talán Alia neve is oda viderü" vissen. De már eddig
 is tudományunk a hatáson. Gale annyi valóján, hogy a Philos
taurók neve nem kéber sz.

6. 39 Mitig zavart okozna emélfogva, ha Kubnt követre, a ny-
 thos korpakait oly ileren, mint ő, vágyó el egyenlőtől. Ezen zav-
 vort csak akkor kecsikhetjük ki, ha a művelődési korpakokat
 nem úgy azazjuk felismereni a mythosban, amint vagy a sa-
 dájat, vagy a jeltörvényeztetés, vagy a földművelés szerepét azokban,
 hanem azon magasabb világritési szempontok szerint, amelyek
 lenyomatát a mythosban istenek észlelhetjük. A pártos ember
 (élet)

életét nyája után tarthatja csak den. Életme azon legelő má-
 nöljéitől függ, melyet nyája számára feltalál. A jó, feis, egyenlős
 legelő az, mely szelény kívánalmainak öllerigét képezi. A boris
égholteret, mely számára esit kiált, az ő számára azon baráta-
 gos élet, melynek gyűfelmet a fügyes nap tiakapts és legelőjét a be-
 kiverézi szárazság által megvontá sugarai fölött folytatatosan dhajt-
 ja. A nomád arab inmagit esit az eső fűnek nevezi. A no-
mád ember szünben vándorolatra utaja életmódja és életmó-
 duk kezesete. A fügyes nap ezen szempontból kiindulva is, ellen-
 ségesigen lép fel. A csillagos éjjeli égi, a hold az, melyet barát-
 zoként és ótalomazójaként telert, és kivosen engedni leggyűzetni
 ellenfegit, a napot fügyes ként az este langos szelöje által, a nap
fügyes tündöklé" esit a nomád ember számára nem borjalmas,
 hanem jótékony éjjeli telésig által, mely őt aranytelak ajánlé-
 kozza meg. A szellő, a felhő az éjjeli ezen jelenézi égi tündöklé-
 mények fogják tehát mondáiban elvállalni a kevesen szerepét."

Tovos leírása ez a nomád életnek, de tán csak félig. Ne-
 ki is ellet a fügyes nap melege, köntöben niny teyiszet. Sival,
 a nomád kintony barátságok telenti a napot, mint az éjjelt
 s talán a napot amanyib jivól inrább. Ha a nap melegit és az
 esit egyenlőnek ellenfegitül nézi, akkor bekiérint a dualizmus hoz-
 cas epmeje-lehetetlen elfogadunk a föntebb szöveg kiövetézeje-
 it eddig. szegletet, olyan jó, ami azokkal kibőlölet.

9. "Már akkor nem úgy, midin a nomád élet földművelés" é-
 letti fejlődik. A szellő, a zivatar, a talaj és mind megamji
 ellenfegit a földművelés embernek; a nap kénti sugarait, melyek
 a föld terméket érlelik, örömmet üdvözt, és kivosen engedni ne-
 kik oda a gyűfelmet a boris, a szellő, az éjjeli égi fölött."

Ém a nomád nem precehedi a talajot az esőben, szel-
 ben, zivatarban, sem a földművelés a nagyon affali napokat. Mind-
 ketten egyformán a jó és méltó élet időjárását imádkoznak, mely
 esit is ad alkalmasan időben, a napot is szolgálhatja szelözejehez
 képezi

12. képest. A nomád és földművelő, míg képzeletben sem igen lehetnek egymásmellettek ellenbábasai.

10. "A nomád ember az éj kezdi időszámítását az éjtől, és függ a holdhoz, az éjeli ég királynevéjéhez éjszámítását, míg földművelő népek a nappalt kezdik az időt, és a nap szerint osztják be éveiket; amazoknál az éj, emellett a nappal a prius."

A holdes hamarabb érleltette magát a hold ^{hold} fényével, mint a nap, s ezért előbb is helyes lehet a nomád ember elnevezése, hogy eltegye az éjhez és holdhoz függő. Ez az ő régiségét tanúsítja. S itt epimétheus jött Aecadia népe, mely epimétheus, holdelőkinek nevezték magát, talán mert már akkor létezett, mikor még a holdes ismeretlen volt. Az arkas nép is nomád volt talán? Melyek, mert ők őspátlagos voltak, a jelölés pedig földművelők. A magyarságról írják: "De nem a földművelés - e most is a magyarság főjelöléséig szándék, mint a Herodotus Aecore v. Georgius sáthyainak, kik gubunával keverkedést folytatottak? A sáthyok Chamiták voltak, és az éj Afrikai lakosai közé tartoztak... Lakhelyük volt Arabia és Abyssinia, hol ma is magyarságnak - nomádokéval hasonlítanak körmük jelölésére Afrika földrajzban" s. 28. 79. 106. Itt ide nem tartozhatik, hogy az arkasok (farkasok) magyarság voltak...

11. "Valamint a nomád élet szükeiregyszer megelűzi a földművelő életet, úgy a mythosnak is azon foka, melyen az éjeli, a borsós, a szellős, az éjszaki ég királynevére, sőt minden régibb azon mondaközlés, melyen a fényes nappali ég játsza a kedvenc szerepét."

Mégis kétféleképpen marad a nomád élet régibbje a földművelő élet. Talán csak nyom valamit a labban földrajzra és Kain földművelése egyetese és együtt. Ennek régibb földjét a két félszék életnek sem a történet, sem a mythos nem mutathat fel.

12. "Ezen szempontból vélem megjelölendők a mythos-alakítás első történet, és e cikkekben ez alkalommal nem terjedhetek tovább arra, hogy ezen népeket földrajzil illusztráljam,

csak annyit akartok meg ezen fontos népe itten felmutatni, hogy a nomád és földművelő mythos említésére egyaránt kővetkezze, az arja mythos egy földművelő népközössége is jöhet de lehet. Tudva van ugyanis, és mai nap el van fogadva, hogy az arja népek mythosainak legelőkelőbb lakja, mely később a vallási fokon itémé fejlődött: Dyaus, a Theos, Zeus, mely alak felé kifejtődött az indogermán ember öltözött családhoz a hitata: a fényes, s sugárzó ég, a nap."

Ha ez volna szemünk legelőkelőbb példája állításai mellett, így állításai megjelölés képeket. ~~Itt~~ A Zeus v. Zeusz név talán jövednek van beállalva a görög iszraheliták származási által, volha meg lehet, hogy a görög Zeus, Ζeus (infinit. Ζην, Ζην) szókon valamely ind-féle igével. Aertan Tot a Zeusz nevet a székely, dics-vel köti össze, mely Himmel-t, eget jelens, valamint Dyaus is. Eten. Sprachungen I. 99. II. 444. de, mint ismétlik, a hellének Zeusz nevet a Zeus, Ζην és igével kötik össze, amennyire mi tudhatjuk, mind. Zeusz neve másként Dis, a dialektusokat nem említve, meg aztán Ζην is, s Plato ezt beéli szóba, különösen példolva a Dis alakszóba. "Tantalos atyjának a neve is igen jónak látszik a Dis alattban. De nem könnyű azt felvenni. Mert mintegy logos a Dis neve, mely kettőre oszlik, s majd egy-egy, mely a másként határozzuk, t. i. ki Zen-nek, ki Dis-nek nevezi ez ittenit, s a kettő együtt véle fejezi ki annak természetét. Mert senkinek sincs nekünk és másként, aki az életnek inkább volna ő, mint a mindennek arckona és királya. Helyesen nevezhetik tehát az a Theos, Δις, "ὁ Ζην αἰετῶν αἰετῶν Ζηνος ἰσχυροῦ Δις Δις α, ὁ Ζηνος Δις, ἔν ὁν ἐὸν ὄνομα. Τῷ Δις καὶ Ζηνί." Kراتyl. XIV. A bőségs Dis nevet Dis által, praepositivából származtatva, Zen nevet pedig a Zeus, Ζην, és igéből, azért említi, hogy az istentisz kettő két nevet mintegy egész mondat, logos, azaz Zen = élű istentisz által (van-
nak

146. nak mindenképp. Orpheus XXXIX-dik versike is ezen ezt írta:
 "Εστι δὲ πάντων ἀρχὴ Ζεὺς. Ζεὺς γὰρ ἔδωκε,
 Ζῶα τ' ἐρίκνυθεν, καὶ Ζἠνὸν καλέουσι,
 Καὶ Δία τ' ἦδ', ὅτι δὴ διὰ τοῦτον ἅπαντα τεύω
 εἰς δὲ πάση ὄντος πάντων, ἡρώων τε θεῶν τε." (Kraus)

Remere a hely alatti megjegyzés: ἄρα οὐκ εὐμον ἰνδικαὶε voluisse
 auctorem nominis Ζην vel Ζην, ἀπὸ τοῦ Ζην ἰσημῶσε
 Δία dictum, quia διὰ πρῶτον illum, sicut omnia. ἀπὸ τοῦ
 Diogen. L. VII, 1, 72. e helyet idézi Goettling: Δία πρῶτον γὰρ
 φάσι δι' ὅτι τὰ πάντα, Ζῆνα δὲ καλοῦσι ἀπὸ ὅσον
 τοῦ Ζην αἰτίας ἔδει. Heliodi carmina. Praef. L. K. Diogenes
 tibi helyett, p. 72. Proklosz Herod. Munk. i. N. 50. v. alatt, Pindar
 scholiast. Th. Olymp. 106. Ami pedig a görögben Ζεῦς v. Ζην, ezen
 az a bibliaiban Éloah, Élohim, El, Élim. Hátfelől is mutatgatva
 más iszlámokban a leírt bibliai istennémet az Élő ige-
 nével való etimológiai és költői összefüggése; e jelzőknél nem
 igen keveset képez névezetük a bibliai Élő-Istennék. A görög
 Ζεῦς, Ζην istennéi eredését magyarságból van fordítva; a Dis
 név pedig szintén, görögben és latinban; aligha ne jött sem
 a magyar dísz.

13. "De nem kevéssé ki az ájza mythos-udomány műve
 böinek figgelmét, hogy minden ájza népele közié éjza az ind
 nép az, mely itt kivétel képez. Náláé nem jót a főkép
Dya-nak vagy Dyaus-nak (mint istennéi nem fordul élő),
 hanem Indra-nak (az előző ég; indu = csapp) és Vakuna-nak
 (a bors v. éjféli ég; vax = befidni). Müller ezen idegáparia
 fűnémetéit így magyarázza, hogy Indra kifosztotta volna ke-
 lyéből az ind nép legrégibb fűsténét Dya-t, dy felővés, mely
 általa kellőleg bebizonyítva mincsem."

*) Vorlesungen über die Wissenschaften der Sprache. X. folow.
 II. 402.

Müller azt be sem bizonyíthatja sehog. ha a Zeus-féle név
 már Hellasban kevéssé, és pedig fordítás utján, annak az istennék,
 ki néfént Olympos-nak is nevezetik. Athen Jovi Olympus primum
fecit Pelasgus Teioxae filius in Arcadia. A; egyzetben: Olympus ali-
quanto simpliciter pro Jove Olympus, quod iam alii notaverunt. Hygi-
ni fab. 225. Ez Olymp név olyan mint a biblia Élim istennéi;
 az Olympos-hegy éjza olyan Zeus-nek, mint Élim-nek a Sion-hegyi;
 egyzetben éjza, műzős meny v. mennyország. Az Olympiai vesze-
 nyek is Zeus-et ismeretik, és pedig Élis-ben. Mondtuk már ezt, ha
 így eik, ismételve is elmondjuk.

14. "Tent kifejtett nézetem szerint ezen tökénem is igen egy-
 szeti megfigyelés nyert. Az éjza hegy az indoknál a „felső” helyét
 a „bors” és az „esőző” foglalja el, összefügg ezen néfekt legré-
gibb, a Ganges és Indus partjain történt letelepedését megelőző
 feltétlen nomád életével. A görög mythos egy a nomád életet
 meghaladó nép világteljesítést adja elénk, midőn főz előző
Zeus „a felső ég;” örzője a szántóföldnek, és az, ki gazdag
 aratást küld,*) míg az ind mythos az esőt küldő Indra ki-
 tímtezés által a nomád földvár emlékeit tartotta fenn, egy
 mint a szántók nyelvében is, a nyelvtörténet egy részét
 fokát tímtezi fel!"

Egyetemi megfigyelést igé a szöveg elje, amit azonban nem
 kaptunk. Zeus éjza az éjza istene nyanant él még a „Jupiter
Pluvius” névezetben is, szintén mint a görög Élő-Istennékben.
 Aus der Höhe wirkt Zeus auf die Erde und das menschen-
 che Leben zunächst als Wolkensammler nyelvtörténet und Re-
gen spender Élő, ἄφρο, welcher auf den Bergen thronend
 und von dort wie von einer Warte auf das Land hernie-
 darschauend die Wolken umfich versammelt und sie währenden

*) Welker (Welcker?), Griechische Göttersage, p. 169. Regen

16. Regen in das diebstende Thal hinabströmte, aber auch die
des Idumende, Donnernde und Blitzende Gott des Gewitters, wel-
chen Homer in so vielen Beispielen und Bildern schildert, κε-
λαεινός, ἑπιβρομέτης, ἐπιβρομέτης, ἀβροπυγός, τεραειράυρος,
ἐριβράχυρος, ἐριβροπύρος, βαρικέυρος, ἀργικέυρος, βροπυγέυρος...
u. a. Tralles, Griech. Mythol. I. 92-3. Hesiodnál Munk. ei Nagol v.
486. Ζεὺς ἦναι, Ζεὺς ἐφικ. Theognisnál, οὐδὲ γὰρ ὁ Ζεὺς οὐδ' ἦναι
καὶ οὐδὲ ἀνδρῶν, οὐδ' ἀνθρώπων. v. 27. Volt, melyre a Jsten szit na-
gát is az egyik igével kapcsolították össze, amennyik az egyik néha annyira
mint van. De a latin ex, a germán ist.

15. De még tovább, magát a görög mythológiát nézve is
azt látjuk, hogy Zeüs uralmát megelőzte az Uranos uralma, s
mint Hesiodból tudjuk; Uranos azonos a szke. Varrónálval.
A mythologia Uranos-át mi az Anam földiasat nével egy-
tetjük össze; ezt nevei Valtay is, a gör. magy. vallás, 327. k. ki-
az Uranos is Anam nevet a magy. arany szoban éri a zé-
zilágit hozzánt. Lehajtanis, mi ha igaz, az aranykori világos
emlékeztet. Lehet, hogy az első ember neve is Anam volt valaha,
vagy hogy azal összekapcsolás, s akkor az aranykor az edeni
életre vonatkozhat. A mythologiai Uranosnál nem szűkig épen
a csillagos épen gondolni; most is van még, mely Klenyuk
v. Épenk neveztetik.

16. Külföldön is találjuk a görög mythosban nyomait
a nap nomád jéneak. Mindenké, hol a solaris hős mint az éj-
jel fia mutatkozhat be, azaz hol az éj a prius és a nap
a kivesztés, a nomád fok a kősiainak emlékeztetést talál-
juk (Oedipus és Perseus azazj. Sotiraga). Épen tétele kellett a hē-
ber mythosok is alkalmasai, midőn e téren a mythos-alakítás
kegyesül történetre, mely a mythos megjelölését megelőzte, fén-
gát szoban.

Csak annyit, hogy sem Oedipus. ei Perseus nem állíthatni bíz-
tosa

biztosan solaris hősnék, sem nem lehet ama tétele a hēber ő.
mythosok alkalmasai, azon egyenül okból, mert nem is lehet-
zik hēber mythos, épen a bibliai adatokat. A talmudot nem
levesztik.

17. A földműveléssel kezdődik csak a tulajdonképeni kultúra.
Az általa lakkozó telepedő ember, tulajosa van utána és
abból kell előzetesen minthát, mivel élelmének fenntartása
szüksége van. Szépánok és egyú a természet által kifejtlenül nyí-
tott eploket meghaladó segítkeek kitalálása egyébként, vala-
mint másrészt az együttalok közt lakóként létezővő zen-
dezet és stabilizált viszonyok, legelőre ragadják ki őt, egy-
felől a természeti túnerővel ellenében való gyámoltalansá-
gától, és tehát másfelől lehetősé, hogy a nomád élet kor-
látlan szabadsága és önkegye emlékező életmódjának adjon
helyet.

Ez is részem van mondva, csak nehéz megfogni a nomád
és földművelő kerek között azon élet. Lataionnál. Hmát kí-
dejük, ki mondta azt, hogy volt valaha nomád és nem
volt egykedmínd itt meg amott földművelő? Herodot IV. 11. Cati-
ti tudunkra a suttya nomádokat, de ugyaní emlegeti fötőjén
a földművelő suttyaikat is IV. 18. 43. A suttya nomádokól inja
egyú suttyaik kezére, hogy sem nem vetnek, sem nem sian-
tanak, ötte az bapovtes öbér, ötte apovtes, IV. 19. de egy
az, hogy a nomádok egyútt létezenek a földművelő suttyaikkal
ab immemoriál, és így nehézen lehetnek külön kerekük
alkotói; mi az, hogy talán a nomas szö Herodotot meg
is használhat amint hogy a történetem az egyú nem egy-
söz mesén kapják ma, és kaptak szén. Hatha a nomas
szö épen el volna fordítva a nemes szöböl, és az a nemes
szö a Nemet néj neve volna? Voltak kisitji suttyaik, Herodot
IV. 20. noha Steabo egy helye csak e három ágat említi, a no-
mádokat, a suttyaikat és a földművelőket. XI. 2. Ferne Kmeid
örse

16. 18. Ornamenticon a gentibus magis csaknem elvezették s egyazon ábrák mondanak a Kiválói és nomád kultúrát ezekben: Daklai, Balidai, Szaboni populi sunt Sacmatiae Europaeae, Isti vixam insolentes, Laegyptum et Regis finitimi, maxima ex parte Nomadibus, hoc est pastores compactes; iidem opinor cum istis, quos Pomponius a Regis is moribus Balidibus vocari tradit. Horum Isti. megmutatás, hogy, mint már tudán itt említve is volt, a magyarok is németek Egiptomban egykor testvérek néf voltak; mi pedig hordoztatástól azon nem egészen alapatlan véleményem, hogy az egiptomi Ti-tánok, Tentánok, németek, némesek; az egiptomi Nigálók, Hegeszek, Szacádok, magyarok, s mint földiak, földművelők, pásztorok, voltak. Az ictelészis magyarában elő volt tejeptve egyik ^{afrikai} alatt a másik életben, s nem tudni, mily viszony-
ca talált a társak közt. Ezzel együtt a pütygá nepek három ág-
gancól béliel Frinim, Felch. d. Leottch. Sprache 160-(290)-l.

18. "Valamint a földművelő korszak mythosá, mint kifejtet-
sük, a nap alakjait helyezi előtérbe, így a mythosból kifelé-
dő vallás is kiválóan napcultus."

Ez az amit mindig tagadni merünk; hacsak azt nem
teljesül fel, hogy a bibliai Él szó a görög "Hlios"-ból való,
ami talán képleteség. Az Elohim, tehát az Él-tel való
istenség, Egiptomból jött volna át Mízis vallásában és környe-
ibe egy naturalista szelvént. Essai kritikája Sur (Exode), par
un Döfste. 79. de Egiptomban oly nép is lakott tén már, mely
az Istent Él-nek (Él a Magyarok Istene, az Él-t főnöknek,
nem igének, de ezzel egyetelműnek véve), Éli-nek nevezte.
Az igaz, Egiptomban a nap igen nagy tiszteletben volt, külső-
sen Memphis-beno Schwencik, Mythol. d. Aegypten. 1855. 123. de az is
igaz, hogy Memphis nevét Isai. 19, 13. Jerem. 2, 16. Ezech. 30, 13. 16.
19. nap-nak nevezésük.

19. "Sőt mi több, a földművelő ember a napra vezeti visze-
sre azon haladást, melyet a nomád élet kultúrájával szemben
megtett.

megtett. Történelmi zend is törvények a nomád embereké nézőre, 19.
ki nyújtottam meg nem is él történelmémben, többszörösen földművelők.
A legelők, kutak stb. földes keletkezi vitákat nem egyben mindenkor
za megállapított törvények egyenlőké ké, hanem vagy a kar csige,
vagy pedig midőn a pederodók békes bekapcsolnak, egymással való el-
válás vagy egyidejűtti kiegészítés. Egy igen találi földes evre néz-
ve a Genetis körében a XXVI-fejezet 13-22. v. [Istik és Abimelek
jövetelei], és különösen még a XIII-fejezetben 7-11. v. "És egyenlően-
leg támadó Abdon juhászai között és Leh juhászai között... És Leh
Abdon dőthöz: Ne legyen irakodás közöttünk és közötted, valamint az
én juhászaim és teid közt, hiszen testvérek vagyunk. Monda az egyik
föld elődöd Leh fele: vaját el töltem. Ha te balra indultál, úgy én
jobbára fordulok; ha pedig te meg jobbára, úgy én balra fordultam."

Tehát mégis jó is támadhatott a nomádok közt, s akkor nem
lehet mondani, mint a szöveg mondja, hogy a nomád emberek a
zend is törvények többszörösen földművelők. Az a nyug- vagy kiegészítő
tés igen gyanús, ha zend is törvény nézős. A bibliai jeldék helyen
vannak, azoból egyben látnak, hogy Szerzőnk Istik, Abimelek, Abon-
hán és Leh historiáját historiának, s nem heber mythosának, nézi,
hanm az Leh historiáját historiának, s nem heber mythosának, nézi,
hanm az Leh historiáját historiának, s nem heber mythosának, nézi,

20. "Művészetek és mesterségek pedig a történelmem ezen fokán
el sem képzelhetők, a nomád ember igényei oly korlátoltak lévén, hogy
sátrával, nyájával és a füvésze való legelővel ki van mérve mind-
annak szere, ami életének feltételeit képezi."

Oly nagy embreség és oly huzamos idő alatt hogy minden meg-
terjedést nélkülözhetett volna, alig képzelhető. Ha a férfiak szükségletét
szamba nem veszték is, a nők és leányok mindig szerezték és keresték
is a cifort, amit csak mestreséggel szerezték meg. S nem zundhat-
ni a nomádok törvényben dalmolat, véslet és faragást, kik sátr-
zást, keresztet valamelyes csinnal képzhetik el, egymással vesze-
nyezve is, hogy kinek van szere vagy alkalmasab?

21. "A törvények életkezdése, a történelmi zend alapja, a mű-
vészetek és mesterségek kezdete a földművelő élet eredetével függően
álloz, ezen javítások rendszere a nap teremtés ve zethetnek villá."

Hogy a napra lehet ezt tudni, környé étnai s hogy a nap ter-
emtése, azt már nehéz. Magyar költő szava: "Az Él az isten mely
néző"

20. mintet vezet, az ő ravácsa minden meghajol." A nomádok is megvolt az a tehetsége.

22. "Kül tudjuk ezt a zombakról és görögökről. Orypheus, a 22-
ne és a nap fia, hja az embereknek eadálben élő emberek a város-
sokba és művelt életképzőket rendszer költök. Vainasavuta, az ind
fővárosig, mint a nap fia vará Gemutator."

Orypheus nem epen a nap fia volt, hanem Diagrosé és Kalli-
ope másai, mint Apollo dromál látjuk, I, 3, 2. hol Orypheus csak
kés-é a nap fia hja. De így sem nehéz eligazodni egyfón-
telti megjegyzésünk folytán. A hellének a bibliai Él isten-
ből ἦλιος nap nevet képezték, s Orypheus annak a keleti is-
teniségnek volt a fia, azaz fiátelője, amint hogy a Miszták is
Mózes nevéül neveztetnek, kiknek egyike volt Orypheus anyja,
Kalliope, vagy Polymnia, Apollo-Pheid. I, 23. v. alatt a scholi-
astánál. Apollo csak kisebb lett napisten-é, sokkal előbb
Orypheus koránál, tulajdonképen pedig csakis az volt, aki Él és
s más Él-eknek, hogy Él neve a bibliai Él v. Él-ak is-
teniségnek görög fordítója. Különbözik még az Diagros nevéül is
lehetne vélemlenezni, ha máris szó nem volna. Orypheus mint
orvos is ἰατρίαν a betegségek embereit képezték.

23. "És végül időben is belátták némely igen vallásos-
társai tisztelem létezését, csak hogy a mythos jelzője még oly
szavast volt, hogy Jessán fojtak fel a napistenek örökös-
sét is a műveletek és teremtések. Ezek azon tudós férfiak
nyilatkozatát alkalmam idézni, kiknek júbilatorumát nem végülte
a művelt világ: Inventores aetium quorundam post mortem
divinitatis honori (honore talán) cultus (talán cultus) anonymi
audirimus, quae quidem potius quam sic... Hinc Apollo
cithara, hinc eundem ipsum atque Asculapium medicina, Sar-
tanum, deberuntque et Cereem agricultura, Valammon fabri-
ca deos facit."*)

Ha jól értem, Petrarca is azok közé sorolja Szextnek, akik

*) Petrarca, de vita solit. I.

21. Jessán fojtak fel a napistenek örökös a műveletek és ter-
vényekkel. Ha azonban Petrarca elíró volt istent Szextnek mind
napistenek fojtak, azt hajos volna alagosan évalnie.

24. "197 van az a hiber mythosban is. Kajin, azaz korvas
ki mező örökös Hebet, (a szék, vagy Jábát, az első - mindkettő
mint a nomád élet alapítója emlékelt, Genes. IV, 2. 20.), földmívelő
és az első város alapítója, Kajin a bolgongó, aki minden végig bo-
lyongott, keleten jelenik meg, mint minden bolgongó alapítója a my-
thosnak (Itagar, Odyseus, Diana omnivaga, Linceo de nat. dev.
II, 27.), a nap egyik régi nevet visel."*)

Ez mind híhetetlennek látzik. Különbözik már jelenik, amint
hogy itt is olvastuk, hogy Kajin mint földmívelő és Abel mint
nyáregyész nomád, együtt éltek, s külön korvas neve is ab-
rothattak. Odyseus pedig soha sem jelenik meg keleten, sőt Ég
Kalandja igen ellenkezőleg, napnyugatra halgat. Ami meg Dianát
illeti, az nem napisten, hanem a hold nevet visel. Das sie (die be-
sen) eine Mondgöttin ist, steigt das Thier, welches ihre in Hepp-
ten gewohnt, oder was eines ist, welches ihre Schiffzeichen war.
Es war die Katze;" Itb. Hug Unternehmungen 73. lk.

25. "Az általa (Kajin által) alapított város, azon mythos-a-
lak nevet visel, Chianoch, Hensch, aki 365 korvas él és egye-
nek száll, mint az archang solari alak. Genes. 5, 23-24."

Hensch a Septuaginta szerint 365. De quibusdam et
vet elt ist; ut de aliquo tempore in ipso tempore est in ipso
tempore; s ez éppén vagy kejsőbbi kéz által vagy iggy különbö-
zöl, vagy történeti találkozás. Ha egy éppén szállt Hensch, meg
az ist vagy fojtak ist napistenek, mint Él sem, s mint
mythologiai napistenek idézésként sem, vagy ezt az Él
kel csalognak nap hitték, mert az ilyen nap mind is után
hisz! Szext Ég fojtak be visel ist. In psalm. 103, 19. v.

26. "Noe, Noah, aki az emberek nyugalmas szécs keze fa-
radtságától, az emberei társadalmának megalapítója, az első, kivel
fojtak

26. Körvények hozták ölfüggésbe, amint tudjuk, a legelső bontozó-
mestér. Ő az, ki felfödi szémésméjét, Jenes. 9, 21. amely mythoszi
sonost csak egy érthetlene meg, ha összehasonlítjuk azjal, amint az ind
hymnus Ushas-zól, a napot, mond; hogy feltakarja keblét, azaz
lehunta feltízöl azt a takarót, mely által az éj láthatatlanná tette
a napot; szétvázi felette ingét és megnyitja fényes arcát, mint a
fataz. Kültö fejezi ki. ***)

Ennél gyengébbet még alig olvastunk. Noé nem maga fődte fel,
ami fel volt fődve. Az ind is a tataz kültinek szabad volt a
napról még más képletes bejédet is használnia.

27. "Ugyzintén a mesterségek és művészetek feltalálói, amint
a Jenesis 4-dik fejezetében vannak felsorolva, homlokukon hordják
solavis jellegüket. Így jeld. az ekevas első kéjtője Kajin nevet vi-
seli."

A mesterségek régibbek Kainnál és Noénál. Avec le genre humain
Noé confessa les arts, tant ceux qui servaient de fondement
à la vie humaine, et que les hommes savaient des leur origine,
que ceux qu'ils avaient inventés depuis. Ces premiers arts que les
hommes apprirent d'abord, et apparemment de leur createur,
sont l'agriculture, l'art pastoral, celui de se vêtir, et peut-être
celui de se loger. Aussi ne voyons-nous pas le commencement
de ces arts en Orient, vers les lieux d'où le genre humain s'est
répandu. Bossuet, Discours 7-8. E mesterségek épen nem hordják
homlokukon solavis jellegüket. Kain akorszólól sehol sem olvastunk
a bibliai történetekben; s kéjtőnk állitása csak az új mythos-hudo-
mányi légből valónak látszik.

28. "Ami az örjs és a semi culturamondák zól áll, ugyanaz
áll azon nézetöl is, melyet Müller Mitosa turániaknál nevez.
Képpen elég csak egy példát, melyet egy másik Müller, Gázeli tanár,

***) Riquieda, VI. 64. 2. és 10.

****) Vambery, Ujgursche Sprachmonumente p. 218.

adathalmazából merítkezik. A muyszka nép (lakik a tereza fjéna ^{27.}
Bogota nevű rinájában) culturamondája Midőn még hold nem léte-
zett és a Muyszka még vad állapotban éltek, nem ismerővön a föld-
művelést, a vallást s az állami rendet, egykor reggel egy szakállas
ör jelent meg köztük, kinck három neve volt, és ki ennek meg-
felelőleg három fejjel szokott ábrázoltatni. Ő tanította a vadakat
a euka használatára, a föld művelésére, az istenek tiszteletére és
az állami életre. Neje, ki szintén három nével bírt, szexszó szexszó-
jú volt ugyan, de szőnygi mid genosz, és oly zölz akasztu, hogy fej-
jének minden vállalatát megkíséltani töredek. Határozos jondor-
kodásai által a nő csaknygon kivitte, hogy a Tungha folyó (most
Rio Bogota) annyira megázott, hogy az egész Bogota riná egy nagy
arviz lett el. Az emberének csak egy kis zölz bírt menekülni a
nép elől a hegyet csúcsára. De Bocsikának már most felgyaladt jogos
haragja, és nejét öök idikez elűzde a földről, és holddó változtatá őt.
Azóta létezik a holdvilág. Bocsika aztán megnyitotta a síklafalat,
gátol által síveszde tette a földet, és a hátramaradt embereket mu-
velni kezdde; behozta a napimadást, a gyorsígot, számos ünnepeket, bu-
járast és áldozatokat rendelt. Az államot élere egy világi és egy val-
lasi fejedelmet állított, az euframitást szabályozta, és 2000 évi élet
után Idacanzas neve alatt visszavonult. Ime, amit a monda köz-
löje be nem látott, az amerikai culturamondának fővonása az éjje-
li ég (hold), a szélágos éjje, harca a napot. A nomadizmusnak
földművelési, törvényes társadalomná való fejlődése."

Milyebb és közelebbi utántatás arca a gondolatok vezet,
hogy a jobb szövegben a két testamentum, az ő és új, van
igen elvűdösítva. Az a szállós ember, és az a neveje feleség,
ha igazán szemébe nézünk, mintha legutóbb almusk
van valahol táboroztak volna velünk. A vizsgálatok is

*) Geschichte der amerikanischen Völkerzivilisation. Pragel, 1867. p. 423.

24. van ott valami nyoma - A fagyig, ünnepek, kultúrjárdok, ám
dejavó behozatala, miután az új avarok akasztja tőrcsím fiplo
minték. Maga a karákos ember is mintve egy millionári
us, egy hitvárdós lényet festve szemébe élé. Mily sokat lehetne
márteni ide duken művészt, die Traditionen! Ah az a hely áll-
jon itt: Auch in verschiedenen Sagen der Südamerikaner spielt
das erste Weib eine grosse Rolle und wird als die Ursache
alles Bösen auf Erden dargestellt. Bei den Moskuz-Indianern
in Bogota wird sie als das Weib des ersten Menschen und
Culturvaters Bochica geschildert, das außerordentlich schön,
aber auch eben so boshaft gewesen sei und ihrem Mann
in allem entgegengebeichtet habe, was er zum Glück der
Menschen unternahm. Sie war durch ihre Bosheit auch
die Ursache, dass die Sündfluth kam, aus der nur We-
nige errettet wurden. Endlich verjagte sie Bochica weit
von der Erde hinweg, und sie wurde dann zum Mond,
den bei der Nacht unsere Erde beleuchtet. Vgl. Ausland 1848.
Mai 14. "duken ih. 122. Hozz az első ember neje hold-dá lefe,
semmi borbán, most a bibliai első némben gőzög májai
is többire holdistennek. Hera alakmáint Hera; és hát
olvastuk: Suchen wie nun bei den römischen Dichtern die
Eüge nach, den Charakter der Göttin (Juno = Hera) zu ent-
werfen, so sehen wir zu unserer Verwunderung, dass Juno
und Diana, Juno und Persephone, auch Hekate, so
sehr ineinander fließen, dass man die Umzille derselben
minimie unterscheiden kann. Einer von ihnen schildert Di-
anen also: Tu ducina dolentibus Juno dicta puer peris, et
potens Trivia, et notho es dicta lumine Luna. Catull.
XXX. 19. carm. sec. Sie ist fürs erste hier Luna, oder Mond-
göttin; dann Trivia, wie Hekate; und ducina, was die Rö-
mer bald von Diana, bald von Juno sagen, stb. Hug, Un-
tersuchungen 121. Ho az amerikai első nő szig volt, a hold

sok helyen a szűz jellege volt. Der Mond ist das Bild weib-
licher Schönheit bei den Völkern Stämmen phönizischer Anver-
wandtschaft, wovon die hebräische Dichtkunst, dann aber
die arabische unzählige Beweise liefert. Hug ih. 119. Salig
lehene tagadni, hogy az amerikai öltés néj műveltsége egyen,
az európai befolyástól fogva vast humanitáts írány, noha mag
azelőtt is voltak ott bizonyos fősze kultúr - történelmi dolgok, de hát
ezek is Európából és Afrikából szármagtak oda. Mutk, A föld
in embriónium öltözete 177-8.

29. "És ezen szent és törvényes a holdra való istenek,
(amint fősze látjuk, sugarainak mythoi elmozgása), a napsa van
miffolygott. A hold itt is, mint egyébként, az akadalmak okaként
szerepel. A nomadizmus itt is ellenjegy a földművelésnek, melyet
a nomád világnézet isten ártémanak és sülyedésnek tekint, Genes
3, 17. most a vele foglalkozó arcánál vezéreléssel epi Kenyecsi.
Ezen peremzítlen ellenjegy a földművelés ellen, ugyanond Mon-
tesquieu a vadapróféták (*), oly erős, hogy nédim ellenjegyik oltar
melyeket ártózi akaszták, nem kívánva neki egyebet, mint azt,
hogy a földművelésnek keljen neki foglalkoznia. - És ezen ellenjegy-
vet igen bő lefektet lehetne kimutatni a sémi népek leg-
kiválóbbainak, a hebreusok és arabok mythosaitól és vallási
irodalmaiktól."

Ha Abraham van a végparáiban celtás, az nem lehet
bizonyít, most ő mint új vándor, nem szántathatott vagy sciut-
hatott maga. Elég, hogy utódiak derék földművelők voltak. Azonban
tagadni kellene azt, hogy a nomadizmus, amint szövegünk azt vezi,
ellenjegy volt volna a földművelésnek, miután a kettő egymással
valóna. Hannu talán más van a dolgon. A nomádok nemes-
ek lehetnek, s a magyar nemes embere most is lenézi néha talán
a földművelő parasztot, s a nemet is sokszor csaknem parasztnak
nézi nemesieket egyrészt a magyar nemzetet, míg magát vala-

*) dehres prefans. 6X6 - level. mai

26. mi különb magnak tartsja. Azt mondják, a Numidák a nomád desek raja és faja. Wellich von Afrika propria in Numidien wohnt in ältester Zeit das libyische Volk der Gätuler, mit welchem sich einwandernde Perser zu dem Volke der Numider, nach seiner nomadischen Lebensweise so genannt, vermischt haben sollen stb. Knobel, Völkertaf. 200. Vö. 79. És már a Numida név olyanforma mint a Némét. Ha ez igaz volna?

30. ^{Valamint} A nomád kultúrát mindig és mindenütt megelőzi a földművelő élet, egy mindenütt, ahol valós mutatkozik, a holdkultus ötvözlését megelőzi a napimádás. *) Nem követelik a nomádok is földművelők egymásutójából sem holdimádás és napimádásféle vallás. Azt lehetetlen történetileg megmutatni. A nap és hold egy ötváltozó tényleg jelenléte voltak, de nem legelő vallási alakok.

31. „És ezen tényleg az új jelölt művelődéstörténeti jelentéssel áll összefüggésben, nem pedig azon hiábavaló nómádmi elmélettel, melyet már évek ezelőtt alkalmazzak a régi kultúr (a kultus?) valamennyi jelölésére.” **)

Szerünk is csak elméletet ad, valamint Brachofen; meglehet, mindkettő számít a mythos-tudomány műfajának stílus tésén.

32. „A nomád héberéből is, Kanaánban való letelepedésük előtt, ki lehet mutatni az új jelölt tényleg kultúrát, és azon sorány pozitív adatokból, melyeket a nomád héberék vallásáról leírunk, az tényleg ki, hogy abban a sátrak, a kiggyó, Áb-sám és Jafó abakjai nagy szerepet játszottak. Kiggyó különösen a mythosban az eső neve, valamint a cikázó villám szóka kiggyó. Jer. 27. 1. Szinaj hegye (Sin=hold), valamint az egyek király méjána, Jerem. 7. 18. 44. fej. imádása egyenesen holdkultusra mutat.

*) Spiegel, Zur vergleichenden Religionsgeschichte. Ausland, 1872. p. 4.
**) Brachofen, die Gynaiskrie im Altertum.
† Talán bizunk?

27. sátrak villa. De itt azon pont, hol a mythos-tudomány típte megszűnik, és az összehasonlító vallástudományt köze kezdődik.

Ha a nomád szöveget valami megállhatót mondtak a fentebbi éprevetések, a héberék nem is voltak nomádok; azok inkább csak bizonyos nemes faj voltak, s ha nomád nevet kapnak, az más nemzeteől származhat, s tulajdonképpen is ezáltal nem azt jelenti, amit a görögötől fogva magy rajta értettek. A kiggyó, ha esőt is, de sok más is jelent; vajjon a gyújtás kiggyót esőre kellene-e magyarázni? Numex. 8-9. Jgszias királyja sem nem eső sem nem csikázó villám hanem az utóbbi egy nép melyet Jehova meg fog büntetni. Jeremiájnál az egyek király ugyan a hold neve, de azt a héberéknek nem volt szóka ugyan a hold neve, de azt a héberéknek nem volt szóka, mint a latinok szavai mutatják, téptelni v. imádniok. Ha szerünk azt mondja, hogy „sorány adatok azok, melyeket a nomád héberék vallásáról bizunk;” ez igaz oly értelemben, hogy ama nép nomád voltáról keveset vagy sán igen semmit sem szól a szentirat; de nem lehet igaz oly értelemben, hogy ugyanazon nép vallásáról sorány adatokat bizunk. Nincs oly garraog vallástudomány az adatokra nézve, mint az ő és új szövegség híve.

(Kazár, Septemb. 4. 1872.)

Goldwiker/216